

En åben Bystig
Om Betegaard...
Af
Henrich Smid
København 1599

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2-3 B-trykket 8°, b

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2-3 B-trykket 8°, b

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2-3 B-trykket 8°, b

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1509:2-3 B-trykket 8°, b

DA BOX

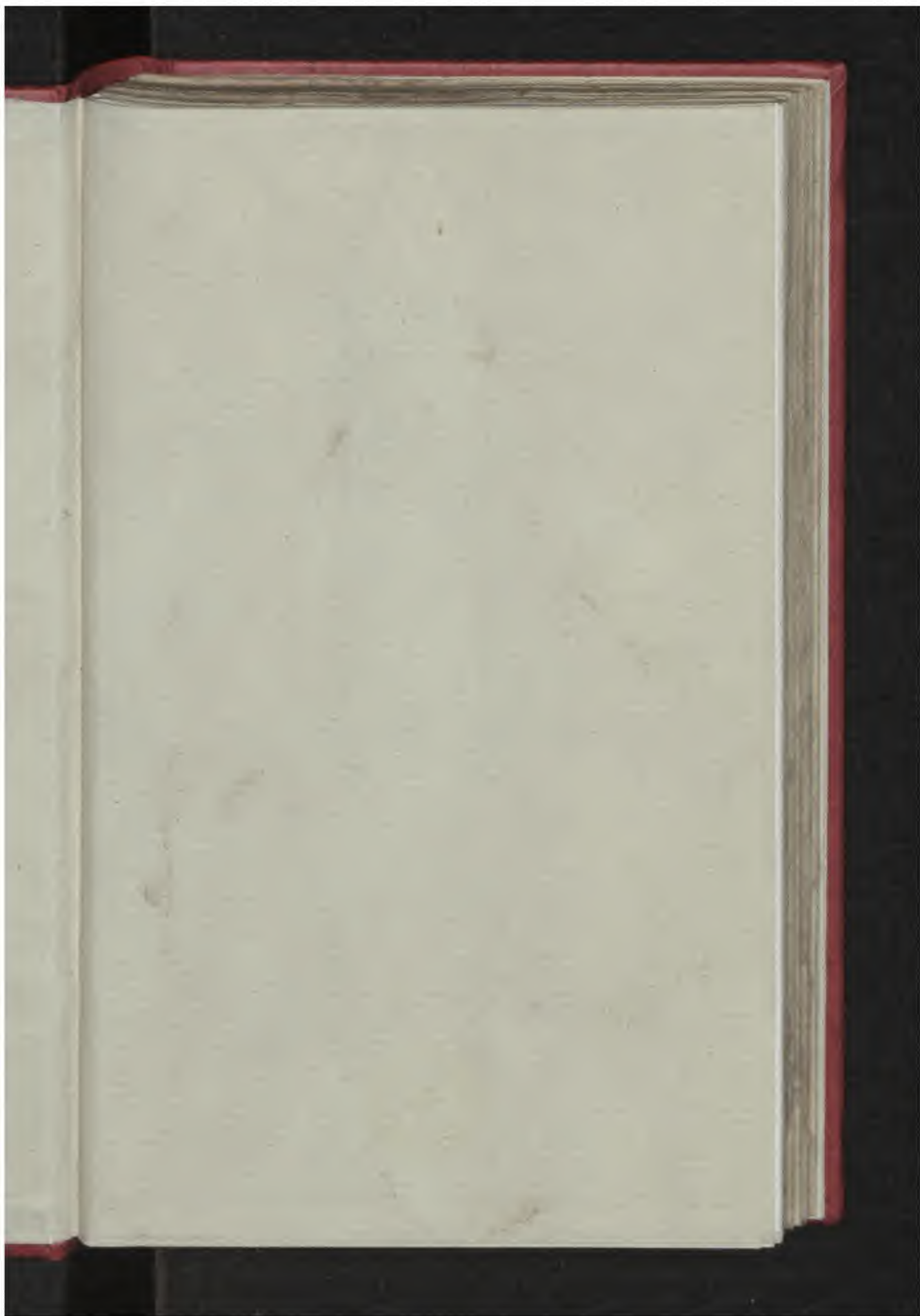

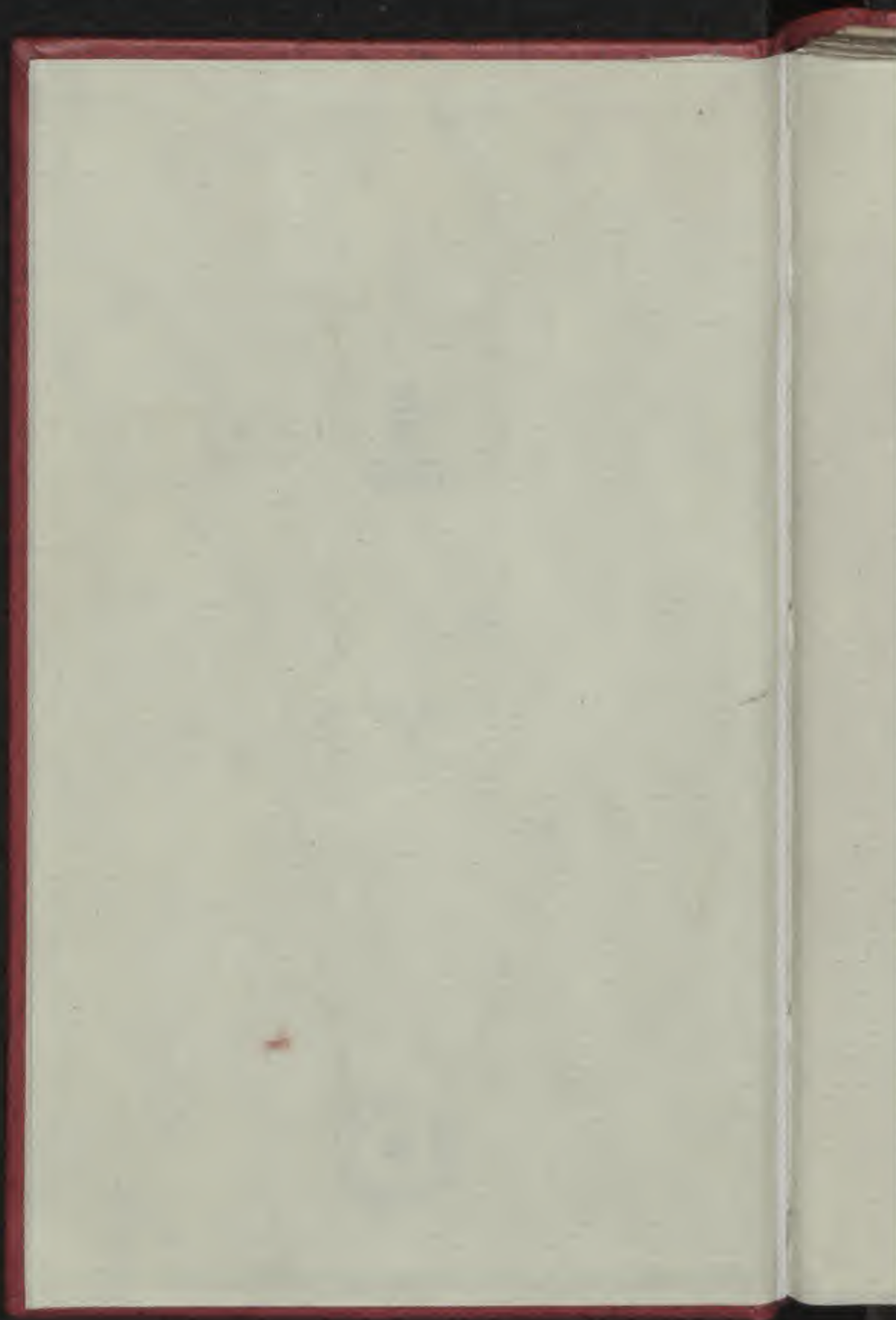
LN 1509^{III}

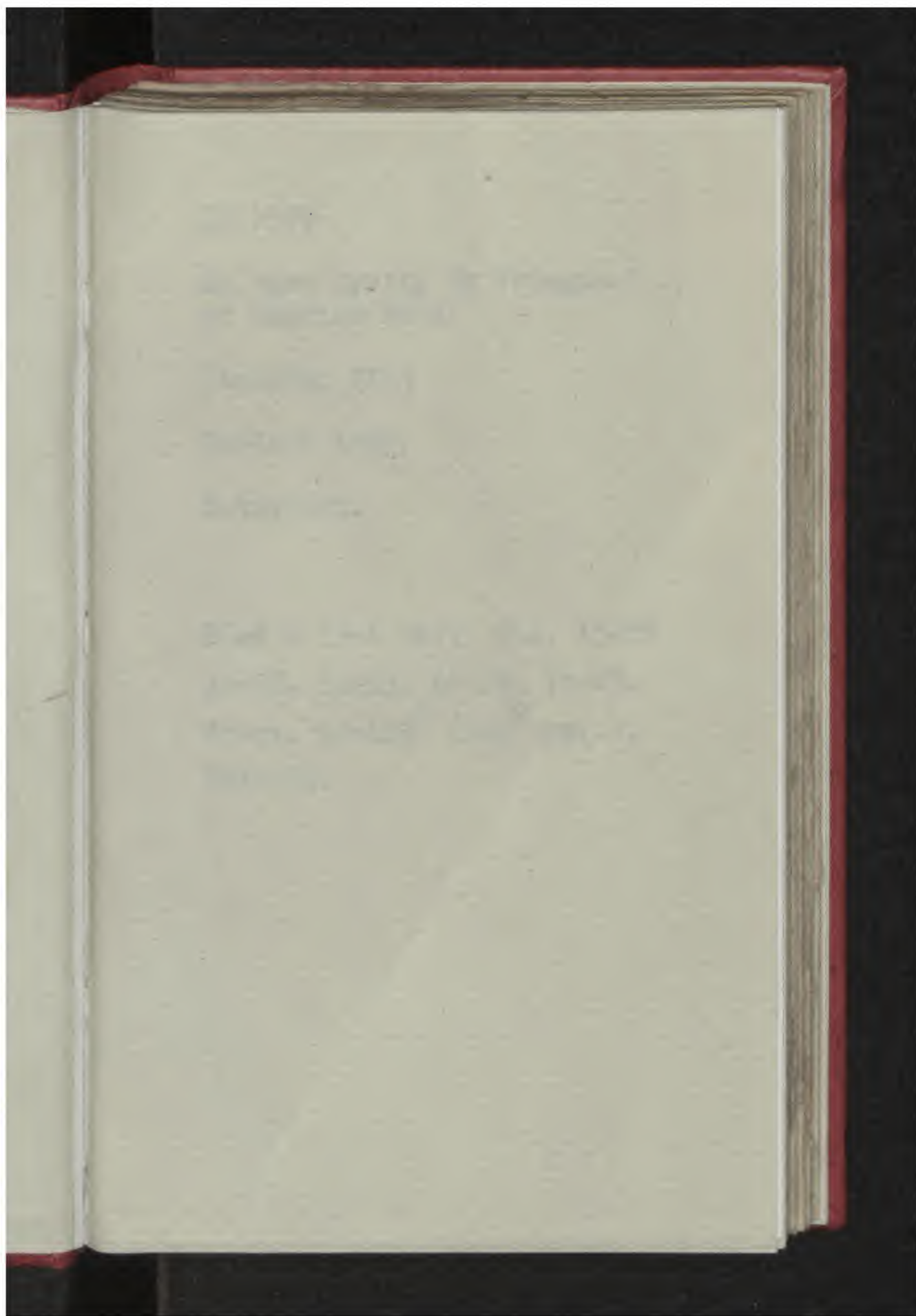
B-trykket

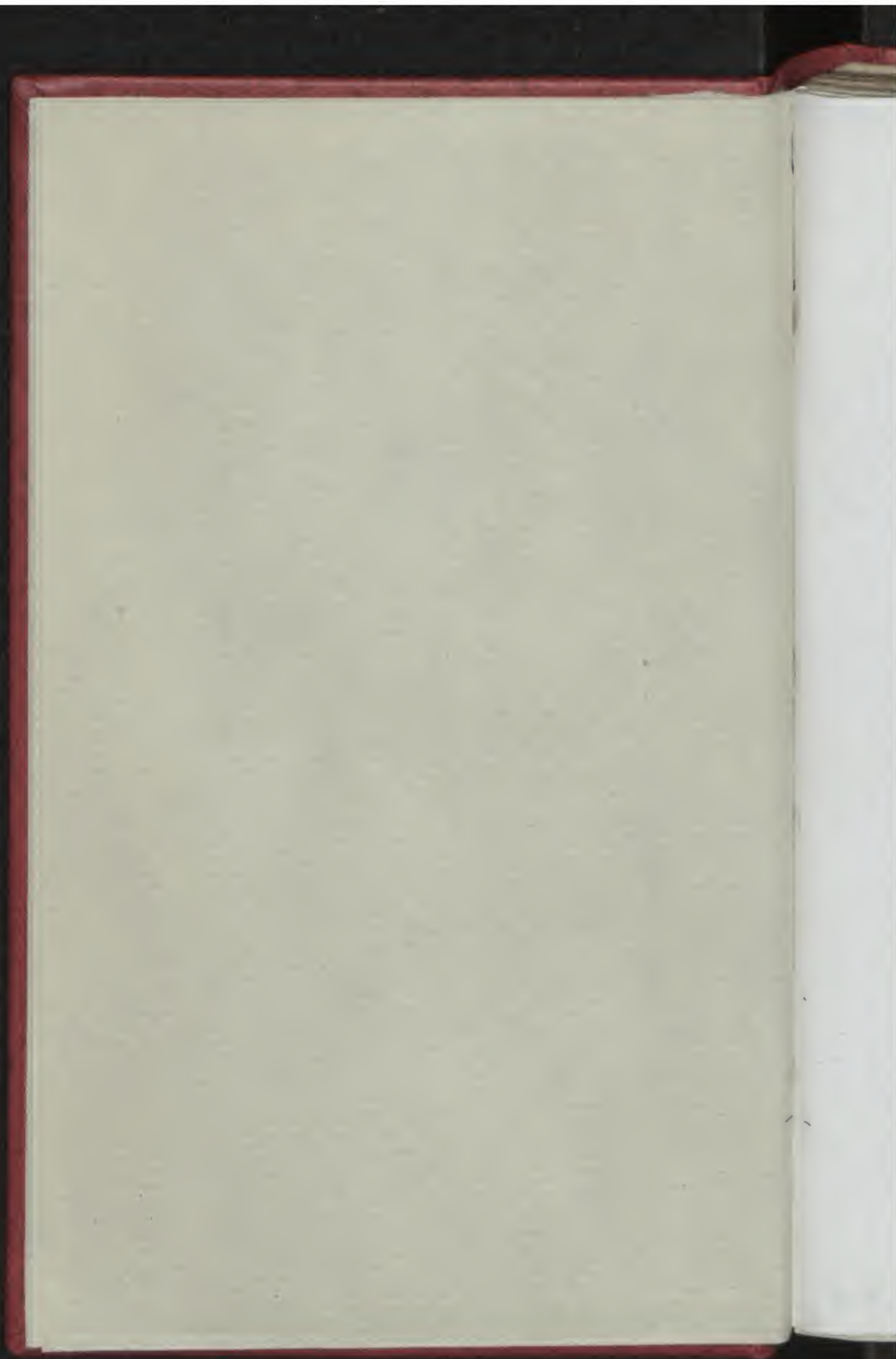
ex. 2

LN 1509

En skøn Lystig Ny Vrtegaard ...
af Henrick Smid.

[Lægebog III]

Rostock 1599.

B-trykket.

Blad A ij-A iiij, 1-4, 13-28
45-52, 54-59, 61-76, 78-83,
85-91, 93-100¹ (100² mgl.),
101-105.

IN 1509

... Imaginatio y. Imaginatio ...
et Imaginatio ...

[Imaginatio ...]

Imaginatio ...

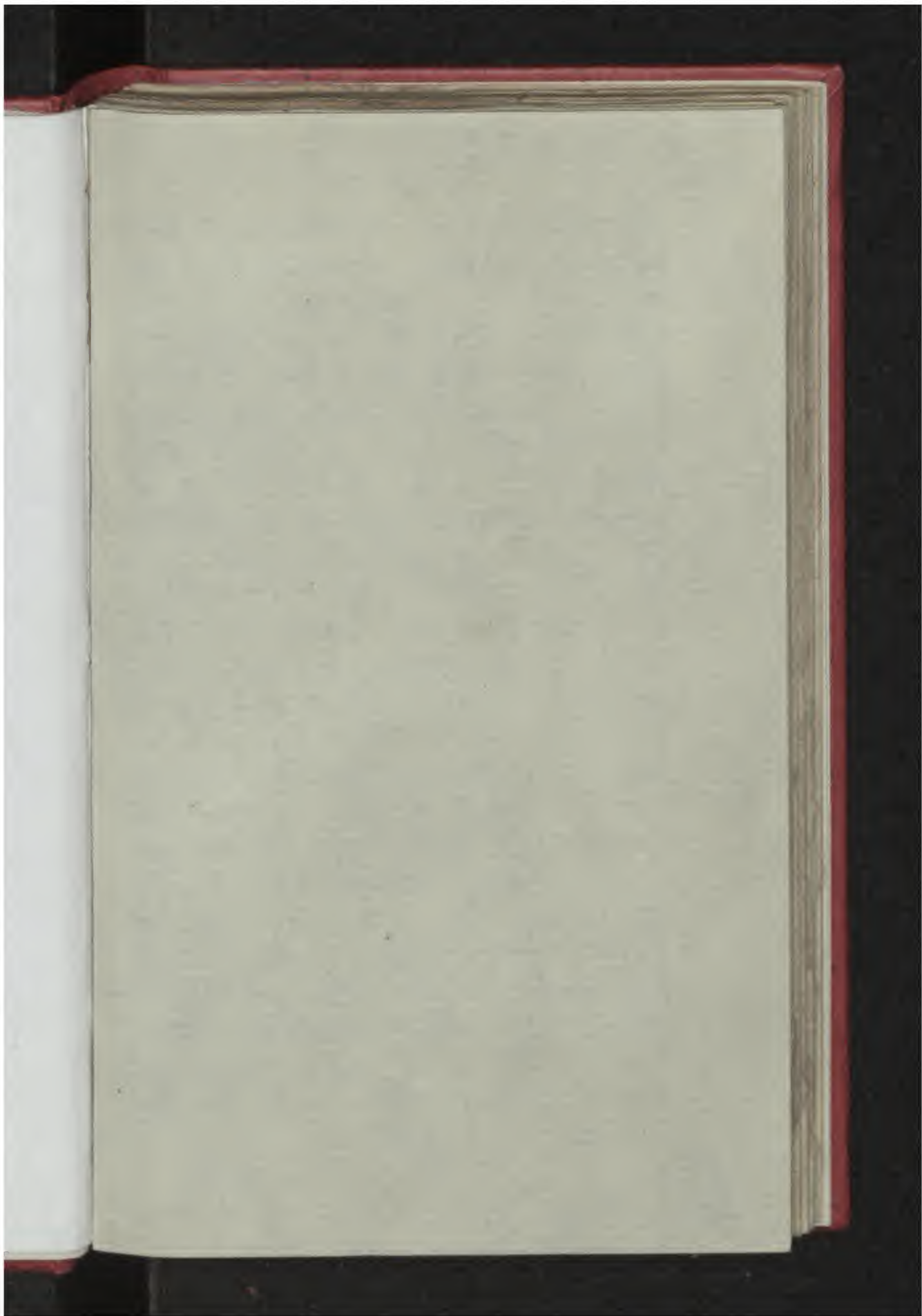
Imaginatio ...

Imaginatio ...

Imaginatio ...

Imaginatio ...

Imaginatio ...

vide
gede
ære
som
vaar
ferd
dom
mer
Me
i al
disl
dom
tyck
Bo
for
Do
form
flug
Bo
behi
Gu
oc n
Me
hed
som

Fortalen.

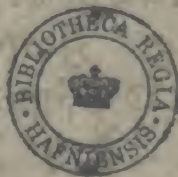
vide til samme Konst / icke vaare heller Læ-
gedoms Doctores i andre Land i saa stor
ære oc verdighed holdne / som de ere / der
som Lægedom vaare en Konst / som ringe
vaare at lære. De findis der mange /
serdelis vdi Italia eller i Baaland / Læge-
doms Doctores, som haffue huert Aar
mere end Tusinde Ducater til rente.
Men effterdi at her er icke en it Apoteker /
i alt Danmarckis Rige oc Norge / oc
disligest icke mange / som den rette Læge-
doms konst forstaa / eller lart haffue / da
tyckis mig meget nytteligt vere / at denne
Bog vdgaaar for huer mand / oc serdelis
for dennem som langt bo fra Lægedoms
Doctores oc Apotekere / at huilken som
fornehmer sit Legems strøbelighed eller
siugdom / kand søge oc finde i denne samme
Bog / nogen Lægedom / som hand kand
behielp sig sielff med. De haffuer icke
Gud forgefuis skafft saa mange deylige
oc merckelige Vrter / oc anden Lægedom /
Men til Menniskens nytte / gaffu / Sund-
hed / oc forbedring. Fordi friste de Gud /
som siuge bliffue / der som de foracte Guds
A ij gaffuer /

Forkalen.

gaffuer / oc icke begere hielp oc trost / Først
aff Gud i Himmelen / oc siden aff de nytte-
lige Lægedomne / som baade scriffuis i
denne Bog / oc i mange andre flere. De
haffuer ieg ingen danst Bog seet / som saa
nyttelig kand vere til Lægedoms konst /
som denne eders Bog oc Arbejd er.
Eder her med nu oc altid Gud befalendis
til euig tid. Screffuet vdi Kiøben-

haffn / Palme Søndag / Anno

Domini 1546.

Erlig

1977 G 2479

Erl
Gla

Velg
dere
ture.
delig
til ge
paa
lyck
met
vede
som
teg
at teg
het
nting
ieg
38.
vaag
forac
da st
Læge
menig
me.
eders
Fru
oc der

Erlig oc Velbyrdig Mand / Mester
Claus Brne / Prouest i Lund / ynsker ieg
Henrick Smid / vdi Malmø / Lycke
oc Salighed.

Eg holder Wacknemmelighed for en
stor Vederstyggelighed aff naturen
oc troer at de ere icke værde / at kal-
des Menniste / som icke ihukomme de
Velgierninger / som dennem ere stede aff an-
dere / Men de ere flemmere end wistellige Crea-
ture. Det er oc it gammelt Sprøck oc almin-
delig Tale / At huo der gjør en wacknemmelig
til gode / hand gjør soinden der saar sit Bort
paa Hassens bonde. Jeg acer dem at vere
lycksalige / som Gud hassuer vnt noget gaar/
mer huilcket de kunde igien forstylde / hues dem
vederfaret er / oc dem mest lycksalige at vere/
som det mer Noget betale kunde / Thi hassuer
ieg tit oc offte randisaged min søye Bohassue/
at ieg noget kunde finde / som ieg eders Erig-
het stente kunde / for eders mange Velgier-
ninger / som i mig beuist hassue. Saa fant
ieg Jesus Strachs Bog / som scriffuer i det
38. Capitel. **H E R R E N** lader Lægedommen
vaare aff Jorden / oc it forstandigt Menniste
foracter hannem icke. Der ieg dette læsde/
da stogds mig i sinde / at her ere faa Doctors / i
Lægedoms Konst i disse Land oc Rige / som den
menige Mand hielppe kunde / i dets Siugdom-
me. Saa hassuer ieg oc tilførn forfaret aff
eders Aelighed / at i oc eders elstelige Hustru/
Fru Margret / hassue stor lyst til alst lige Viter/
oc der saare hassue i gjort en besynderlig Viter/
A ig gaar

gaar i Bielebierge/ begerendis vdaß mig at bide/
met hualde Vrtter samme Vrttegaard best prydis
kunoe / Da paa det at den kunde prydis / ochuer
mand kunde hielpe sig self i sin nød oc trang / om
hand icke kunde finde nogen anden Doctor eller
Læge/ hør sig tilfæde. Datog ieg mig faare/ at ieg
met Guds hielp / vilde scriffue de almindeligste oc
beste Vrtters dyder / krafft oc nature / som her
paaere vdi Riget / aff de ypperste oc beste Doctor
ters Bøger / som na findis funde / som ere / Ote
Brunfelot / oc Hieronimus Buch / som met stor
arbejde oc flit / haaffue sammen sandet oc scriffet
uit mange anffillige Vrtters dyder oc krafft / aff
Nandro , Plinio , Dioscoride , Theophrasto ,
oc andre flere gamle Lægers Bøger.

Sammeledes haaffuer ieg oc tilhobe samlet/
nogle aff Apotecernus lønlige Konster / i en hob/
som ere / huortedis Electuaria/ Syruer/ Conser
ua / oc Olier / stulle ret konstelige giørte oc bere
dis / aff disse oc andre Vrtter / oc deris Røder oc
Blomster. Oeffterdi at ieg haaffde icke tid til at
giøre det om dagen / for mange atskillige ætende
styld / som ieg haaffuer været behindret met / da
giorde ieg det om natten/ eders Erlighed/ oc eders
ærlige fiere hustru / til villie oc tjenste/ oc den Me
nge mand her vdi Riget / til nytte oc gaffa.

Oc vil ieg nu i denne søye Bog/ bescriffue de
Vrtters dyder / som ieg kiender / oc nessue fandt/
paa vort danste Tungemaal. Men wi haaffue dog
faare faa paa vort Maal / men nessnis meste par
ten / aff den Menige mand / met brøden Latine/
eller brøden Tyste / oc ey aff en som aff en anden.
Oc paa det at wi diff bedre kunde lære at kiende/
dem ved deris rette naffa / haaffuer ieg sat vdi den
ne Bog / Vrtternis Latinske naffa / saa som Læge
doms Doctores oc Apotecere dem faide/ oc nefne/
oc

oc
ha
mer
ligh
hiel
fuld
lær
den
at d
der/
offe
plex
don
som
Ara
ter i
der
god
den
Der
scri
lica
urt
phi
me
ma
god
dist
ter
ma
te c
Vre
paa
kon
wme
het

oc saa huad Tytke dem kalde. Sammeledis
 haaffuer ieg oc sæt effter huer anden / de Vrtter som
 mer lad / sarsfue / lurt oc blomster / oc røder / nogen
 lignelse tilsammen hafue / Vil ieg oc mer Guds
 hielp / (foruden hues intet steer eller retteligen
 fuldkomnis legge vind der paa / tid fra tid at lære aff
 lærde Mænd / at kiende flere Vrtter / oc saa in fremmi-
 den forøge dette mit Arbeyde ydermere / Effterdi
 at den Almægtigste Gud vor kiere Himmelste Sa-
 der / haaffuer giffuet oss her i disse Lande oc Rige /
 offuerflødige Vrtter nock / som tiene til vor Com-
 plex oc natur / at Læge oc hielpe vor Legemis Siug-
 domme mer / for at stillige Sotter oc Siugdomme /
 som offtilkomme kunde / sag vel som dem af India /
 Arabia oc Calcutten. Her vaare mange edele Vr-
 ter i Riger / som dog foractis oc trædis mer sæd-
 der / (lige som de vaare icke stæbre aff Gud off til
 gode) Men viste wi deris kraft oc dyder / da hol-
 de wi dem i større ære oc værdighed / end wi giorre.
 Den høylærde Mand Doct. Hieronimus Buck
 scriffuet / at hand vil heller hafue i sit Hus / Ange-
 licam / Mesterturt / Hulurt / Løeflicke / Englian / Holzt-
 urt / som kaldis Sancte Elene rod / end de So-
 phisters sammensatte Electuaria / oc Lægedom-
 me / Bezahardi oc Liberantia kaldede. Her ere dog
 mange aff saadan art oc nature / at de foracte Guds
 gode gafuet / oc holde mere af fremmede oc vden-
 diste forderfuede / gamle tørre oc ormsstungne Vr-
 ter / end aff vore egne / som her vaare / huilcke wi
 maatte vel saa for en føye ting / oc bruge off til nyt-
 te oc gaffn. Men somme kigbe dog fremmede
 Vrtter / dem mere til Døden / end til Helbrede. Oc
 paa det / at i oc alle andre som dette mit Arbeyde
 kommer til haande / kunde dis bedre for vden stor
 wmag / oplede hues de begerendis ere / da haaff-
 uer ieg sæt her trende Register eller Tafflet / til

A itq

sam

samme Bog. Den første indeholder Veteris-
 nars paa Latine / effter som de aff de gamle oc ny-
 Doctorer / oc Apoteker kaldede ere. Den anden
 Veteris nars paa Danske / Den tredje Siigdom-
 mens nars. Bedendis eders ærlighed / at gi-
 af i dette mit søye Arbey oc villesage tilbede / som
 i tilforn gæder den anden mit Bog / om pæ-
 lensis krigdom / oc mig besterne hos dennem
 som alting gnaue met Hunde tonten / oc til det
 gæder odeligge. Der som ieg formetder / at hun-
 eders Ærlighed behager / vil ieg hende met Guds
 hjælp som forsager / forage oc forbedrer eders
 Ærlighed her met / oc sammelendis eders ærlige oc
 elskelige Kiære hustru / met eders gæmste hus / den
 Almetigste Gud besalendis til ewig
 tid. **Screffuet vdi Malmö /**
Ånnu 1546.

Gud

In vor Himmelske Fader
haffuer alstedse giort sine vn-
derlige Gierninger / i de ting
som mest foractelige ere faar
Verden / lige saa haffuer hand
oc giort / i de foractelige Neller. Quad
Brter ere lyfterligere end de stene vellucten-
dis Neglicker / Fioler oc andre saadanne?
Neller offuergaar dem alle / met krafft oc dyd.
Fordi haffuer i fordom tid / den vellærde
Mand Phanas, screffuet en hel Bog / om
Nellers loff / dyd oc krafft / Thi ville wi først
sætte dem i denne vor Bog.

Neller.

*Vrtica, Acalyphen, Eniden, Eller Neller eller
brende Neller Vrtica labeo, Laminum, Anomium,
Vrtica alba, Vrtica mortua, Archangelica, Blinde
Neller / Vrtica herculea, høge oc stoore Neller
som vaaxe i Skoffuene / Deris Frø brugis mest
i Apocriphen. Læss Dios. 4. Cap. 79. oc 80.*

Nellers complex.

Alle Neller ere aff art oc nature varme oc
tørre. De resoluere oc aistille de Hestuecker/
haarde Knuder / Knortter / oc ander / hues som
kommer eller kommer er aff phlegmate. Mand

A v

maa

maa bruge dem induaartis i legemet oc vduartis.

Induaartis.

Nellet saaden i Vin / oc druckes / blødgjør den haarde Bug / afstill Væderet / stiller Tarmernis vred / Colica kaldes / (om saarer at forstoppelse er icke Aarsage) gjøre vel at pisse / rense Lenderne / gjøre oc lystia til Veneris spil oc leg.

Nellefrø ere sterckere i foresagede sag / med Vin saades / eller der aff it Electuarium gjort med Honig.

Vand aff Neller brent / er noget mildere / lystigere til at bruge / til foresagede brøster / renser oc reingjør alle Saar / induaartis oc vduartis / druckes oc der med thort.

Roden aff de stoore brende Neller i Vin oc Honig saaden / er en stor hielp oc Lægedom for Kaaldefuge / Hoste / en stacket Ande oc Trangbrystighed. Thi de rense Lungens rør / rømme Brøster / afstill Ribbenens Bylder / Drøbelen oc hues Singdom sig aff sey Vædste forsamlers haffner. Huer gang tre eller fiere Steder fulde / om Aftenen oc Morgen / varm druckes / oc der med i Halsen fluckes.

Vduartis.

Nelleblad støtte med Salt / oc lagde paa Saaret som it Plaafter / læger galne Hundis bidt / er it Experiment.

Lige

Eige saaledis lagde paa onde fule forderff. &
uelige Saar / vere sig Kræfft / Bliffuen / etc.
Renfer oc læger dem.

Saadanne Plaafter atstillis oc alle Knor-
ter / Knuder / kaalde Hefueller / vere sig eedemo-
denis / Wiltens / eller bag Brene.

Met Reller thoet / læger all ond Stab /
Nelle Des i Næsen lat / kommer hende til
at bløde / De naar du vil / at hun skal icke læn-
ger bløde / da smør aff Osen paa Panden / saa
stillis hun.

Om nogen brender sig ilde aff Reller / hand-
skal smøre steden met Rosen olie / eller Bomo-
lie / saa saetis pinen / oc Bleyerne forsuinde.

Alle døde eller blinde Reller / ere fuldnær-
ens i Lægedommen / som brende Reller / Men
dog atstillis de mere Knuder eller Knorter / Thi
skal de brugis til Rygbad / til den haarde
Moder.

Marubium.

Marubium album, *Prasum album*, *Sanguis-
sauri*, Huid *Marubium*, den sorte kaldis *Maru-
bium nigrum*, Balore, Læss Dios. lib. 3. Cap. 100.

E. Andron / Gorttes vorget.

Eige som Reller verme oc atstillis / saa giør
oc *Marubium*. De huide loffuis mest / oc maa
brugis induaartis oc vduaartis.

Jud.

Induaartis.

Bladene aff den huide *Marubio*, i Vin eller Vand saaden / der iblant rent vel stummet Hounig / oc druckter / fordriffuer den trange sta-
ck de Ande / Hoste / Brystens gamle bylder oc sting / Obuer Leiffuerens / Weiltens oc Mode-
rens forstoppelse / vddrissuer den anden Bødsel /
Renier Moderen / oc kommer Quindernis Tid til at flyde / serdelis om ym siindis met Irde, det er / met blaa eller rodt.

Oien aff *Marubio* / haffuer lige saadan mact / huer gang til sig tager tre eller fire Ske-
der fulde / effter som huer raale eller fordrage fand / oc gaar siunis.

Samme Des er oc god til dem som Eder eller Forgift ædt hafue / oc aff forgiftelige Dr-
me bedne er.

Denne Des gior klare øyen / døder Orme-
ne i Leiffuet / oc i Ørene.

Aduaartis.

Alle *Marubia* tiurde / tiene vel til Bad / oc at røge vnderneden op met / paa de Quinder som plagis met den huide phlegmariske flode oc stedse ont i Ryggen / Benene / oc i Siden hafue.

Vand huor vdi *Marubium* saaden er / læ-
ger al ond Skab / oc anden Hudens wrenhed.

Den sorte *Marubium* saaden i End / oc der
bulne

ulne adslagne Hoffuet der met roet/læger det. 3

Spene bylder her met rode / oc Puluer aff
Marubio met Honnig blandet / oc paa lage / læ-
ger dem.

Om nogen hoffuer gaar eller arbeidet sig
træt / hand skal tage Osen aff Marubio, oc blande
den met Rosen olie / oc smøre sig der med.

Hiertens fryd.

Melissa, apiastrum, Citrigo, Citraria. Mel-
lissophillum. Læss Dios: lib. 3. Cap. 109. T. M.
der fruet / Herten fruet / Fruwen fruet / Papen
fruet / Immenblas.

Hiertens fryd er vel bekient iblant Quind-
folck / hun vermer / tørrer / fortærer / læger oc
tillsammen drager / Maa brugis induaartis oc
eduaartis / Læss Dioscoridem lib. 3. Cap. 109.

Induaartis.

Hiertens fryd i huud Vin saaden / oc den i
nogle dage drucket / rømmer Drystet / den stac-
tede oc strange Ande / Strecker Hiertet / For-
driffuer Melancolies vlystighed / den fallende
Sot / oc tien fuldnær til alle induaartis Simg-
domme.

Hiertens fryd smaa Staaren eller hacket / en
nat lage i god huud Vin / oc siden brende igien
nem en glas Hielm / er end kraffteligere / Thi den
filler

stiller strax i samme stund / Moderens wrolighed
oc vred / huer ganck tre eller fire steder fulde
drucket / sammeledis Masuens beklemmelse /
N. dirycker den onde damp oc røg / som i hofue
det opfar.

Kenfer oc læger Mandens saar / der met rhoer.
Bladne aff Hiertens fryd fastendis ædt /
foruermer Masuen.

Vduaartis.

Hiertens fryd oc Commendeblomster / lag-
de i en Linpose / i Vand eller i Vin saaden / yd-
kryst oc saa varmt lagt paa den wrolige Mo-
der / stiller hendis opstødelse oc rørelse / oc kom-
mer hinde igien i sin rette sted.

Sued oc Røgbad / vnder vp gjorde aff
Hiertens fryd / kommer Quindernis tid til at
flyde / stiller Lendernis oc Ledemødenis pine.

Vand brent aff Hiertens fryd / læger all
Skab / Ringorme / Ederkoppers oc Scorpionis
sting / oc galne Hundis bid / der met rhoer.

Hiertens fryds Vand / i tyck oc klar Vin
laet / gjør hannem ston oc klar igien.

Risod met samme Vand offuer stencet /
blifuer lang tid ferst oc gaar / Bluer eller Madke
komme icke paa det.

Haaret met samme Vand vaadgiort / be-
stermer det / at det bliffuer icke graat.

Maru eller Katurt.

Nepeta Calamintha. Exss Dioscor: lib. 3. Cap. 38.
T. Nept /

E. Nept / Rattenfruer.

4

Ratte hafue stor tidtørrning oc lyst i deñe
Bret / som mand kand see / naar hun leggis for
dem / oc maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Osen aff Maru / met Vin drucket / vddriff-
uer Spolorm / all Forgiftelse / giør at suedis.

Obner Lefueren oc Milten / foruermec de
forkøllede Myrer / stiller Moderens pine / oc kom-
mer Quindernis tid til at flyde / serdelis om
Bretterne findis i Vin oc drickis.

Ydermere renser samme Drick Brystet /
giør at pisse / læger hues induaartis brøstet oc /
atstil den gule Sot / stiller Cholera flydelse / styr-
cker Massuen / fordriffuer oc den tredie dags
Kaaldefunge / saa fremt som Massuen førre
renset er.

Vduaartis.

Suedebad / oc Røgen der aff vnder op an-
nammet / vddriffuer den anden Fødsel / Quin-
dernis tid / stiller Moderens pine oc ve.

En Røg giørt af samme Bret / borettriffuer
Hugorme / oc andre forgiftelige Diur.

Osen blandet met Osen aff de gule Streppe
Røder / der met smort / renser Skabben / oc er
gaat til dem som Hoffuet haar aff falder / oc
Møl i Haaret er.

Mynte

Mynte.

Mentha sativa. Læss Dios. lib. 3. Cap. 33.

Der ere sex slags Mynte til / ibland dem alle ee den Kruse mynte oc Sisenbrande de beste / deris dyder ere fuldner som Polleuers oc Hiertens frøds / ere varme i trede Grad / Maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Osen aff Kruse mynte eller Sisenbrand met Edicke blandet / stiller Blodspyhelse / oc andre Maffuens opkastelse / ogder oc de trinde Dreue i Bugen.

Krusemynte ferst / grøn eller tør / er god til Maffuens bryst oc Siugdom / for andre Lægedomme.

Sammeledis det brende Vand druckes / fordoffuer eller fortøerer vel / stiller Hickelse oc vemmelse aff Cholera. Serdelis Salsamenter der aff beredde / giør en lystig til Veners spil / styrcker alle Lemmer.

Til Kruse mynte eller Sisenbrande luccet / styrcker Hiernen oc Hukommelsen.

Vduaartis.

Einlunde vaade giørde i Osen aff Mynte eller Sisenbrand / oc paa Panden lagde / stuer Hoffuernercken.

Samma.

Benedictæ krafft
oc obne. Den
græffnet / lucter for
uaartis oc vduaa

løre / at arsti
i Formaane
ter / Maa brugt

Induaart.

Benedicta i Vin saaden oc varm drucket /
filler Tarmenis oc Moderens vred,

Rosmarin.

Rosmarinus, Rosmarinum, Coronarium, Læss
Dios: lib. 3. Cap. 71.

Vdi samme Land er Rosmarin saa almin-
delig / at de brende den i stæden for Vid / De er
samme Vrt aff en hed qualitet / atskil oc subtilig
gior / all groff Bædste / baade induaartis oc
vduaartis i Legemet.

Induaartis.

Rosmarin tien baade til Siegersit oc Kiel-
deren / Al Mad oc Drick / som her beredis met /
ere lystige oc vel smagende / oc sunde / tien fuld-
nær / til alle Siigdomme.

Rosmarine Vin eller Vrterne met blom-
sterne i Vin saadne / om Aftenen oc Morgen /
huer gang en varm drick drucket / der paa tre el-
ler fire timer fastet / vddruffner vnderlige Quin-
dernis huide flydelse / som aff Byld kommer /
oc vnderlige læger Quindernis lønlige Siig-
domme.

E

Eige maade
gule Sot /
Aande / hielp
ader icke heller Si
Stiller Tarm

giør at suedis / om saa er at mand sig i Sengen
nedlegger / effter mand haaffuer druck et / oc stille
ligger.

Sucker eller Conserua giort / aff Blomster-
ne / er saare nytteligt oc krafftigt for Daanelse
eller Besnimelse / oc samme Sucker skal bere-
dis lige som Rosen sucker.

Vand aff Rosemariener brent / haaffuer fuld-
nær forjereffue dyder. Ydermere tien det oc til
dem som haaffue mist deris Maal / om de dricke
der aff / saa de deris Maal igien.

Aduaartis.

Rosenmarin druck et / oc paa smurt / fordriff-
ner syncope, staar imod Snimelse oc Stelf-
uelse / renser Ansietet / der mee choet / gjør Ten-
derne huide / oc en god Aande / renser Sinnen /
at skil synnenis huide.

Rosemarine vand / eller Rosemarin / oc den
vilde Polleye tilhobe saadne / renser oc læger on-
de fule Saar / vere sig Krafft / Blffuen / Fistel / &c.

Fomenta (det er) Røg oc Suedbad / aff Ro-
semariner giorde / haaffue same krafft oc dyd / som
den same Wynte / oc de same oc vilde Polleyer-
Rude

Rude.

14

Ruta hortensis, Læss Dios. lib. 3. Cap. 44.

E. Wynnude.

Rude er aff hed oc tør complexie / staar imod
all Forgiffte oc Eder / maa brugis induaartis oc
vduaartis.

Induaartis.

Rude oc dilde frø i Vin saaden / oc varm
druckes / stiller Hiernens oc Sideris pine / ob-
ner Lungens rør / sacrer Hosten / læt giør den
suare Aande / fordriffuer Lendernis oc andre Le-
demodens pine.

Saaledis druckes / er god for den Kaalde-
singis frost oc kuld.

Rude oc Dille frø i Vin saaden / oc druckes /
stiller Tarmenis vred / Colica kaldet / om saa er
at ingen forstoppelse der hos er.

Band aff Rude brent / giør det samme.

Rude i Regniand saaden / oc druckes / stiller
Bugens flydelse / Diarrhoam kaldet.

Rude met Bomolie saaden oc den druckes /
vddriffuer allehaande Orm.

Vduaartis.

Rude stot met Rosen edicke / oc fore paa
Panden bunden / stiller Hoffuedens store pine

Rude oes i øret læt / stiller pinen.

E ij

Rude

Rude met rene Bygmel stot / oc offuer øye-
ne lagt som it Plaaster / stiller øyneuerck / oc be-
stermer dem for Dumbhed.

Rude oes met Alun / Salpeter oc Honnig
blandet / læger alle Ringorme / Fleeter / Sam-
meledis det bulne oc sturffuede Hoffuet.

Jordhumle eller Brundes manne pøss.

Hypericon, Perofrata, fuga Demonum. Læss.
Dios: lib. 3. Cap. 149.

E. Mangelkruet / Hartshaw:

Hypericon haaffuer fuldnoer ens krafft som
Rude / er tilbøuelig til tørhed oc varme / er ly-
steligere til at bruge end Rude / Maa brugis
induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Somme brende Vand aff hende / oc giffue
det for Popelsie / oc for den faldende sot at
dricket.

Vddriffuer Eder oc Forgiffte / gjør at pis-
se / fremlocker Quindernis tid / Saaden i Vin
oc drucket.

Saaledis bruger / er oc god for den tredie
dags oc fierde dags kolde Siuge / for Lendernis
suare pine / stiller oc Blodspielse / læger Vulde
oc Saar induaartis i Liffuet.

Jordhumlis frø (serdelis aff den som vor
er i

er i Skouen) til Puluer støt / huer gang 2. Quin- 15
tin drucket / vddriffuer Choleram.

Cypresse.

Cipressus, Cupressus, Cupressina. Læss Dios.
lib. 3. in fine.

Cypresse oc den vilde Rude / ere vdi virckel-
se oc qualiteter lige / saare nyttelige / baade
induaartis oc vduaartis / Haffue fuldnoer en
luet oc smag / Thi maa den ene brugis for den
anden.

Induaartis.

Cypressu vte saaden vdi Vin oc i sin samfelde
dage effter huer anden / om Morgen en oc om
Aftenen drucket / er god for den Gule sor / ob-
ner Læssueren / renser Pissens gang / stiller Ny-
rernis / Blerens oc Lendernis pine / Staar imod
Eder oc Forgifte / vddriffuer dem veldelige.

Vduaartis.

Huad den vilde Rude / oc tamme Rude
giøre kunde / det fand oc den edele Cypresse giø-
re / thi er det intet behoff / at mand der om yder-
mere scriffuer.

Karsse.

Narsturtium hortulanum, satium Bandkarsse /
Narsturtium aquaticum, Læss Dios. lib. 2. cap. 147.

E iij

E. Ker.

E. Kersse. Waterkersse.

Sire haande slags karse finde wi i Lægedo-
gerne / ere alle aff en hed complexie / lige som
Seniper/maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Allehaande Karse induaartis bruger / gi-
re at pisse / rense Bugen / Nyrrerne oc Blæren/
obne Læffueren oc Milten/hele oc læge induaar-
tis Saar / vddrissue Eder oc Forgiffit / bruger
met Bomolie.

Karsse saaden met Vin oc Honnig / om
Morgenen fastendis / oc om Aftenen drucket/
atstil den sege slim/Hoste/oc den irange Aande.

Karsse i Bedemelck saaden oc drucket / bort
tager det onde for Brystet.

Ofen aff Karsse i Munden holdet / vddra-
ger de onde Tændernis flydelse.

Met Honnig druckit / dæder Ormeus / oc
vddrissuer dem.

Vduaartis.

Karsse stot met vrt oc oes / oc lagt offuer
Stab oc forgiffrige Blegner/ vere sig Carbun-
ckel / flecter/oc. renser oc læger dem.

Astil heffuelse / vddrissuer pil oc torn/
Hoffuedet her met rhoet / fordrissuer Hoffuet-
stel / oc læger det skornede Hoffuet.

Karsse oes / ladet i onde oc fule Saar/ren-
ser dennem.

Alle

Allehaande Slags aff Karffe frø smaa stot/ oc 16
i Munden lagt/ opløffter den lammie Tunge.

J Næsen lat/ gjør at snyste / opuecker saa-
ledis dem som haaffue soffue Sot / Litargicos kal-
dede.

Karffe frø met Edicke saaden / lagt paa
haarde Runder / som vaaxe bag ørnene eller an-
den steds/ at stil dem.

Karffe frø er i alting varmere end Briernes/
sterckere oc krafftigere / thi brugis den fielden
induaartis i Legemet / vden saa er at mand vil
opuecke den faalde Nature/oc gjøre den lystig.

Os en aff Karffe i Munden holdet / stiller
Tanduerck.

Karffe saaden met Figen / oc der aff i Mun-
den holdet/ opløffte den nedfaldne drobel.

Karffe stot til Puluer / oc strødt paa Wag-
tarmen som vdgaaen er/indsætter hanem igien.

Pilurt eller Loppurt.

Cratæo genum Hypocrati, Poliatricon, Policarpon,
Persicaria, Herba sanctæ Mariæ, Hydropiper, Piper
aquaticum, Zinziber Caninum. *Æcess Dios: lib. 3.*
Cap. 119.

Æ. Persickruet. Gløe fruet/ Water peper/
Pawen fruet/ Pawen spegel.

Pilurt eller Loppurt / er starp oc hed / den
stund hun grøn oc ferst er/ skal mere brugis vda-
uartis end induartis.

E iij

Vdnaar-

Induaartis.

Den hede Pilurt brender mere paa Tungen
end Peber / Thi er den vdkryfte oes godt ilon-
de oc fule Saar / baade paa Menniske oc paa
Queg oc Fæ / der met thoet.

Met denne oes fand mand fordriffue aff
Saarene / baade Orme oc Madke / oc dem der
met reise oc reise holde / oc er it experiment /
Det komme huercken fluer eller anden ting til
Saarerne.

Denne Dret / om Margenen optaagen den
stund Duggen er paa hende / oc strødt paa Løffe
eller Kammer / der som Løppere ere / da fordriff-
uer hun dem / om saa er at gulffuer strax liden
der effter rent feyis.

Senip.

*Sinapi. Cruci, huid Senip / Læss Dios. lib.
3. Cap. 146.*

T. Sennip.

Brun oc huid Senip / ere aff hed comple-
xie / deris nature er atskillie / oc vddrage / Maa
brugis induaartis oc vdugartis.

Induaartis.

Sennip er kommen i Stegersit for sin
skarpe dyd skyld / Thi brugis Sennip fuldnær
til alle Rætter / saa vel aff de fattige som aff
de Rige / vden all tuil for den skyld / at hand
renser

renser Hiernen/vermer Massuen/styrcker For- 17
døffuelsen/ opuecker Naturen til Veneris leg oc
spil / fordriffuer den kaalde sūgis rystelse oc
tuld/ met Vin druckes.

Den huide Sennip er mildere end den
brune / vdi Mad bruget / giør lyst til Veneris
spil / giør oc vel at pisse / Er oc sandelige it gaar
oc nytteligt frø / til dem som ideligen Tarmen-
nis vred oc ont i Bugen haffue / bruget vdi
Mad.

Sennipe frø i Vin saadet oc druckes / be-
stermer dennem som stungne ere aff Scorpio-
ner oc andre forgiftige Orme / lader icke Ede-
rit/ eller Forgiftelse faa offuerhaaden.

Men den vilde Sennip / serdelis den som
vaaxer vd met Vand/er stærpere oc stærkere til
at vddriffuer pissen.

Det er end it slags aff vild Sennip / vaa-
xer fuldner som Jernurt (huilcke somme kalde
verhena femell) hendis frø met Honnig / oc
Vin / som anden Sennip beredt / er en lystig
Lægedom til de trangbrystige / Thi den sacrer
Hosten/ staar imod Hoffuedens idelige flydelse/
som nedfalder paa Lungen / er oc god til dem/
som haffue den Gule sot / imodstaar oc døder
Forgift / som nogen haffuer til sig taget / met
Vin druckes. Oc effterdi at denne Sennip
vaaxer vdi met Berdene / actis haad icke aff
nogen.

E v

Vduaar

Vduaartis.

It Plaaster giort aff Sennipe frø oc Edickel /
oc lagt paa røde Blegner / blødgjør dennem.

Saaledis brugen / døder den huide Skab oc
spedallte Sor.

Sennip smaa støt met Honnig oc Vand
saaden/er it gaar Vand til den haarde Strube/
oc til den bulde som vaaxe i Halsen / det met
fluckter.

It Plaaster giort aff støt Sennip / oc paa
den hoffne Wilt lagt / at til den / saaledis brugen
fordrissuer oc saa Lendernis pine.

Støt Sennip met Honnig blandet / oc paa
lagt / fordrissuer blaa Maal / oc kommer Haar
til at vaaxe igien / paa den som Haaret vdsalder
oc affløbet er.

De ander dyder som Sennip haffuer / ere
screffne ibland Karsens dyder.

Koden aff den huide Sennip (*Eruca* kalder)
i Vin saaden / oc offuer lagt / tilhobe oc tilsam-
men drager sønder slagne oc knusede Been.

Ofen aff Senips vrt i øyen lader / gjør
dem klare.

Frøet aff den Senip som vaaxer vdi met
Gerdene (*verbena famella* kalder) støt met Hon-
nig oc Vand / oc til it Plaaster giort / oc paa
lagt / fordrissuer de Knuder oc heffueller som
bag Ørnene vaaxe / at til Quindernis Bryster/
Brieters heffuelse / oc de lønlige Ledemods.

Jord-

Jordrøg.

18

*Fumus terre, Capnos, Fumaria herba, Cap-
nini, Coriandrum campestre. Excess Dios. lib. 4.
Cap. 95.*

E. Erdroek / dubentrop / Ratten terffuel.

Jordrøg er varm oc aff tør nature / Skarp
oc best som Malurt / Aftil oc subtilig giør /
igiennem trenger / maa brugis induaartis oc
vduaartis.

Induaartis.

Denne Vrt er en ret Stab vrt oc Poek
vrt / Thi alle som saadan breck oc Singdomme
læge / de giffue tilforne vdi nogle dage de siuge
at dricke denne Vrtis vand met Theragelse / oc
lade dennem der paa suedis / der aff skal det wre-
ne Blod rensis.

Mange bruge samme Vand / lige som faare
staar / naar de ville gaa i Bad.

Osen aff denne Vrt / it Quincin / met lige
saa meget berede Esula / drucket met varme
Vand / vddriffuer Battersot / oc giør at spy.

Munden thoen met denne Vrtis vand / for-
driffuer det onde i Munden / oc bortager pinen.

Denne Vrt saaden met Senickel / oc dru-
cket / obner Lessueren / oc vddriffuer den gule
Sot igiennem pisset.

Vduaartis.

Osen aff Jordrøg / eller Vand aff hende
brenes

brent / oc vdi Vene laet / giør dem klare / for-
driffuer deris Rødme oc Skab.

Osen blandet met Gummy / oc smurt paa
Øyne som Haar vd falde / kommer dem til at
være igien.

Osen aff Jordeg / met lige saa meget Des
aff de gule Skrepperøder / met Edicke oc Hon-
nig blandet / oc der aff en Salue giort / oc alle
haande Skab der met smurt / læger dem vden
all tiil.

Chelidonia.

Chelidonium maius, Hyrundinaria, Læss Dios.
lib. 2. Cap. 173.

E. Schelmort. Schinwort.

Den beste Chelidonie rod oc Des / er aff
hed nature / induaartis bruget obner den for-
stoppede Læffuer / vduaartis / rensar hun fule
Saar.

Induaartis.

Chelidonie i hvid Vin saaden met Anis /
oc druckes / obner Læffueren / oc fordriffuer den
Gule sot.

Det samme giør oc der brende Vand / i
nogle dage druckes.

En haand fuld aff Chelidonia saaden i en
potte Rosen edicke / siden kryss igien en Klud /
och saa der i sonder reffuer 3. lodt god Thera-
gelse /

gelse
æet /
forse
feng

saade
taast
man

me / g
deris

driff
der /

Kref

met

Læss

Corio

brugi

lucten
brugi

gelse / oc aff samme Driek it Vinglas fulc dru- 19
cket / siden sig ned lagt oc der paa suedet / er it
forsøgt stycke / til dem som met Pestilence be-
fengde ere.

Iduaartis.

Chelidonie Des i Maymaanet samlet / oc
saaden met Honnig vdi it Raaberkar / er en
kæstelig Lægedom til øyen / gjør dem klære / om
mand der aff i dem drøper.

Vand aff Chelidonia brent / gjør det sam-
me / om mand lader der aff i øynene / fordriffuer
deris røde Plette.

Ansietet met Chelidonie vand thoet / for-
driffuer de røde Spetter / læger Pestilence bul-
der / stiller Ledevand.

Øsen aff Chelidonie rod / læger Bisteler /
Krefft / Blisfuen / oc andre suie Saar.

Fordriffuer Tanduerck / i Munden holdet
met Edicke.

Coriander.

Coriandrum, Corianum, Corium, Coliandron.
Læss Dios: lib. 3. Cap. 60

Den første grøne forqiffte ilde luctendis
Corianders vrt / Er aff kold oc tør Complex /
brugis icke induaartis i Læcemet / Men det vel-
luctendis modne frø / er aff varm nature / maa
brugis induaartis oc vduartis.

Induaar-

Induaartis.

Corianders frø lagt i blød en nat i Vin
eller Edicke / oc siden igien tiurt / er it faastelige
frø til Massuen / at nedtrycke den onde forgiffti-
ge Røg oc Damp met / Thi fand mand der aff
gøre it faasteligt Massue puluer / met Sucker
eller vden Sucker blandet / effter som huer self
vil / oc gaar suunis.

Samme frø skal icke giffuis nogen / før end
det beredt er / oc en heller met Sucker bagis / eller
offuer kastis / paa det at de icke tage til dem For-
gift oc Eder / for Lægedom.

Coriander som er beredt / met sød Vin
drucket / dæder Ormene i Liffuet / fremlocker
Quindernis tid.

Uduaartis.

Corianders vrt met Bønne mel eller Mel
aff fule Erter / oc met Rosen olie støt / er it
faasteligt Plaster / til at nedtrycke alle steder he-
de Saars heffueller met / serdelis de lønlige Le-
demoders.

Coriander met lacryge / oc det huide aff it
æg / oc met Rosen olie stampet / oc paa lagt / le-
ster den vilde Yld / koler oc lester andre hede
breck oc bryster.

Corianders frø støt met Edicke / oc sale
Riød der met gnedet / bestemmer Riødet for
madte / oc at der icke raadner eller surner / men
bliffuer vellucendis.

Wberede

Wberedt Coriander / oc
hun grøn oc ferst er / til sig taget / gjør Men-
ket vild oc druckter.

Huo som vederfaris saadant / hand skal strax
dricke der paa saltet Vand / oc æggestaler til
Puluer støtte / da faar hand bedre igien.

Nigella.

Gith, *Melanthium*. Frøet kaldis / *salus-an-*
dria : Æss Dios. lib. 3. cap. 75. Den vilde Ni-
gella som vaaxer i Korn agre / kaldis *Papauer*
corniculare, *Papauer marium*. Æss Dios. lib. 4.
Cap. 64.

E. Kaden. Swart Coriander.

Bild oc tam Coriander / ere aff varme
complexer astillie oc vddruffue / maa brugis til
Stellighed induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Frøet aff disse Brter skulle icke brugis fer-
ste eller grønne induaartis i Legemet / men naar
de aldelis modne oc tørre ere / da maa de bagis i
Brød / lige som Kommen bagis.

Nigelle frø nogle dage met Vin druckter /
driffuer Pisset / Quindernis tid / det wrene aff
Legemet / forøger de diendis Quindernis
Melet / renser Lungen / rømmer Dryftet / stiller
Farmenis vred.

Men om mand tager formeget aff samme
frø /

eller det som grønt er / til sig / da bliffuer det
til en forgifftig Lægedom.

Vduaartis.

Frøet aff begge Nigelle vrter vduaartis paa
Legemet bruger / haffuer samme krafft oc dyd
som Coriander. Thi de arstille Knorter / Knur-
der oc Hefuelse / læge flecter oc Ringorme / kyle
hede Saar der paa lagde.

Frøet met Edicke paa Panden lagt /
fordrissuer oc stiller Hoffuetmercken Phrenesim
faldet.

Den vilde Nigelle frø haffuer end stercken
re Luet / oc er krafftigere / end den samme Ni-
gelle frø er.

En røg giort aff Nigella / fordrissuer Hug-
orme oc andre forgifftige Diur.

Balmuer / som vaaxe iblant Korn. Papauer erraticum, Rhoeus.

Papauer rubrum. Læss Dioscoridem libro 4.

Cap. 4.

¶ KornRosen. Klapper Rosen.

De Balmuer som vaaxe i Korn / ere til-
bøuelige til fuld / stille pinen / oc giøre at soffue.
Vand aff dem brent / sammeledis deris frø /
maa brugis induaartis oc vduaartis / dog maa-
delige.

Induaar

Induaartis.

21.

Fem eller sex aff disse Balmuer haffuer / met
deris frø / i Vin saadne paa helfften / oc dru-
cket / giør maadelig Søffn.

Klude der vdi vaade giørde oc om Hoffuedet
bunden / giøre end bedre at soffue.

Frøet met Honnig støt oc ædt / blødgør
den haarde Vng.

Vand aff samme Balmuer brent / lesker
all induaartis hede / Dette Vand maa mand
dricke vden all fare / vdi hede brendendis kaalde
finger / Thi dette Vand koler Lessueren / flytter
heden i Halsen / fordriffuer brynne / drucket oc
der met flucket.

Balmuer som vaaxe i Haffue.

Papauer hortense eller Sarium. Læss Diosc:
lib. 4. Cap. 55.

E. Mansæet.

Alle Balmuers krafft oc dyder at koler /
først loffues det huide Balmue frø / Der næst
det røde / oc siden den sorte / Alle stille pinen /
giøre at soffue / Maa brugis induaartis oc vda-
naartis.

Induaartis.

Mand maa bage det huide Balmue frø vdi
Brød / lige som Kommen bagis / er lystigt i all
Mad / maa brugis vden all fare.

D

Er god

Er god til dem som suimmelse haffue / oc
er it experiment.

Det gior rolighed oc at soffue / bringit effter
som huer best sunnis / baade paa vnge oc gamle
Menniske.

Man maa giffue vnge Børn aff dette frø
i Grød eller Melck / naar de ere wrølige / oc ville
icke soffue.

Den oes Opium kaldet / haffuer samme
dyd / er sterckere oc kaasteligere / os som mig su-
nis / induaartis bringet i Legemet / gior hand
større stæde.

Det sorte Balmue frø / eller oesen der aff
giort / for sig selff / eller met Vin drucket / stiller
oc forhindrer Hoffuedens flydelse / som ned paa
Lungen falder / stiller den haarde Starpe Hoste /
Saaledis bruger / stopper allehaande flydelse /
oc andre Quindsoleckenis flydelse.

Induaartis.

Allehaande Slags Balmuer / Sammele-
dis deus oes / Bræterne eller Band aff dennem
brent / ere alle gode oc nyttelige / til vilde oc wrø-
lige Menniske / som icke soffue kunde / paa
Vanden oc i Findingerne lagde som it Pla-
ster.

En rap eller vege i Balmuers oes vaadgiort /
oc i Ræsen stungen / gior at soffue.

Samme vege eller rap i Quindernis løn-
lige

lige
flyd
roli

sam
oc v

Ma
pine

ta
stær

saa
So

aff /
neff

la.
Dio

Q

tur
gior

nost
Fis

eller
i va

lige stæd stunger / stiller deris tid oc blomsters 22.
syndelse / sammeledis pinen / oc kommer dem til
rolighed.

Balmue haffuedet i Vand saadne / haffuer
samme krafft / saaledis brugt oc paalagt / lester
oc vdslycker den vilde Ild.

Samme oes eller Vand / blandet mer
Mandele olie / oc ladet vdi ørnene / stiller deris
pine oc suselse.

Osen aff Balmuer giøre samme saaledis / de
tage de grøne Balmuer mer Vrterne / Blom-
sterne oc Hoffuederne / støde dem tilhebe / oc der
saa vdsperse / lade saa samme oes tørre mod
Solen Somme anamme aleniste Melcken der
aff / lade den lige saa tørre mod Solen. For-
neffnde oes kalde Apotekerne Opium.

Bulme vrt.

*Hyosiamus. Altercum. Appollinaris. Fabasuil-
la. Inguisamus. Dens caballinus. Equinus. Exess
Diosc. lib. 4. cap. 59.*

E. Bilsen saad / Schlop fruet / Sægebonen.

Bulme vrter / blomster oc frø / ere aff kaald na-
ture / stulle sielden brugis induaartis i legemet /
giør ick alleeniste Meniste stæde / men oesaa alle
vstellige Diur / dette känd mand see oc merck ved
Sistene i vandet / thi naar der til giøris Rager
eller smaa trinde Bolde mer samme frø / oc kastis
i vand som Siste ere vdi / oc naar de der aff æde /

D ij

bliffue

bliffue de vilde / opspringe / vende Bugen op / oc
kunde saa tagis oc fangis met Henderne / den
stund de saa vilde ere.

Høns som vpslögne ere / oc en røg aff Bul-
me frø vnder dem giort / nedfalde de oc ligge som
de vaare døde / denne konst bruge Landstnechte-
ne oc Eaterne almindelige gierne.

Induaartis.

Dioscorides scriffuer / at huid Bulme frø met
Vin drucket / er gaat for den skarpe Hoffue-
dens flydelse / aff huileken den suare Hoste kom-
mer / det samme giør oc der huide Valmue frø.

Uduartis.

Bulme vrt / blomster oc frø / riene til at
giøre at soffue met / stiller pinen / men formeget
bruger / giør en vild oc galden.

Osen aff Vrterne vdkryst / oc Klude der
vdi vaade gjorde / oc lagde paa hede rindende
Oyen / lester Heden / stiller flydelsen oc pinen.

Osen eller Olien aff Trøet / i ørnene lat / stil-
ler stingene oc pinen.

Bladene / grøne paa heffuelse lagde / ere ic
repulsium. Thi det bortager pinen / oc ned-
trycker alle steder heffuelsen.

Bulme vrtis blad støt met Mel / stille oc
fordruffue ledemodernis pine / oc den hede Po-
dagel.

det

Det samme giør oc Olien aff Bulme frø 23
giort.

It Godeband/ eller Røgbadt giort aff Bul-
mevrt / giør at soffue.

Olien met Edicke blander/ oc paa Vanden oc
vdi Findingerne smurdt / giør det samme.

Samme Lægedom / stiller haarde byrstis / oc
lønligte ringistis heffuelse der paa lagt.

Det brende Vand / hassuer samme krafft
oc dyd.

Summa / ferste Bulme blad frø / det bren-
de Vand / Kulle alleniste brugis vduaartis / at
stille pinen met / oc at giøre at soffue met.

Roden aff Bulme vrt/ met Edicke saaden/
oc Tenderne der met saa varme thone/ stiller de-
ris pine.

Om nogen tædis at hand hassuer soit Bul-
me vrt eller frø i sig / hand skal strax dricke gede
Melck / Eylievand / frøit aff Grestar / met søe
Vin.

Om hand ick disse forneffnde hassuer/maa
hand tage i deris stæt / Nelle frø / Karse frø/
Sennipe frø/Rædicke frø/ Løge frø/eller huide
Løg / huilket mand kand faa / oc det met Vin
dricke / da tør hand ick redis at hand bliffuer
vilder.

Acfelye.

Aquilegia, Viola autumnalis, Viola calatiana,

D iij

Acfelye

Akeleue blomster. Huad denne vrt kaldis aff
Dioscor. Er end wuist hos Doctores oc lærde læ-
ger.

Den edelige Akeleues vrt / brugis søye aff
de lærde læger / endog mand maa bruge hende
induaartis oc vduartis i legemet / hun haffuer
mange kaastelige dyder / er aff en varm middel-
maadelige complexie.

Induaartis.

Akeleue rodt i Vin saaden oc druckes / læ-
ger alt hues induaartis sønderbrudet er / vere
sig aff smaa eller falde.

Saaledis bruger / er god for en stacket oc
trang Nalde / oc til de Battersottige / renser oc
læger den saare Lunge / Sidernis bylder / tien
oc dem som spyeller spytte Blod / læger oc ren-
ser alle Legemens saar / Men om de som sūge
ere / haffde den kalde sūge / da skal samme rod
sūdis i vand / oc med Sucker beredis / oc bru-
gis som sagt er.

Roden riurde / til Puluer støt / oc der aff en
Quintin druckes / stiller Tarmernis vred / baa-
de paa Mænd oc Quinder.

Akeleu frø smaa støt / oc it Quintin med
fierde parten aff it Quintin støt Saffran dru-
ckes / siden nedlagt / oc vel paa sig huld / der paa
suedes / er en dyrbar Lægedom for den gule Sor.

Saaledis bruger / obner Læffueren / hilsken
er en begyndelse til afstellige Siugdommer.

Wand

Band aff Blomsterne brent / oc druckes / 24.
giør det samme / Er en kaastelig Confortariff for
Sincopē.

Lige maade druckes / atskill Bulderne ind-
uaartis i Liffuet / vdfører all Forgiffte oc Eder/
stiller allehaande vred.

Ackeleue frø / Muscatte / oc huid Raff / lige
meget aff huert smaa frø til puluer / oc der aff
huer gang it Quintin druckes / met Vin eller
anden vædste / Er en stor hielp til at fordriffue
Kojen siuge met.

Ackelen frø / oc Muscateblommer / lige me-
get aff huert / Oc der til tager lidet Saffran / oc
der aff huer gang it quintin druckes / fordriffuer
Hickelse / oc sammeledis Massuens opstødelse.

Aduaartis.

Isen aff Ackeleues vrt oc rod / Saar der
met rensede oc paalagt / læger oc tilsammen
drager dem / Dette kand mand saaledis mercke /
om Roden siudis met ferst. Rød / saa frybe sty-
ckene sammen igien.

En Bege eller Zap vaadgiort i samme Des /
oc stungen i den lønlige sted / vddrissuer Quin-
dernis tid / oc saa den døde Gødsel.

Hoffuedet smordt met Isen / eller Band aff
hende brent / stiller Hoffuermærcken oc fordriff-
uer Skudene. Samme Des met Edicke blan-
det / oc Hoffuedet tilforn met salt Vand thoet /
oc siden der met smort / fordrissuer Skellene paa
Hoffuedet.

D. liij

Denne

Denne Des i dyene lat / er god til dumme
dyen / i ørene lat / er god for øreuerck / Døder
Orme oc Lopper / som i ørnene løben er.

Samme Des saaledis bruct / læger Fift-
ler / oc andre Bylder som vaare i Næsen / Sam-
meledis den onde oc bulne Mund / om mand
thoet hannem der met.

Al Stab / gamle Saar / læger denne Des /
eller Roden i Vin saaden paa helten / oc der mee
thoet / sammeledis lin Rlyde der i vaade giorde /
oc paa lagde.

Aggerum eller Tusindyder.

Tusinde dyder. *Centaurium minus*, *Febrifuge*, *Fel terra*, *Sanguis herculis*, *Limnesium*, *Æss*
Dios lib. 3. Cap. 7. *Plin.* lib. 25. Cap. 7.

Æ. Dusent gulden.

Den beste Tusindyers vte brugis saare
meget / oc icke vden Aarsage / thi hun atstil oc
vdfører den groffue Phlegmatiste oc Choleriste
vædste / er aff nature varm oc tør / er oc kaaste-
lig at bruge induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

En Haand fuld aff *Centauræ* vte mee
Blomsterne / i en potte Vin eller Vand / paa
helten saaden / oc drucket / atstil oc vddriffuer
Massuens sene Salde / ved Stolgen. Thi
rien saadan Drick til dem som haffue den gule
Soc

Sor / Sammeledis oc dem som ideligen plagis 25.
met den Kaalde singt.

Denne Drick / nogle dage / om Morgen
oc Afftinen druck et / obuer Leffueren oc Miltten /
vddriffuer aff Legemet all Whoffuisthed / oc do-
der Ormene / vddriffuer oc Quindernis tid / och
saa den døde Gødsel.

Saaledis som føre skaar bruket / stiller Tar-
mernis oc andre Bug vred / om saa er / at ingen
forstoppelse der hoffer.

Vand aff Vrterne oc blomsterne brent / er
lysteligere til at bruge / men vircker icke saa
kræffteligen / tien til Børn oc sperlemmede
Menneſte / som orm i dem haffue / druck et huer
gang tre eller fire Skeder fulde.

Somme bruge samme vrt støt til Puluer / oc
dricke det met Vin.

Somme gøre Pillulas aff hende / til for-
screffne brøster.

De som Lendeneuere / oc verck i Ledemodene /
Sammeledis Podagel haffue / maa brugis for-
neffnde Pillulas.

Samme Vrter maa oc vel brugis til Eli-
stere.

Aduaartis.

Os en aff tusindhyder blandet met Honnig /
er en kaaſtelig Øyensalue / til myrcke oc dumme
Øyen.

D v

En

En veye eller rap i Osen vaadgiort / oc i
Quindernis lønlig ting stungit / fremlocker
deris tid / oc den anden Fødsel.

Gamle oc sule Saar der met thone / renses
oc læger dennem.

De grøne oc ferske Bræter støtte / oc paa
ferske Saar som ic Plaaster lagde / drage dem
tilsammen / oc lægis inden stacket tid.

De gamle haffue tørre Osen aff Tusindhy-
der imod Solsens hede / oc brugen til forsagde
Breck oc Siigdommer.

Somme berede Osen saaledis / de tage Tu-
sindhyder naar hun staar i beste blomster / lade
dem ligge i blød i vand i fem Døtter / siude siden
samme Vand oc Bræter tilsammen / indtil end
helfften indsaaden er / kryste saa det igiennem en
Klud / siude saa det som vdkryftet er igien / indtil
det bliffuer tyckt som Honnig / Saaledis kand
mand aff alle grøne oc ferske Bræter oc Blom-
ster / Osen ananims / berede oc foruare / siger
Diosc.

Sabalenen.

D. Hieronimus Buck meen / at denne Bræ-
ter vere denne rette Chrysanthemon.

Denne Bræter maa brugis induaartis oc vdu-
aartis.

Induaartis.

Denne Bræter met Blomsterne / saaden i
Vin / oc nogle dage drucket / fordriffuer dem
Sule.

Gul
tør
C
til si
dyg

sm
gior
vaa
pin

dyr
den
stye

Læ

hal
de
B
Hi

Gulesot / men dog skal mand førre bruge gode 62.
tørre Karbad.

Cabalene frø smaa støt / oc ic halffte quintin
til sig taget met Vin / haffuer samme krafft oc
dygd.

Vduaartis.

Blomsterne oc Bladene støtte / oc met
smeltet Vox blandet / oc her aff en Smørelse
giort / oc lagt paa de Knorter oc Knuder / som
vaaxe vdi det sunde Kiød / at til dem vden all
pine.

Band aff Blomsterne brent / er gaar til
ghnenis hede Bylber / der vdi laet / eller offuer
dem lagt met lin Klude / oc er ic vist forsøgt
stycke.

Dre øye.

Sancee Hansis blomster. *Buphthalmus*
Eæss *Diosc. lib. 3. Cap. 133.*
E. Offenoghe.

Induaartis.

Dioscorides oc *Serapius* lære / At de som
haffue den Gulesot / skulle gaa i Bad / oc naar
de aff Bader komme / skulle de dricke aff disse
Blomster / førre i Vin saadne / da skal hinde oc
Hindenes vduaartis Gulhed forgaa.

Vouaart.

Vduaartis.

Disse Blomster støtte / oc met smelteet
Vox blandede / oc paa Knuder oc Hestfuelsker
lagde / atstil dennem.

Solsicker.

*Caput Monachi, Calendula, Catananica, Cha-
comos, Herba blanca.* Huad hendis naffn er in
Dioscoride, er end nu wiist.

Æ. Ringelblomen.

Solsicker ere aff art varme oc tørre / brugis
filden induaartis / men mere vduaartis.

Vduaartis.

Band aff Solsicker brent / er it forsøgt
stycke / til hede røde øyen / om Morgenen oc om
Aftenen der i drøppet / Eller Lintlude i samme
Band vaade giorde / oc offuer øynene lagt.

Disse Vrter til Puluer støtte / i Bomuld
lagt / oc paa den onde rand lagd / stiller pinen oc
vercken.

Vrterne oc Blomsterne tiurde / Ild der vdi
met it Voxliuss sat / oc den Kæg ladet vnder-
neden opgaa / veldeligen vdriffuer den anden
Sødsel / oc er it Experiment viist forsøgt.

Chammilleblomster.

Comendebloster / *Chamomilla, Chame-
leum, Anthemis.* Men den met den onde lue /
faldis

dis *Cotula*, *cauta foetida*, *Chamomilla foetida*, 27.
anthenis, Paa danste Valbersbraa.

Er det oc it slags / som aldelis ingen luce
ue / oc kaldis *Chamomilla farua insipida*, non
ira, *Cortula non foetida*. *Æss*. *Dios. lib. 3.*

131.

E. Kamellen blomen.

Commendebloimmer ere varme oc tørre aff
Complexie / Maa brugis induaartis oc vdr
laartis.

Induaartis.

Commendebloimmer vdi Vin saadne / oc
den drucket/obner Laffueren/Wilken/vddriffuer
den Gule sor / Quindernis tid / stiller Mode-
rens / Tarmenis / Nyreernis oc Blærens ind-
uaartis pine.

Saaledis brnget / læger Lungen bulde/
er gaat for en stæket oc trang Aande / vddriff-
uer Lendernis steen.

Commendebloimmer stoppe Bugens huide
flydelse / *Licenteriam* kaldet / verme den kaalde
Maffue / oc bortrage mange andre induaartis
pine.

Dorsereffne krafft oc dyd haffuer det brende
Vand / serdelis de dyder som først saadis/dette
Vand tien de Quinder som ligge i Barselseng/
paa det de kunde dis bedre renfis.

De som haffue den Galdende sor / oc offte
nedfaldet/

nedfalde/ til dennem skal mand siude Commendeblomster/ i Edicke oc Honnig / oc giffue der aff at dricke / da staar de snart op/ oc bliff
fla mee samme Siuge nogen stund.

Wduaartis.

Der er ingen Vre saa almindelig hos
Mennister/ som Commendebloimmer / for
brugis fuldnær i alle Siugdommer.

Blomsterne saadne i Vand / oc saa der
taget Olie aff samme Blomster / er it kaaftelig
Enema til Clistere / thi der stiller all Myrernis/
Moderens / Tarmenis / oc Vlerens pine. Thi
bruge Quindfolck hende til Røg oc Suedbad/
oc fylde Linposer met hende / oc den paa Bugen
varme legge / for Bugens oc Moderens pine/
ere oc nyttelig til at blødgjøre Moderen mett
oc at fremlocke deris tid.

Lucten aff Commendebloimmer / samme
ledis det brende Vand/ oc end saaden met sam
me blomster / ere gode oc nyttelige / for it on
støbeligt Hoffuet oc Hierne / der til luctet/
smurt oc roet.

Commendebloimmer saadne / giffue it kaa
fteligt Vand / til fule ilde luctendis Saar/ der
met tone.

Olie aff Commendebloimmer giort / ere
nyttelig / oc tien til mange ting / til at bløde
Knuder / at nedlegge Hefsuelse met/ oc at stille
pinen mee.

Sum-

Summa/ingen kand nock loffue alle Com- 28.
mendeblommers dyder.

De Commendeblommen som haaffue en ond
(Valders braa eller Gaase dill paa danste
omme kaldet) oc vaaxe gierne paa Kircke
oc anden sted / giffue ic ædel kaasteligt
Band oc Røgsbad / til Moderen som op-
løber fra den ene side oc til den anden.
fuldnær Vibergels krafft oc dyd / der
loffuer / offuer sides / oc Røgen der aff vnder
at lade gaa.

Matrem.

Matricaria. Febrisuga. Crispula. Parthenium.
Amiracum. Excess. Diosc. lib. 3. Cap. 132.

E. Mater.

Matrem er aff varm oc rødt complexet
maa brugis i Egemet / som Tusindyders Vret
eller som Malurt oc Regnsan.

Induaartis.

Matremis Vret eller hendis Des til sig ta-
get / laxer oc vddrissuer Galden/de seye Phleg-
mata / oc Ormene aff Liffuet.

De vise oc kloge Quindfolck loffue hende
saare meget / Thi giffuer mand de wrene faalde
Quindfolck som plagis met den Raaldefinge/
Nsen/ Vandet / eller den tørre Vret til Puluer
støt / her met at purgere dem.

Matrem

Matremer kommen i saadan brug oc roes
at hun brugis oc til Quæg oc Fæ/thi de Quin-
der som omgaaes met Fæ / ere vane at giffen
Fæet om Afftenen tør Matrem met Salt /
met saadan Lægedom rense de Fæet / fordr
der met deris trange Ande oc opblæfse.

Vduaärtis.

Aff Matrem giøris faastelige Rø-
Suedbad / til den haarde forfølede Moder / der
offuer sidet / oc Røgen vnder op anammes.

Ferst oc grøn Matrem støt / oc varm paa
lagt / lester oc vdslycker den vilde Jld / aistil
Heffuelsen / saaledis brugen / stiller Sugveret oc
Bug vred.

Andre Matrems dyder ere screffne hos Tus-
sind dyders oc Malurtis.

Regnsan.

*Tanacetum, Athanasia, Apium rusticum;
Arthemisia domestica, Matricaria media, Herba
sancte Mariae, Danesa.*

Quad denne Vrtis rette naffn er in Dios-
coride, er end wiist hos Lægerne / somme mene
at hun skal hede Anthyllu oc Anthemis.

¶ Regnsfare.

Regnsan oc Matrem ere aff en art oc
Complex / varme oc tørre / haffue oc vdi læge-
dome

Osen aff dem er sterckere/oc er god til dum- 45
me oc mørcke øyen.

Den ferste oc grøne Brr / vduaartis paa-
lagt / eller oc Klude i Vandet vaade giorde /
vdslycker den sorte brendendis hede.

Samme Vand / met Klude paalagde / er
god til de Lemmer som plagis met Hede.

Quindfolckene er vanne / at tho deris An-
siette met samme Vand / forhaabendis at de der
aff skulde faa it klare Andlede / oc fordriffue de
røde Spincfles eller Pleter.

Endiuiā.

Lactuca filnestris. Læss Diosc : lib. 2
Cap. 130.

E. Wilde Lactuke.

Endiuiā køler oc stopper / maa brugis
induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Endiuiā æden met Edicke / stopper Bu-
gen/ stiller Rastuens store hedis pine.

Vand aff Endiuiā brent / oc drucket / les-
ker den vnaturliche Pestilens kis tørst / gior
Rastuen oc Læffueren saare gaat.

Vdi alle hede Siugdommer / maa mand
vden all fare bruge Endiuiā vand. Naar Sue-
desot regerer / maa mand det oc bruge / til at
leske Lungen hede met.

G

Vduaar.

Vduaartis.

Endiue Vrt / stöt met Vngmel oc Bly-
huit / er en god Salue / til alle hede Hæffuelse /
oc serdelis til den vilde Yld.

Roden met hendis Des stöt / oc paalagt /
læger Ederkoppers oc Scorpioners sting.

Endiue vand lagt offuer øyen som hede
vdi er / met Linflude / vddrager heden / oc stiller
pinen.

Ken Hør eller Hamp vaadgiort i samme
Vand / oc paa den hede læffuer lagt / lester hende
veldeligen / Samme Hør skal offte vaadgioris
oc paaleggis.

Scariola.

*Seru. Intibus satinus. Latifolium satinum,
Cichorea hortensis. Ambubeia. Læss Diosc; lib. 2.
Cap. 125.*

E. Gensdistel. Sawdistel.

Hvor mand fand icke faa Endiuia, maa
mand bruge i hendis sted Scariola, thi hun aff
samme art er som Enduia, men for hendis fald-
heds Skyld / skal hun mere brugis vduaartis end
induaartis.

Vduaartis.

Scariola stöt / eller Vand aff hende brent /
er god for en hed Massue / oc til de Lemmer som
plagis med den hede Podagel / tien oc til saa-
danne

danne andre hede Siingdommer paa dennem 46.
lagt.

Blaa byncke. Stor Zernurt.

*Intibus, erraticus. Cichoreum. Lichorea, So-
latu. Solsequium. Helitropium. Sponsa sola. Exess
Dioscorid. lib. 4. Cap. 185.*

Denne Vrt met sin hele *substantia*, er aff
rør oc kaald complex. / maa brugis induaartis
oc vduaartis.

Induaartis.

En Haand fuld aff *Cichorea* (siget *Diosco-
rides*) i Vand saaden oc druckes / vddrissuer
Galden / oc den huide slim ved Stolgangen.

Frøet støt / oc met Vin druckes / før end
den Kaaldefinger tager nogen / om mand det no-
gen stund bruger / da forgaar hun.

Vrterne met Røderne i Vin eller Vand
saadne / oc det varmt druckes / obner Leffueren
oc Milten / skal brugis naar nogen fornemmer
at hand faar Vattersor.

Det brendre Vand gior det samme / er oc
saare gaat til en hed Waffue / oc til alle bren-
dendis Kaaldefinger / oc til Hiertens smagbed /
druckes.

Den gule *Cichorea* (*Condrielle* kaldet) saaden
i Vin / oc druckes / er god for Hugorms Eder
oc Forgiffte.

G ij

Qsen

Osen aff Cichorea vdkryst / saaden mee
Vin / eller Osen i sig selff til sig tager / stiller
Bugens flydelse.

Begge Cichorea ere gode til Salat / den
stund de vnge ere / Thi de obne Læffuerens oc
Miltens forstoppelse / oc hielpe vel at fordøffue
Maden.

Vduaartis.

Bladene oc Blomsterne aff den Cichorea
met de blaa Blomster / lagde paa Bulder/
Hessueller / stille pinen / oc lester heden / ere oc
gode til den hede Podagel / oc til de Blegner
som opløbe paa vnge oc spæde Børns hofluit.

Det brendte Band / er bedre til forsagde
Brøster / Einflude der vdi vaadgiorde / oc paa-
lagde.

Bandet aff Blomsterne brent / er en lyst-
lig Lægedom til hede oc dumme øyen.

Den Cichorea met de gule Blomster / Brt /
oc Rod / tilsammen stør / oc vnderenede lagt /
eller oc en vege oc rap der i vaadgiort / oc i den
lønlige sted stunges / kommer Quindernis tid
til at flyde.

Osen aff den gule Cichorea met Honning
oc Salpeter blandet / er en god Smørelse for
Skab oc Hudens wrenhed.

Osen tiene oc vel til Wyne brynerne / som
Haaret aff falder stæden der mee gnedes.

Kaarst.

lib.

fiel

vdi
Ka
gaa

fin
still
Br
oc o
He

Br
kg

for

til

Kaarssurt.

47.

*Erigeron. Senecio. Herbulum. Exss Diosc:
lib. 4. Cap. 82.*

Z. Kruckruet.

Denne Vrt er aff kaald nature / brugis
filden induaartis i Legemet.

Induaartis.

*Dioscorides scriffuer / om denne Vrt siudis
vdi Vand / oc mand dricker saadet met Most/
Kal Massuens hede der aff nederyckis oc for-
gaa.*

Vduaartis.

Zi Plaaster giort aff Kaarssurt / den
skund hun end ferst oc grøn er / oc paalagt/
stiller all hed pine / oc arstet heffuelse / vere sig
Brysternis / ledemodernis / den sønlige steds/
oc andre stæders / huor som heffuelse er mee
Hede.

Til obne Saar som hede vdi er / skal denne
Vrt stødis oc blandis met Røgelse / oc saa paa-
kaggis.

Somme støde denne Vrt met Edicke / til
foresagde hede Breck.

Det brendte Vand haffuer samme krafft
til fornessnde Breck oc Brøster.

Musørn.

G iij

Muris

Muris auricola Læss *Dioscoridem libro 2.*
Cap. 176.

E. Mussorn.

Der ere tuende slags Mussorn til / den
store Mussorne er aff vaadactig nature / oc maa
brugis induaartis oc yduaartis.

Induaartis.

Vand aff denne Bre brent / er gaat for
Hiertens / Maffuens / Leffuerens hede / drucke
oc yduaartis paalagt / maa brugis induaartis i
Legemet / lige som den store Jernurtis vand /
Cichorea faldet.

Yduaartis.

Vardstærene siude denne Bre i Vin / oc
giffue den at dricke for en vunden dranc / læge
oc rense ferske Saar der met / legge oc aff hende
yduaartis paa Saaret.

Osen aff samme Bre ydkryst / oc i øret lat /
stiller pinen oc suselse.

Vand aff hende brent / haffuer lige saadan
dyd / som det der brent er aff den store Jernurt /
eller blaa Vyncke.

Lille Musørne.

Pilosella. Myosota. Læss *Dioscoridem lib. 2.*
Cap. 176.

E. Klene Musoren.

Den

Den lille Musørne / med hendis milacti- 48.
ge Des / er aff varm nature / Thi brugis hun
induaartis i Legemet / til at stillie oc vd atføre
den forbrendte Gulesot met.

Induaartis.

Forscreffne Musørne for sig selff / eller med
Cichorea oc Zusindhyder i Vin eller Vand saa-
den / oc med Sucker tilgiort / er god til dem som
haffue effuerens forstoppelse / oc tilbøyetige ere
til Vattersot.

Tien oc vel til dem som haffue den Gulesot /
saaledis tilredt som fore staar / om Morgen
oc om Aftenen druckee / oc der paa tu eller tre
Timer faster.

Springkorn:

Lathyrus, Cataputia. Læss Diosc: lib. 4. Cap. 148.

3. Sprinckwort Sprinckørner / Drib-
førner / Sprinckruet.

Springkorn er aff vaadaerig oc varm com-
plex / Kulle fielden brugis induaartis i Lege-
met / men der som det storligen behoff giøris /
maa Frøet oc Bladene brugis.

Induaartis.

12. eller 14. Korn / aff den almindelige
Springkorns frø / storte til Puluer / med Vin
druckne / røre det hele Legeme offuen oc neder /
vdsføre Phlegmam, Choleram oc Melancholiam.

G iij

Læss

Den

Osen aff Bladene skal icke brugis inde
naartis i Legemet / thi vaacte sig huer dersaare.

Bladene maa siudis / met Saadet aff serst
Risd / oc siden drickis / da driffuer det baade
offuen oc neden vd.

Induaartis.

Osen oc Melcken / aff alle haande Slags / aff
Sprinkorn / er hedere oc Karperc end Brere
ne eller Frøet / thi voete huer sig at hand icke
bruger saadanne induaartis i Legemet.

Om nogen vilde fordriue det Haar som
vaaxer offuer Øynene / eller saare paa Stier
nen / hand skal blande den Melck som vdkrystis
aff samme Bri met Olie / oc steden der met mod
Solen smørie / saa salde Harene vd.

Huer vaacte sig vel / at saadan Des kom
mer icke i Øynene / eller fore paa Ansicet / thi
Ansicet opblæis der aff / oc bliffuer aldelis
røt / lige som det Spedalst vaare.

Denne Melck / ladt i en hul oc vdaeden
Tand / borttager pinen / men Tendemis tiød
skal sør bestermis met røt Baax.

Samme Oses Melck / brender / fortærer /
oc bortæder / Thi skal den brugis til onde Vore
ter / oc til offuerflødige Risd.

Esula.

*Tichymallus. Herba lactaria. Lactuca ma-
rina.*

rina. Den lille Esula kaldis Helioscopum. Læß 42.
Diosc: lib. 4. Cap. 159.

E. Wolffs melck.

Alle Esulers melck brender oc indæder sig/
thi brugis den sielden induaartis i Legemet v-
den Stade / men den beste er den / med de smalle
lange Blad / dog saa at Roden alleniste giffuist
i Liffuet oc icke Melcken.

Induaartis.

Den yderste skal aff denne Rod / lagt en
dag oc en nat i Melck eller Edicke / oc siden igien
tuert / stöt til Puluer / en quintin druckes med
Vin eller Honnig vand / vddrissuer all ond Cho-
lere vædste / tien vel den Batterfottige Meniste.

Alle Esule frø haaffue samme krafft / men
ere skarppere oc hedere i alle maade / vddrissue
oc purgere baade bag oc faare.

Mannd maa giøre til de Batterfottige disse
effterfølgendis Pillulas / oc giffue huer gang it
strøbeligt Meniste yden all fare it halff quin-
tin / oc det Meniste som sterckere er / it quintin /
oc stulle de saaledis giöris.

Fag Roden beredt / som fore staar it lode /
Aloes tu lode / Mastix it quintin / huert besyn-
derligt smaa stöt til Puluer / stöde dem saa til-
sammen paa der ny igien / med Fennickel vand /
eller Vand brent aff Sijsenbrand / saa at det
bliffuer som en Dey / lade saaledis samme Dey

S v

flaa

staa en nat / oc giorre saa her aff smaa-eller store
Pillulas / giffue den Siuge her aff som saare
staar / disse vircke oc driffue baade offuen oc ne-
den met søye pine / Men siden giorrede / de Wat-
tersortige / oc de som trangbrystige ere saare
gaar.

Vduaartis.

Alle Esule / vduaartis brugelse / ere fult-
nær ens met Sprinckornis / til at sødriffue
Stab / Haar oc Vaarter met. Aff Osen oc
Roden / fand gioris en merckelig Smørelse for
stabbede Hoffuer.

Natstade.

Strychnos carpeos. Solanum hortense. Solatrum.
Læss Diosc. lib. 4. Cap. 62.

E. Nachtschade.

Natstade er aff faald qualitet / Skal sielden
brugis induaartis i Liffuet.

Induaartis.

Vand brent aff Natstade / oc naar der er
2. eller 3. Aar gammelt / maa mand giffue der aff
passelige / vdi hede brendendis Kaaldefinger
vden all fare / lige som Afande vand / det ene
maa brugis for det andet.

Vduaartis.

Iblant mange andre Vrier / er nøffue en
som mere tilbage driffuer / stiller pine oc lester
hede /

hede
god
nis /
rens
løn
tryst
Sm

Ves
am,
Læss

ken

haff
rer
vdd
oc

bre
der
bru
ren
Sa
staa

hede / end Marstade gjør. Thi vduelis hun met fo.
god stel / til alle Hoffuedens / øneus / ører-
nis / den røde Blodfortis / Maaffuens / Esffue-
rens / Myrernis / Brystens / Blærens / oc den
lønliche Steds / befengde hede oc pine / den vd-
kryste Des / det brendte Vand paatagt / eller oc
Smørrelse aff dem beredt / lige som Populonis
smørrelse.

Boberellen. Stor Stenbreck.

Jøde Kersebær. *Strychnos haliacacabus*,
Vescicaria, *Alquakengi*, *Alkakengi*, *Solanum rube-*
um, *Saxifraga rubra*, *Solanum*, *Vesicula*, *Halicacapus*,
Eaff Diosc. lib. 4. Cap 70.

E. Schluten / Boberellen / Jøden Ker-
sen / Dinnels Kersen / grote Stenbreck.

Denne Vrt er oc it. Slag aff Marstade /
haffuer røde Bær / oc offuer samme Bær vaa-
rer en Hud som en Blere / oc haffuer vdi sig en
vddriffuende traft / oc maa brugis induaartis
oc vduartis.

Induaartis.

Boberelle æden / eller Vand aff hende
brent / oc drucket / huer gang tre eller fire Ske-
der fulde / oc det nogle dage effter huer anden
bruket / vddriffuer veldelige Pisset oc Stenen /
renser Myrerne oc Bleren / alie induaartis
Saar / om dagen tre gang drucket / som fore
staar.

Vduaar.

Uduaatig.

Bladene storte / oc paa Hoffuedet lagde /
vdi store Hoffuedens suigdommer / stiller pinen /
oc nedtrycke den store Hede.

Det brendte Vand saaledis bruger / haff-
ner samme dyd / Vterne storte / oc lagde paa
dynen is oc ørn is hede Bulder / gjør det
samme.

Saaledis brugede oc paalagde / tõe den
hede Massue / den hede Læffuer / oc alle hede bren-
dendis Saar / den vilde Jld / stiller oc Quinder-
nis tid / Osen paalagt met Vld / oc Tappe der
aff gjorde / oc stoppede i den lønlige sted.

Osen blandet met det huide aff it æg / oc
paa hede rindendis øyne lagt / stiller flydelsen /
oc sacrer pinen.

Til hede rindendis obne Saar / maa den
Des blandis met Blyhuit / oc Sølffglæde / oc
der aff gioris en kaastelig Smørelse.

Muncke Khabarbara.

Rumex hortensis, Hipolapathum. Læss Diosc.
lib. 2. Cap. 109.

Denne dyrebare Vrt oc Rod / Muncke
Khabarbara kalder (thi at Graa Muncke
haffue mange Aar haffi hende vdi deris Kloster
lønlige / oc holder den for en dyrebar Lægedom
oc liggende Sæ) vaare oc nu her i vore Land /
oc den

oc de
Rod
ne /
der s
ne /
først
dem
hun
oc S
fast
som
Syl
fem
lige
Saf
røde
hun
naar
dis i
Frø
bara
man

ra /
som
man
end

oc den gule Skreppe er hendis Syster met 51.
Rod / Grilcke / Blad / Blomster / Frø / Farff-
ue / Skaffning / oc Smag / och saa lig / saa at
der som de vaaxe begge tilsammen vdi en Haff-
ue / kunde nøye stillis fra hin anden / naar de
først opuaaxe / den meste Skilsmisse imellem
dem er / det er / at Muncke Rhabarbara / naar
hun først opuaaxer / er meget røddere / met Blad
oc Grilker / Bladene oc Grilckerne bliffue oc
fast større / end gule Skreppers. De naar
som denne Muncke Rhabarbara oc hendis
Syster / de gule Skrepper staa stille i fire eller
fem Aar / vaaxer deris Rod en Alen lang/
lige som Enkian / oc ere induaartis gule som
Saffran / men Muncke Rhabarbara er noget
røddere / oc lit bestere / vdi Junij Maanet bær
hun Blomster / oc saa bleg gule Blomster / oc
naar som Blomsteret brundt bliffuer / saa fin-
dis i en tynd hui i tre fante / Frø / aff samme
Frø saaet / opuaaxer anden Muncke Rhabar-
bara / hendis Syster den gule Skreppe / i et
mand icke saae / den vaaxer vel aff sig selff.

Denne Vriis krafft oc brug.

Den fremmede oc vdlendiste Rhabarba-
ra / huilcken hid i Riget føris oc selgis (lige
som andre fremmede oc vdlendiste ting) for
mange Penninge / er ligere it Træes Suamp
end en Rod / oc brugis fuldner til alle hede
Sinddom.

Singdommer / som kommer aff Cholera oc Phleg-
mate, huilcke vædster vdriffues met den / om
mand tager til sig aff hende it Quintin fasten-
dis met Vin eller anden vædste.

Denne vrt Runccke Rhabarbaras rod /
som her hos oss nu vaaxer / riirt oc til Puluer
stør oc aff den til sig taget / om Morgen en Aarle
it Quintin / met it Quintin stør Ingesær / met
Vin eller met anden vædste / purgerer vden all
fare oc stæde Cholera oc Phlegma.

Samme rods Puluer / eller Bladene saad-
ne i Vin / oc drucket / renser Leffueren oc Gal-
den / rien saare vel til de hede Choleriske Men-
niste / oc til dem som haaffue den Gulesor.

Frøet stopper allehaande Vogens flydelse.

Vduaartis.

Denne Vrt oc hendis Des / oc Vandet
riener til all Stab oc Saar / som aff hede kom-
mer er.

Gule Skrepper.

Lapatum, Rumex, Hippolapathum. Læss
Diosc. lib. 2. Cap. 107.

Brugis Vduaartis.

Somme giøre Smørelse aff denne Vrt
saaledis / de støde Roden til Puluer / oc blande
samme Puluer met Edicke / oc smøre Stabben
der met.

Somme

phleg- 52.
/ om
sten
Somme bruge den vderste Des/eller fiu-
de Bræerne oc Røderne i Edicke/oc der skal vere
en kaastelig Smørelse for Stab oc Klaade.

rod/
uluer
Karle
r/met
en all
Saad-
Gal-
Men-
delse.
ander
fom-
Somme Rod i Vin saaden / oc den saa
varm vdi Munden holder / fordriffuer Tande-
uerck / i Ørnene lat / stiller Ørneuerck oc pinen.

Somme tage samme Rod / naar hun er
grøn oc ferst / oc støde hende met Salt / oc
blande det saa met liden Piss / oc smøre Stab
oc Klaade der met / naar mand vil gaa aff
Bad / oc sammeledis gnide sig der met / naar
mand vil gaa til Seng / det hjælper vist / oc er
it forsøgt stycke / men det skal vere bundet
vdi en linen Klud / oc saa gnide sig hart met
samme Klud/aff vædsten oc Øsen der igteñem
gaar:

Somme Rod støt met Salt oc Huide-
løg / oc smurt paa Ringorm / fordriffuer han-
nem.

Surer.

Oxali. Anaxida. Acetosa. Læss Diosc. lib. 2.
Capit. 107.

Læss
E. Sure Amphor.

Surer maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Det brendte Vand er god for Pestilensis
kaaldeunge / for den befengde Læssuer / oc til den
bede Maffue / ideligen druckes / oc vduaartis
met Lintlude paalagde.

Træt

Frøet aff Surer i Vin saadet oc drucket/
er god for den røde Blodsot / oc for andre Bū-
gens flydelsse.

Sure i Salat ædne / nederhycke Choleram,
stoppe de Byldene aarers flydelse.

Vdi Vin saadne oc drucket / rense Leffue-
ren oc Galden / oc fordriffue den Gulesot.

Spinas.

Spinachia, Atriplex hispaniense. Huad den-
ne Bre kaldis aff Dioscoride er end nu wuist hos
Doktores oc lærde Læger.

Der findis nøye nogen Bre / som saa al-
mindelige i Herre Stegerss brugis til Kaal/
som Spinass / oc er aff kaald oc vaadactig na-
ture / brugis ideligen til Kaal oc til Lægedom/
baade induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Kaal aff Spinass rede / er gaat til den he-
de oc tørre Bug / Denne Kaal maa giffuis vdi
alle Legemens Siugdommer / iblant aff Kaal / er
denne den sundste oc beste.

Osse aff Spinass / eller Vand der aff brent /
oc drucket lester Heden / læger Legemens
Saar / igiengiffuer den fortaffte Melck.

Vduaartis.

Et Plaster giort aff Spinass / paa den
hede

Blomsterne i Vin saadne/oc druck et/haff. 54.
ue foresagde dyder / giffue oc lyst til Raden.

Malurt oc Spisekommen i Vin saadne/
oc varm druck et/fordriffue Bugens oc Tarme-
nis vred / vddriffue Ormene/ arstil oc vdspre-
den Gulesot / oc Quindernis tid.

Om nogen haffuer ædt eller taget nogen
Forgift eller Eder til sig / vere sig Bulme frø/
Hundeker / Opium, oc andre saadanne Forgiff-
telsler / all saadan Forgiftelsers krafft bortta-
ger forserffne driek.

Malurt saaden i Edicke oc druck et / er en
taastelig Lægedom til dem/som ædt haffue for-
giftige Paaddehætte.

Malurt Vand haffuer forserffne dyder/
men vireker icke saa kraffteligen oc veldeligen/
di saadane Vand skal giffuis Støbelige Men-
niste oc Børn / som icke kunde fordrage sterck
Lægedom/huez gang fire eller fem Steder fulde.

Malurt haffuer en vnderlig nature / Thi
hun obner den lucte oc forstoppede Bug/oc stil-
ler den Bug som forsaare flyder.

Hyrderne giffue deris Fæ / oc faar tør Mal-
urt støt til Puluer / met Salt at lücke / aff dag-
lige forfarelse vide de / at Malurt er god til at
læge all induaartis breck oc brøst met / hun
stiller oc icke alleniste pinen / men vddriffuer all
whomsthed / met hinlæcken Fæet saa vel plagis
som Mennisterne. Huo er dem som tand for-
klare all Malurtens dyder.

H ij

Bd.

Vduaartis.

Malurt Vand met Einflude i Tindingerne
laag / stiller oc fordriffuer Hoffuetuercken / som
aff kuld kommer / klargior mørcke oc dumme
øyen / om Afftenen der i drøppet / borttager oc
prneuerck.

Malurt stot met Honnig oc Salpeter/offuer
Halsens bulde bundet/gior den mod oc blod.

Malurt saaden / den Røg oc Damp anam
met i Mundten / fordriffuer Tandenerck / saale
dis i ørerne ladt / stiller pinen.

Malurt i Vin saaden / paa Massuen lagt/
fordriffuer Massuens pine oc opstødelse.

Malurte Olie / tien oc vel til forsagde brø
ster / steden der met smøert.

For Malurt iblant Klæder lagt / bester
mer dem for Møll.

Malurt i Vand saaden/oc Sengesielen der
met rhone/ bestermer Sengen for Begge luff.

Huo som ydermere vil vide Malurtis dyd
oc kræfft / hand læse Plin: : lib. 27. Cap. 7. & 8.
Apul. Cap. 101. Oribasi: lib. 2. de poten. simp.
Platinum lib. 3.

Strande Malurt.

Absinthium marinum, *Seriphium*. Læss Diosc.
lib. 3. Cap. 24. Plin: : lib. 27. Cap. 8. oc lib. 23.
Cap. 5.

Wormkræet. Velsamen.

Denne

Denne Vrt er Malurtlig / vaaxer gierne 55.
ved Stranden / vden for Kiøbenhaffns Slot /
i den Graff som gaar ned til Bermøllerne /
vaaxer nock aff samme Vrt / oc er samme Vrt
aff varm oc tør complex / maa brugis induaar-
tis oc yduaartis.

Induaartis.

Denne Vrtis Frø i Mad oc Driek bru-
ge / stopper Blodsøtten / oc andre Bugens fly-
delsler / er offte forsøgt.

Samme Vrt i Vin saaden oc drucket /
yddruffuer Ormene aff Liffuet.

Vand aff hende brent gjør det samme.

Yduaartis.

Ofen aff samme Vrt ydkryst / oc i fule
Saar lat / yddruffuer alle Orme / baade paa
Menniske oc Quæg / vden paa Saaret bundet /
gør oc det samme.

Samme Vrt støt / oc paa brødbne Been
lagt / læger dem tilsammen igien / lige som
Consolida gjør.

Abrodt.

Abrothanium. Abrothonium. Absinthium pon-
ticum. Ex Diosc: lib. 3. Cap. 25.

E. Euerude. Scabwurg.

Abrod er aff varm qualitet / lige som Mal-
urt / oc maa den ene brugis for den anden / som

H iij

Galenus

Galenus in libello de Succidaneis siger / baade ind-
naartis oc vduaartis.

Induaartis.

Abrodt saaden i Vin eller Vand / sød-
giort met Honnig eller Sucker / der aff om dagen
tre eller fire gange druckes / er en faastelig Læ-
gedom / for en stæket oc trang Aande / Thi
denne rømmer Brystet / fordriffuer Hosten / oc
Hiertens beklemmelse / atskil Lungens / Myrer-
nis / oc Moderens seye vœdste / stiller oc nedleg-
ger all induaartis pine / sammeledis faalde Piss.

Vand aff hende brent / haaffuer samme dyd
oc krafft.

Andre hendis dyder ere lige som Malurtens.

Vduaartis.

En Røg aff Abrodt giort / fordriffuer alle
forgifftige Diur.

Det brendte Vand / renser oc læger alle
Scorpioners oc Edekoppers sting / oc Quinder-
nis lønlige Lemmers / der met rhone / oc Klude
der vdi vaadgiorde der paa lagde.

Bræerne til Aske brent / met Honnig blan-
det / oc der aff en Salue giort / steden der met
nogle dagen guden oc smort / kommer Haaret
til at vaaxe.

Vincke. Graabønne.

*Arthemisia, Parthenis, Herba regia, Olu re-
gium,*

gium, Sanguis hominū, Valentia. Iæss Diosc. lib. 3. 56.
Cap. 108.

E. Bynot/ Bücken/ S. Johannis fruct/
S. Johannis gordel.

Rød oc hvid Byncke / ere god oc nyttelige
Bræder til Quindsolet / Thi Stulle de optraais aff
dem / oc holdis i ære/ de afstille oc varm giøre/
maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Rød Byncke oc Mustate blomster / søye
eller mange / effter som huer self vil oc god sin-
nis / i Vin saaden / om dagen 2. eller 3. gange
der aff drucket/ fornermer Quindenais induaar-
tis Fødsels ledemoder / atstil deris indholdne
tid/ vdfører den/ Sammeledis den anden Fød-
sel / den døde Fruct / oc all induaartis W-
humsthed.

Det brendte Vand haffuer samme krafft
oc dyd.

Byncke saaden / met Honnig eller Sucker
sætgiort / om dagen tu aller tre gange der aff
drucket/ der paa fastet nogen stand / sætter Ho-
sten/ atstil Slimmen eller Spyttet/ sønderbry-
der Stenen / renser Lungen/ Nyrrerne oc Blæ-
ren/ baade paa Mand oc Quinder.

Byncke er saar gaat til at fylde Bæss met/
som mand stege vil.

H iiii

Byncke

Byncke oc Polleue haffue fuldnær ens dyd/
men i all maade er Byncke lysteligere end
Polleue.

Induaartis.

Lige som Byncke induaartis bruger / at stil
oc vddrissuer alle Quindfolckers vædster / lige
saa gør hun oc vduaartis / om mand gjør
Teppe / Suedebad / eller Røgbad aff hende.

Byncke / Chammilleblomster / oc Ager-
monie i Vin saadne / oc de forkølede Lemmer oc
Aarer her med røgede oc baede / kommer dem til
laue oc til reite igien.

Haffuer nogen gaaet sig træet / da lade
giøre sig ic Fodevand aff Byncke.

Er Vagrarmen vdgaaen / da skal hand
røgis først med Røgelse oc Bræckis bæg / Colo-
phonia kaldet / oc siden skal mand side paa varm
Byncke / som saaden er i røde Bind / saa bliffuer
hand inde.

Storcke neb.

Geranium , Gruina herba , Herba Roberti,
Herba gruina , Robertiana , Gratia Dei , Rostrum
Ciconiæ , Læß Diosc : lib. 3. Cap. iiii. oc Plin,
lib. 26. Cap. ii.

Æ. Storcken snabel.

Induaartis.

Storcke nebs Vri sket til Puluer / oc der
aff ic

aff ic quincin met Vin druckes / obner Mode 57.
rens hede heffuelse.

Hamp.

Camnabiu. Camnabis. *Æss Diosc. lib. 4.
Cap. 241.*

— *Æ. Hennip*

Hampis Vrt er aff faald qualitet / skal me-
re brugis induaartis end vduaartis.

Induaartis.

Somme bruge offte Melef aff Hampesfrø
giort / saadan Mad ideligen brugen / giør visse-
lige en faald Massue / vdslycker den naturlige
kræfft oc verme.

Hampesfrø i Melef saaden / oc aldelis
varm druckes / stiller oc fordriffner den tørre he-
de Hoste.

Vduaartis.

Grøn Hamp / eller oc Vand aff dem
brent / er gaar til Hoffuedens / oc andre Lem-
mers hede / skeden der met smure / eller met Lin-
flude offuerlagt / oc er serdelis god for den hede
Podagel / der paalagt.

Vrtens oes i Vret lat / døder Ormen /
eller hues andet i vret frøbet er.

Høør.

Linum. *Æss Diosc. lib. 2. Cap. 95.*

H v

Æ. Glass.

2. Slass.

Hør frø er varme oc vaadactigt aff natu-
re / thi bringis det induaartis saa vel som vdu-
naartis.

Induaartis.

Hør frø stot til Puluer / oc giort til it Ele-
ctuarium met Honnig oc lit Peber / der aff dag-
lige dags ædt / saa store som 10 Mustater / sac-
ter Hosten / oc giøre en lystig til Veneris spil.

Om nogen vaare induaartis befengt / da
skal mand finde Hør frø i Vand / oc Honnig
der vdi lade / oc giffue den Singe her aff at dri-
cke / oc aff samme Hørfrø vduartis paa legge /
denne Lægedom giør den Singe gaat / tien oc
til at stille alle haande pine mer.

Vduartis.

Den forstoppede Moder / tillnede Tar-
mer / aff seeg vædste i Tarmernis vred Colica
passione kaidet / kunde blødis met Linolie / vdu-
naartis paa Bugen smurt / eller det varme frø
paalagt / oc it sacit Elister met saadet oc Olien
giort.

Hør frø oc Linolie / er gaat til dem som
haffue brent dem / skæden der met smurt oc
paalagt.

Samme Frø oc Olie / sacit oc blodgiør
allehaande haarde Bulder / alle vegne paa Læ-
gemet / oc de som bag Ørnene vaare.

Frøet

Frøet i Vin saadet / Ansietet oc Huden der 58.
met choet / renser dem.

Hør frø oc Karse tilhaabe stot / siden met
Honning saadet / oc paa Karteneget lagt / læger
oc fordriffuer dennem.

Vildt Hør.

Osyris, Pseudo. linum. Esula Adulcerina, linaria. Æss Diosc. lib. 4. Cap. 126.

E. Linfruct / Glasfruct / Harnfruct / Schietfruct / Nabelfruct / wilde Wolffsmilck.

Denne almindelige vilde Hør er en stide
Vrt / er aff art vaadactig nature / oc taald
complex / brugis mere til lægedom vduaartis
end induaartis.

Induaartis.

Det brendte Vand aff den almindelige
vilde Hør / it lidet Glas fult drucket / met
quintin Arrichu Barck til Puluer stot / gior saare
at Pisse / skal alleniste giffuis de Vatter-
sortige.

Samme vand drucket / gior Stolgang.

Vduaartis.

Det brendte Vand eller Ofen aff den vil-
de Hør / i synene lat / fordriffuer visselige
synernis rødme oc hede.

Samme vrtis Vand oc Des / lester alle hede
Saar / lige som Krefte oc Fistel ere / der met cho-
ne oc paalagt.

Rosen.

Rosen. Romske Katost.

*Malua Romana. Malua horrensis. Malua
transmarina. Malua setiua maior, Læss Diosc.
lib.2. Cap. 111.*

¶ Ehren Rosen/ Herbest Rosen/ Win-
ter Rosen.

Denne Vrt wi her i vore Land Rosen
kalde / er et slag aff Katost / oc er aff vaadactig
art / lige som alle andre Katoster ere / rien til
allehaande Singdommer / maa brugis inde
uaartis oc vduaartis / de maa oc brugis til
Kaal oc Salat.

Induaartis.

Katoste rosens Vrt / Rod eller Frø / vdi
Melck eller Vin saaden / oc nogle dage drucket /
fordriffuer den hese Hoste / læger den saare
Lunge / er oc en serdelis Lægedom for Smin-
desot.

De som plagis met saadanne Singdom-
mer / de stulle idelige bruge i all deris Mad oc
Drick / samme Katoste Rosens Blad / Røder
oc Frø / vdi hues maade de dem bæst til dem
anamme funde.

Aff disse Rosen eller Vrtter / maa beredis
Syrupas Conseruas, eller Sucker / lige som aff
andre Blomster.

Hues her om disse Rosen scriffuis / skal oc
forstaaes om allehaande slags Katoste.

Denne

Denne Rosen eller Katost oc Røder / met 59.
Fenickel oc Anis / vdi Vin saaden / oc druckes /
giffuer de diendis Quinder megen Melck.

Saaledis brugen / stiller Blærens oc den
saargiorde Tarms pine / oc lætgjør den haarde
Stolgang.

It Vand aff foresagde Rosens vrt / eller
aff andre Katoster brent / oc ideligen der aff
druckes / er it kaasteligt Vand til alle induaar-
tis hede Siugdommer / tølser oc læger alle Lun-
gens oc Sideris bulder / *Peripleunamom* oc
Pleuresm.

Samme Vand saaledis druckes / læger
oc stiller den røde Blodsot / Moderens hede
Vulde / Myrernis oc Blærens.

Frøet i Hønse kisp saadet oc druckes / gjør
det samme.

Vduaartis.

Samme Rosen oc alle andre Katoste
Blomster i Vin eller Vand saadne / Honning
oc Alun / effter Siugdomsens leylighed der til
tages / læger Vulder oc Saar i Munden oc i
Halsen / i Munden nogen stund holder / sam-
meledis oc der met kluckes.

Samme Rosen i Vand saadene / eller
Vand aff dem brent / er it forsøgt stycke for
Dryune / for all induaartis oc vduaartis hede /
for Sancti Anthonij ild / for Halsens bulder /
oc all

oc all anden heffuelse / der met flucket / oc vda
naartis met smaa Einflude paalage.

Alle Katoste vand eller oes / læge Biers oc
Bremse sting / der met smurt oc paalage.

Olie aff Blomsterne giort / oc der met
smurt / bestermer Menniste for Bierne / saa at
de icke stinge hannem.

Katoste Brt oc Rod i piss saader / det bul
ne sturffuede Hoffuet der met thoet / læger det
oc fordriffuer Stellene.

Vand aff Katost brent / renser alle hede
Saar / oc kommer dem til at lægis.

Alle Legemens vduartis Saar fand mand
at stille oc blødgjøre / met denne Katostes Brt /
Frø / oc Rod / somme tage Suine Ister der
til:

For den hoffue Leffuer / Milt / oc Moder /
skal mand finde Katost / Rod oc Frø / i Vand
met Bygmel / oc siden blande det iblent Boin
olie / eller Rosenolie / der aff Plaster giort oc
paalegge / dette resolverer / atstil oc blødgjør
alle hede Bulder.

Forscreffne Plaaster lester den huide Jlds /
den kaalde Brands oc onde hede / vddrager
Torn oc Quist.

Disse Blomster / Røder / oc Frø / skulle
vduelis til alle Elistere / thi de saare vel læge.

De som breek aff Steen haffue / skulle finde
en god haab aff Katost met Røderne v
Bant

Induaartis.

6

Althee Rod staaren i stycker / i Melck eller Vand saaden / saa at hun bliffuer som en Grødt / paalagt som it Plaaster / modgiør oc bløder alle Bulder / som hoffne oc opløbe aff sig self / vere paa Henderne eller anden sted paa Legemet.

Altheeblad / eller Olien her aff giort / læger alle Biers oc Bremsers sting / der med smurde oc paalagt.

Althee rod i Vand saaden / siden blandet med Terpentin / oc Snine ister / eller Gaase ister / der aff Bege eller Tap giort / i den lønlige sted stungen / lester Moderens store hede / sammeledis Spenebyldis.

Det brendte Vand hæffuer samme dyd.

Roden eller Frøet i Edicke saadet / saa varm i Munden holdet / stiller Tandenerck.

Husløg.

Aizoon, Semperuiuum, Sedum maius, Barba Iouis, Oculus leui. Læss Diosc: lib. 4. Cap. 77.

L. Huesfloek.

Husløgs eyendôm oc qualitet / er aldelis vaadactig oc kâald / brugis til alle hede oc brendendis Siigdommer / men skal mere brugis induaartis end vduaartis.

Induaartis.

I

Wdi

Vdi store haarde Raaldefinger / maa
mand bruge Husløge vand induaartis / samme-
ledis vdi Bugens syndelser / iblant met to eller
tre Steder fulde giffuit / ellers skal det icke ind-
uaartis brugis.

Dioscorides siger / at Husløge Des met Vin
drucker / vddriffer Spolorm.

Vduaartis.

Ofen aff Husløg / sammeledis det brendte
Vand / leste det gantste Legemens hede / influ-
de der vdi vaadgiorde / oc paalagde / serdeligi
Phrenesi, det er i den vilde Hoffuedens hede
Siugdom.

Om nogens Vyen aff saar eller hede om
Natten tilsammen bagedis / da skal mand dem
om Morgen en opbløde met Husløge Des eller
Vand / det lester icke alleniste heden / men stiller
pinen / oc fordriffer den hede syndelse / i Orne-
ne lat / giør det samme.

Saaledis bruger / nederycker Lessuerens oc
Myrernis hede / sacter Podagel oc ledemodernis
pine / lester all hede som aff sig self kommen er /
eller brent aff naturlig Ild / der offuerlagt.

Husløge Des oc Raaskade Des / saadne met
Guine ister / oc saa rent igiennem en lin Klud
kryst / oc der aff en Smørelse giort / er bedre end
nogen Populeons salue.

Bladeløff. Helleknup.

Aizon

Aizon minus, Sedum minus, Vermicularis, Cuscuta minor, den som vaaxer paa Mure / kaldes *Tiagum*. *Æss Diosc. lib. 2. Cap. 178.*

Æ. Bladeløff. Murpeper.

Bladeløff er aldelis aff den art oc qualitet / som Huseløg / kaald oc vaadactig / Skal mere brugis induaartis end vduaartis.

Induaartis.

Ofen eller Vand her aff brænt / Stulle icke brugis induaartis i Legemet vden saa er at Heden er saa stor / at ingen anden Lægedom den beste vil / lige som oc sagt er om Huseløg.

Vduaartis.

All den krafft oc dyd som Huseløg haffuer / den haffuer oc denne Vrt.

Portulake.

Andrachne, Portulaca, Herba stulca, Patpitella, Pes pulpi. *Æss Diosc. lib. 2. Cap. 117.*

Æ. Borgel. Grensel.

Portulaca oc Surer ere aff en art / aff nature kaald oc vaadactig / er en god Vrt til at bringe induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Ofen aff Portulaca / Trøet / det brendre
J. ii. Band

Vand/ oc alt hues mand aff samme Vri gjøre
oc berede tand / er gaar oc mytteligt til all
Maffuens / Leffuerens oc Nyrrernis hede / ædt
eller drucket.

Samme Vri oc Vand bruger / stiller den
røde Blodfot / oc alle Bugens flydelse / styr-
cker oc føler de hede Nyrrer / fordriffue Pissens
hede Brynne / *Ardorem vrme* kaldet.

Saaledis bruger / stiller Moderens oc
Spennebyldis Blods flydelse / Blodspnyelse/
den tørre Hoste / oc den stæfede oc irange
Hande.

Vrien / Frøet oc Vandet ideligen bru-
get / stiller Gonorheams flydelse / føler det hede
Blod / driffuer tilbage den offuerflødige rofyst-
hed.

Vduaartis.

Portulake Vri eller Frø smaa støt / blane
det met Nygmel / oc lagt paa Panden oc i Tind-
ingerne / som it Plaaster / borttager den hede
Hoffueruere *Phrenesim*.

Saaledis paa Brynne lagt / er gaar for
brynens hede / vøfinker oc den vilde Jld.

Nfen eller det brendte Vand / met Rosen
olie / eller Fiole olie / paa Panden oc i Tindin-
gerne smurt oc lagt / gjør rolig Søffn.

Er oc en dyrebar lægedom til vnge Børn/
som icke kunde soffue for stor hede / offuer Hoff-
uedet

nedet lage mee reen Hamp / Skal mand oc iblant
met giffue dem aff samme Vand at dricke.

Vandet er oc god for Brynne / Kierner aff
Queer eller Basilicons frø der i blød / oc der
aff paa Tungen smurt.

Om nogen hæfde ædet noget surt / oc
Tenderne der aff samme bleffue/saa at hand icke
tygge kunde / da skal hand samme vand i Mun-
den holde / oc den der mer stillie / eller skal tyg-
ge Bræterne imellem Tenderne / da faar hand
bedre / denne Konst er vist.

Arffue.

Anagallis, Morfus galina, Hippia media, Exs
Diosc. lib. 2. Cap. 171.

E. Myre / Hunderdarm / Vogelkruet/
Hunnerbere / Ganskruet.

Arffue er aff taald oc vaadactig nature/
lige som Portulaca/oc brugis induaartis oc vde-
uaartis.

Induaartis.

Vand aff Arffue brent / hæffuer lige dyd
som Portulaca / Ydermere tien dette til dem/
som aff Siugdom forsmectede ere/ de skulle ide-
lige bruge dette Vand / oc deris drick der mee
blande / er en forsøgt oc fast lægedom.

Dette Vand maa giffuis vnge Børn/
som siuge ere / oc stor hede hæffue/der flyckee icke

I iij

alleniste

alleniste heden/ men imodstaar den tilkommen:
dis Siugdom/ Spasmus eller Verck kaldet.

Induaartis.

Til alle hede Saar maa mand bruge Arff-
ue/ Arffues oes/ oc det brendte Vand/ lige som
Porenlace oc Bladløse / mand maa dem der
met thoe / smørte oc paalegge.

Mand kand gøre skøn teile Salne aff Arff-
ues oes/ til den hede Læffuer / oc andre hede
Siugdommer/ lig Populeons/ som aff Husløg
Bladeløs/ oc Natstade lært er.

Hønse gres. Hundrede.

*Ruider, Peligonum, Corrigula minor, Semi-
nalu, Centumnodia, Sanguinalu, Herba proserpina-
ra. Læss Diosc. lib. 4. Cap. 4.*

E. Begherrede / Behgegras.

Den almindelige dyrebare hundrede Rnu-
ders vrt/eller Hønse gres/ haffue de gamle stor-
ligen priset oc loffuet / for hendis skindbarlige
dyds skyld / er aff nature tør oc kaald / stopper
Blod oc Bugens skydelse / oc driffuer Stenen
skindbarligen / maa brugis induaartis oc vde-
uaartis.

Induaartis.

Hundrede Rnuder i rød Vin saaden/ eller
det brendte Vand/ med hendis frø smaa stot oc
drucket / stiller alle Bugens skydelse / Dem-
melse/

melle / Blodspyelse / Quindernis tids offuerflø. 64.
dige flydelse.

Saaledis brugen / vddrissuer allehaande
Eder oc Forgift / Lendernis Sand oc sten vel-
delige / lester Maffuens oc andre Lemmers ind-
naartig hede aff Cholera / alt hues indnaartig
brudet er / læger hun / er en myttelig oc vnderlig
pæt / oc er god til at bruge indnaartig i legemet.

Vduaartig.

Høuse græsis Des / eller det brendre vand /
er it reent / Rent oc ædle hoffuerstycke / for andre
Dser oc Vand / til at leste allehaande slags he-
de met / vere sig indnaartig eller vduaartig dru-
cket oc paalagt.

Jbulne Bren lat / stiller pinen / læger rin-
dernis onde oc fule Ridd / der niet choet. Alle fer-
ste oc gamle Gaars onde tilfald oc hede / tilbage
drissuer hun / serdelis de lønlige Lædemoders
baade paa Mend oc Quinder.

Singron.

Clematis. Peruinca. Vinca. Mastellago ter-
restis. Laurago. Laureola. Læss Diosc: lib. 4. Cap. 6.
oc Plin. lib. 21. Cap. 89.

S. Syngron.

Denne enige grøne Bre met hendis blaa Flo-
ler / er aff tør oc noget varmacrig qualitet / er
god til at vddrissue den vaadactige vødske met
maa bringis indnaartig oc vduaartig.

J iij

Indnaar-

Induaartis.

Denne Vre i Vin saaden oc drucket/stiller
induaartis vred / vddrissuer Lessuerens oc
Blærens slimaccige vædste / renser Nyrrerne/
oc den faalde nature.

Band aff hende brent haffuer samme dyd.

Vrterne støtte til Puluer / der aff it quin-
tin met Vin drucket / vddrissuer Vattersorten
igiennem Pisset / nogle dage effter huer andre
bruger.

Vduaartis.

Den vdkryste Des i Vrenene lat / borttas
ger Vrenens pine.

En Bege eller Tap i Osen vaadgiort / i
Quindernis lønlige sted stungen / kommer de-
ris tid til at flyde.

Om nogen haffde lang oc wklar Vin/
hand skal tage denne Vre / meget eller lit/
effter som Vinen meget eller søye er / oc samme
vre i Vinsadet legge/det saa tættil giøre / oc la-
de det saa i 14. dage ligge / saa bliffuer samme
Vin stæcket oc klar igien. Men det er bedre at
Vinen aff dragis i et andet Gade / da er denne
Konst viss oc fast.

Drøbelurt.

*Daphne Alexandrina, Laurus Alexandrina,
Hippoglossum vuularia. Idea laurus. Læss Diosc: lib.
4. Cap. 116.*

Denne

Mer
Land
gelse
ter
Sal
aff d

tiur
Ma
den
oc f.

i fly
lige
ølle

lum
Cap

vdd
gis

Denne Brt vaaxer ick her i vore Land/ 65.
Men vdi Vngerren / oc foris til figbs i alle
Lande / aff dem som omkring fare / met Therra-
gelse oc Ormekruet / er aff varm oc ror quali-
tet / oc brugis for den vaadactig drøbel oc
Halsens bulder / i øll eller i Vin lagt / oc der
aff druckes.

Induaartis.

Dioscorides siger / at denne Brtis Rod
tiurt / oc til Puluer støt / met sød Vin eller
Malmesie / fire eller fem quintin druckes / lætter
den suare Gødsel / fordriffuer Tarmenis vred /
oc kommer Quinderns tid til at flyde.

Vduaartis.

Denne Brt oc hendis Rod til Puluer støt /
i flydendis oc rindendis Saar lat / rorer dens
lige som Hulurt oc gjør.

Brtten bruget til den nedfaldne drøbel / i
øll eller Vin lagt / oc der aff ideligen druckes.

Huid rodt.

Poligonatum, Sigillum Beatae Mariae, Sigil-
lum Salomonis. Alba Radix. Exss Diosc : lib. 4.
Cap. 5.

Æ. Witfwort.

Denne Brt er aff varm qualitet / affkil oc
vddrissuer leffret Blod / slim / gjør at spy / bru-
gis mere vduaartis end induaartis.

I v

Induaar-

Induaartis.

Vand aff denne Rod brent / nogle dage
dructet / huer gang tre eller fire Steder sulde/
yddrissuer leffret Blod / Lendernis sten / igienem
Pisset / Quindernis tid / at stil alle Vulder ind-
uaartis i Legemet.

12. eller 16. aff denne Breis sorte Vær
ædet / purgerer offuen oc neden vd.

Bladene grøne oc ferste i Vin saadne /
eller riurde / oc til Puluer støtte / huer gang is
quincen til sig taget / yddrissuer Puziam, den
huide slim.

Bduaartis.

Denne Breis grøne blad i Munden tyg-
get / neddrager Hoffuedens flydelje vdi Mun-
den / oc gjør at smyste.

Roden stør paa blaa Maal / søm aff slag/
flød / oc leffret Blod er kommen / at stil den inden
saa dage vden all tiil.

Det brendte Vand gjør oc det samme / lin
Klude der vdi vaadgiorde oc paalagde.

Sort Nyseurt.

*Helleborus niger. Melampodion. Veratrum
nigrum. Ælff. Diosc. lib. 4. Cap. 114.*

⁊ Christwort Swart Scaffonie.

Sort oc hvid Nyseurt / ere baade aff hed
oc køl

oc køl
fare
hold
on /
sorte
Dyd
seure

Nys
Sat
spr /
fierd
vred
stad
met
sorte
Qui
stad

hand
and
Rod

lige
brue

de ior art / Induaartis brugis det met stor 66.
fare Sorg oc Angest / oc er den Vret som wi
holde her vdi vore Land for den ene slag Py-
on / som skal vere Hunen / er ic slag aff den
sorte Dyseurt / oc haffuer samme Krafft oc
Dyd / som her bescriffuis om den sorte Dy-
seurt.

Induaartis.

De gamle Læger haffue purgeret met sorte
Dyseurt / de vilde Melancoliske Menniske
Sammeledis dem som haffde den Faldende
sot / Podagel / Vatterstot / Spedalsstot / den
fjerde dags Kaaldesuge / Krampe / Earmenis
vred / Men effterdi at saadan Purgax mere
skade end gaffn giør / vili eg lade hende fare / oc
met ic Ord saa siige : Om nogen vil bruge den
sorte Dyseurt / hand skal icke mere tage end ic
Quintin / paa det at hun skal icke giøre hannem
skade.

Om nogen tager formeget Dyseurt til sig /
hand skal strax dricke varm Sedemelck / eller
anden Melck der paa / her met nedtryck is denne
Rods forgifte.

Bduaartis.

Sort Dyseurt stungen i Quindernis lön-
lige sted / kommer deris tid veldelige til at flyde /
brugis oc met stor fatlighed.

Sort

Sort Nyse vrt til Puluer støt / i gamle
Saar eller Gistler lat / renser dem vnderlige.

Sort Nyseurt met Edicke støt / lagt som
it Plaaster/paa Stab eller Skurff/Ringormet/
Fleeter / Spedalsk soet / døder oc læger / Saar-
ledis bruget / bortæder det onde Risd aff
Saarene.

Huid Nyseurt.

*Veratrum album. Helleborus albus, Læss
Diosc. lib. 4. Cap. 132.*

E. Witte Scaffonie.

Huid Nyseurt hel i Vin eller Oximel lagt
ydi fiorten Timer / oc siden igien tuurdt / aff den
maa mand giffue de vilte melancoliske Menni-
ske it quinten met Vin at dricke.

Om mand nogen drick aff hende vil bren-
de / da skal mand samme Rod legge i Vin i to
dage/eller siude hende i ferst Risd saad/oc giffue
det saa at dricke / Denne drick gaar offuen oc
neden vd.

Wduaartis.

Nyseurt met Meyrancure i Næsen anatt-
met / giør at snyfte / oc renser Hiernen.

Nyseurt i Edicke saaden / oc i Munden
holder / fordriffuer Tøndernis pine oc verck.

Denne Rod brugis / oc til Bulder / Stab /
gamle Saar / met hende renses de.

Nyseurt

Nyfeurt i End saaden / der met choet doder 67.
Luff oc Snider. En Smørelse eller Salue der
aff gjort / gjør det samme.

Nyfeurt met Mel oc Honnig bager / for
Muss oc Røtter lage / doder dem / mand siger
at den sorte Nyfeurt skal vere best her til.

Nyfeurt saaden i Melck / oc sat for Gluer /
saa mange som aff hende smage / de dø oc
reffne.

Koobieler. Ørne øren.

Anemone. Læss Diosc. lib. 2. Cap. 178.

E. Kooschellen.

Denne Vrt haffuer Blad fuldner som
Coriander / oc i Fordmaanes bær hun Blom-
ster / oc er skabt som Vieller eller Klocker.

Denne Vrt er hed oc tør / oc skal mere
brugis vduaartis end induaartis i Legemer.

Induaartis.

Roden eller Røet i Vin saaden oc drucket /
vddriffuer Stenen. Samme Drick kommer oc
de faalde Quindernis tid til at flyde.

Vduaartis.

Denne Vrt brender saare paa Tungen /
thi maa hun brugis til at rense onde oc fule
Saar met / oc til at væde det døde Kød aff
Saarene.

Det

Det brendte Vand bruger / er noget mild-
dette oc bequemmere til at rense onde Saar mer.

Heste hou.

Bechium, Tusilago, Farfara, Populago, Læss
Diosc. lib. 3. Cap. 107. Men Tusilago hos Apulegi.
mercker Saluie.

T. Rosshub / Brantelariet / Esels hub.

Denne Brt er kaald oc vaadactig / oc maa
brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Vand aff denne Brt brent / lester visseli-
ge all Lessuerens induaartis hede / ibland met
fire Steder fulde drucket / oc vduaartis met
Einklude paalagt.

Saaledis bruger læger all Maffuens brøst /
lester den brendis hede Kaaldejungis forgiffel-
se.

Vil mand gøre samme Vand sterckere / oc
lysteliagere / for induaartis oc vduaartis hede / da
skal mand tage der til Tordenne strepper / Hyl-
deblomster oc Nacskade / lige meger aff huert /
oc haecke dem tilsammen / oc der saa Vand aff
brende / dette Vands dyd kand icke bescriffuis /
oc loffuis nock.

Dioscorides siger / at naar denne Brtis
blad tørris oc tendis / oc Røgen der aff i Hal-
sen anaiminis / skal den tørre Hoste oc trang-
brystighed der aff forgaa.

Disse

Disse Bræter vdi Honnig vand saadne / oc 62.
der aff drucket/driffuer det døde Varn aff Mo-
derens lifff.

Vduaartis.

Bladene / Ofen / det brendte Vand / oc
serdelis det som met Hyldeblomster oc Natsta-
de brendis / lester all Pestilensz hylbis hede/
den vilde Jld / Spenebylds / alle hede Saars/
oc hures som aff Jld brent er / der paalagt oc
offte fornyet.

For den brendendis Raaldefinge/ oc Hoff-
nedens store hede / Stulle Bladene paaleggis/
Det brendte Vand gior oc det samme.

Dette Vand er it Experiment for alle hede
Vulder oc Blegner paa det ganste Legemet
fra Top oc til Taa.

Serdelis tien dette Vand til Qutindsolck/
som nogen breck i den lønlige sted met hede faa/
de Stulle rhoe steden der met / oc lin Klude her
vdi vaadgiorde / oc paa steden lagde / da for-
gaar samme hede inden en stacket tid / tien oc
vel til hede Spenebylder.

Angelica.

Smyrnion, Smyrnium. Læss Diosc: lib. 2.
Cap. 63.

E. Angelice / Helligistwortel / Wort-
wortel.

Den

Den store dyd som Angelica haffuer / giør
hende i alle Land bekient / saa at huer mand veed
aff hende at siige / oc huer vil haffue hende i sit
Haffue / hendis dyd er at verne aldelis / ma
brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Angelice dyd er at vddriffue Forgiffte / at
verne oc at stillie Blodet i Legemet.

Band aff Roden alleniste brent / oc icke aff
Bladene / haffuer samme dyd.

Om nogen befengis med Pestilengie /
Pestilengies Raaldestuige eller Shindesot / hand
skal tage Puluer aff Angelica stöt / it quintin /
oc blande det med it quintin god Theragelse /
oc saa tre eller fire Skeder fulde aff Angelice
vand / oc dricke det saa tilsammen / sig nedlegge /
oc vel paa sig holle / et faste saa der paa tre Ti-
mer i det mindste / da vdriffuis Forgifften ved
Sueden / oc frelsis saa vden all fare med Guds
hielp / fra disse Singdommet.

Om mand icke haffde Theragelse / da skal
mand tage it quintin aff samme Puluer med
forscreffne Band / da frelsis hand oc.

Angelice Rod i Edicke lagt / der til luctet /
oc der aff iblant med fastendis drucket / besker-
mer Mannister naar Pestileng regerer.

Band aff Angelica / eller Roden til Pul-
uer stöt / oc med Vin drucket / stiller Tarmernis
vred /

6.
vred / som kommer aff tuld / saa fremt at Vu-
gen icke forstoppet er.

Med it ord sagt / Angelice Vand / Puluer
aff Roden / bruger som fore staar / er god til alle
induaartis Singdommer / for Sideris byl-
der / Pleuresis kaldet / saadanne Bylders til-
sammen dragelse / at til Angelica.

Ydermere tien hun til alle Lungen ind-
uaartis Saar / huor aff ond Hoste kommer /
stiiler Bug vred / er god for kaalde Piss kommer
Quindernis tid til at flyde / oc vdriffuer dem /
at til alle induaartis heffuelse oc opblæfelse.

Mand maa oc siude Roden aff Angelica /
i Vin eller Honnig vand / efter Singdomsens
lenlighed / oc det dricke / for forscreffne breek oc
brøst.

Induaartis.

Osen aff Angelica i den hule Tand ladt /
fordriffuer de skud der i falder.

Vandet i ørnene ladt / gjør det samme.

Vand oc Osen i øynene ladt / gjør dem
klare / oc fortærer den Hinde / som vaaxer off-
uer dennem.

Angelica met Beeg blandet / er en god
Salue til dem som bidne ere aff galen Hunde.

Vandet / Osen / oc det støtte Puluer / er
en kaastelig lægedom til gamle dybe Saar / der
i ladt / kommer Ripdet til at vaaxe.

A

Vandet

Bandet laet paa sinde lamme Lender / oc
andre yodelste ledemod / borttager pinen / oc
aetkil den forsamlede seye vœdste.

Frøet oc Roden haaffue ens dyder / oc ere li-
ge krafftige.

Den vilde Angelice Rod oc Frø / vircker
icke saa krafftelige / brugis aller mest til gamle oc
ferste Saar / i Vin saaden / oc vduaatris paa-
lagt.

Louestecke.

Ligusticum, Libisticum, Leuisticum. Lœss
Diosc. lib. 3. Cap. 49.

Æ. Liibbestock.

Louestecke er aff hede qualitet / maa brugis
i alle forgiffrige Singdommer / lige som Ange-
lica / induaartis oc vduaatris.

Induaartis.

Louestecke rod tiurt oc stœt til Puluer / er
en kaastelig Rod til at berede Maden med / lige
som Peberen er / Tien vel til den kaalde Mass-
ue / hielper at fordoffue eller fortære / Fortærer
oc den offuerflødige vœdste / stiller all induaar-
tis pine / huer gang it quintin med Vin drin-
cket / gior oc at pisse / vddriffuer Foraißt / Quin-
dernis tid / Tien oc til alle Singdommer / lige
som om Angelica scereffne staa.

Frøet er i alle maade krafftigere oc varmere.

Roden maa indsyhtis med Salt oc Edicke / li-
ge som Holhurt oc saadanne lige.

70.
Louesteeckes blad i vin saadne/oc drucket/giffuer
de diendis Quinder igien deris fortabre Melck.

Roden oc Frøet i Vin saadet / vddrissuer
den Gulesot / oc den sorte Melancholsiam.

Induaartis.

Røg oc Karbad gjort aff Louesteecke / off-
uer sidet oc der met rhoet / gjør at pisse / vddriss-
uer Stenen / Quindernis tid / forhermer alle
induaartis Lemmer.

Roden eller Frøet støt / oc lagt paa forgif-
tige Hugormers / Ederkoppers / Eglers / Scor-
pioners / oc galne Hundis bid / borttager pinen /
vddrager Forgiffelsen oc Ederet.

De Quinder som ligge i Barselseng / skulle
bruge i deris Mad oc Driick denne Vrt / oc hen-
dis Frø / oc gjøre Suedbad aff hende / paa det
de kunde vel renfis / effter de føde haffue.

Louesteecke Vand / tien til det hoffne Hoff-
uet / der met Linclade paalagt / tien oc til den
onde oc saare Hals / eller Scrube / der met klu-
cket oc rhoet.

Idelige drucket igiennem Louesteeckes rør /
leger det onde i Halsen.

Andre hendis dyder ere lige som Angelicæ.

Anfictet nogle dage rhoet met Louesteecke
vand / gjort det klart / hult oc stont / sordrissuer
de røde oc blaa Waal / alle vegne paa Legemet /
som aff Stab eller Dylber ere komne.

R ij

Louesteeckes

Louesteckes Vand / læger alle Mundens
saar / Argens oc alle lønlige steders / der met
thone / oc lin Klude vdi samme Vand vaad-
giorde / oc paalagde.

Mesterurt.

*Spondilyum. Spondilyon. Astrantia. Magi-
strantia. Astrans. Ostrurium. Læss Diosc. lib. 3.
Cap. 72.*

Æ. Mestermore.

Denne Vrt oc Rod er Karp oc hed aff
nature oc art / offuer alle andre Vrter oc Pe-
ber / Roden oc Frøet er allsomfærpist / maa
dog passelige brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Roden/ Vrten/ Frøet / Ofen / det brendte
Vand / ere gode oc nyttelige til alle faalde
Siigdommer / oc fule Kaalde siiger / til den
faalde Massue / for Forgifte / maadelige dru-
cket / effter Siigdommens oc Personens lye-
lighed / oc vduaartis paalagt.

I Vin saaden / tien vel til den faalde Lun-
ge / til Trangbrystighed / til den vaadactige
Hoste / om Morgenene oc om Aftenene druckes.

Saaledis bruget / vddruffuer ick alleeniste
Pisset oc Lendernis steen / men oesaa Quinder-
nis tid / den døde / oc den anden Jødsel / stiller
Lendernis faalde pine *Ischias* , gior at suedis/
druffuer

driffuer Vattersoten / oc hielper visselike den 71.
faalde døde Mand op i Sadelen igien. Det
brendte Vand haffuer samme krafft oc dyd/
er oc lysteligere at bruge / end Roden eller
Trøet.

Induaartis.

Mestertur offuer gaar Angelicam oc Lo-
nesteeke i heden / men vdi vddriffuendis krafft
ere de lige / Den eller det brendte Vand / læge
forgiftige Saar / om de der med rensis oc rhoes /
vduaartis paa dem lagt.

Alle heffueller / Knorter oc Knuder / fun-
de med denne Btis Rod eller Des aetillies /
nedtryckis oc lægis / der paalagt.

Visrnekls.

*Acanthus. Pederota. Branca visina. Visina
planta. Pes visinus. Læss Diosc: lib. 3. Cap. 22.*

¶ Varenklawe.

Denne Bt oc hendis Rod / ere aff varin
Complex / maa brugis til Mad oc Lægedom.

Induaartis.

Om Vaaren naar denne Bt først op-
naaxer / maa de unge Blad oc Røder beredis
til Mad.

Dioscorides meen (hvilcket ieg oc troer) at
denne Rod maa leggis i Salt / lige som Cap-
pers leg-

pers leggis / oc saaledis brugede / giøre de af
Pisse / oc i Waden brugede / ere de gode for
Egalde Piss.

Frøet i Vin saadet / oc drucket / driffuer
Quindernis forstoppede tid.

Induaartis.

Somme Læger bruge denne Vrtis Rod til
at bløde heffuelse met / lige som Althee Rodt
saaden oc offuerlagt / oc ser elis til Woderens/
Jeffuerens / oc Wäiten ffuelfer.

Pastinacker. More Røder.

Pastinaca domestica. Huad denne Vrt kal-
dis aff Dioscoride, er end wist hos lærde Læger.
Somme ville at hun kaldis *Elaphobosum*, *Cervi*
oculus, *Cervi ocellum*, *Herba ceruina*. Læss Diosc.
lib. 3. Cap. 77.

E. Thame Mermortele.

Rockene i Stegersene kiende More røder/
eller Pastinacker / bedre end Apotekerne / er var-
me oc tørre aff nature / en god Mad til dem som
suart Arbejde giøre / Frøet brugis til Læge-
dom.

Induaartis.

Dioscorides scriffuer / at naar nogen Hynd
stingis eller bliffuer bit aff Hugorme / eller an-
dre forgiftige Orme / da fordriffuer hun For-
giftelsen met denne Vrt / Thi er More eller
Pasti.

Pastinakers frø gaar / for forgiffrige Diurs 72.
sling oc bid / i Vin saaden oc drucket.

Barcanie røder. Ere gule.

Rode oc Huide / *Pastinaca gallica*, *staphi-*
linu. *Æss Diosc. lib. 3. Cap. 1.*

E. Gele / rode / vnd wiette Barcanie
wortel.

De gule oc røde Barcanie roder (saa som
mig sumis) ere lysteligere at bruge i Maden /
end Rore røder / deris Complex er varm oc tøn
maa brugis i Lægedommen for alt Eder oc For-
giffe / baade induaartis oc vduaartis. Men de
Vilde som vaare vd met Berderne oc anden
sted / loffuis vdi Lægedommen mest / de vaare
gjerne paa Old iord / oc Agre som ligge wa-
saade.

Induaartis.

Frøet aff de gule eller røde Barcanier / oc
serdelis aff den vilde i Vin saadet oc drucket /
vddriffuer Quindernis tid / Pisset / Batterfor-
ten i hendis begyndelse.

Til yuluer sket oc met Vin drucket / er god
for Sideris sling.

Saaledis brugen / staar imod forgiffrige
Hugormers sling oc bide.

Somme mene / at naar som de haffue taget

R iij

foresag-

foresagde Lægedom til dem/ fand ingen forgiff-
tig Orm giøre dem skade.

Wartanie røder saadne paa Mad oc ædet/
giør Warner i Moderens liif gaar / Sammele-
dis dem som plagis met Raalde piss / oc gjør en
lystlig til *Venera* spil.

De maa indsylltis met Honnig oc Edicke
lige som andre *Conditæ*.

Vduaartis.

Bræerne / Grøet oc Røderne i Vin saad-
ne / vduaartis paalagde / vdløcke det døde
Wart/ den anden Gødjel/ oc Quindernis tid.

Bræerne met Honnig lør / oc lagt paa de
omædendis oc smitrybendis Bylder/ Phagedene
faldede / døder oc læger dem.

De vilde Wartanter ere i alle maade kraffe-
tigere oc sterckere / ende tamme til Lægedom.

Fennickel.

*Marathrum, Feniculum, Læss Diosc. lib. 3.
Cap. 75.*

F. Fennickol.

Fennickel er en nyttelig Ort / met alt det
hun paa sig haffuer / men Grøet brugis mest / oc
er nytteligst / er aff nature varm oc tør / brugis
til mange ting indnaarits oc vduaartis.

Induaartis.

Fennickel

Jennickel frø i Vin saadet oc drucket / er 73.
gaar til dem som stungne eller bidne ere aff
Hugorme.

Saaledis bruget / vddrissuer Forgifte /
fremlocker Quinderns tid / vddrissuer Pisset
oc den sege Slim / forsøger diendis Quinders
melck.

Frøet eller de øffuerste vdsprungne Spi-
rer / i Vand saadne oc druckne / fordrissuer
Wassuens wnaturlige hede / stiller vemmelse
oc spielse / Er oc gaar til all Tørhed Hoste.

Jennickel frø / eller Confect Sucker der aff
giort / ædt / er god til all Phlegmaticke seye
vædste / vddrissuis oc afstillies aff Jennickels
idelige brugelse.

Jennickel frø er god for dumme øyne.

Det brendte Vand / skal oc haffue forsage-
de dyder.

Du i vor tid / er der intet Frø til som saa
idelige i Lægedommen brugis / som Jenni-
ckels.

Vduaartis.

Jennickel Vand er god til wrene øyen/
om Aftenen oc om Morgen den vdi lat / de-
der Ormene i øret der i lat / den vdkryste Des/
oc Jennickels gummi haffue samme kraft.

Jennickel Rod met Honnig stot / paalagt
som it Plaafter / er god for forgiftige Eder-

R v

koppers

koppers oc Scorpioners sting / læger oc galen
Hundis bid / Saarer førre thoet met Piss eller
Edicke.

Fennickel Des maa saaledis samlis / Mand
skal tage Fennickels Røt / Røder eller Rø / før
end det moes / oc er da best / dem tilhaabe storte
oc vdkryste / imod Solen tørre / der saa gtemme /
er en kaastelig lægedom til dumme oc mørcke
Øyen / met Fennickel eller andet Vand sønder
guedet / oc i Øynene lat.

Asparagus.

Æss Diosc. lib. 2. Cap. 118.

2. Dinnels druben.

Denne Røt haffuer Blad fuldnær som
Fennickel / oc offuen paa samme Røt vaare
smaa røde Røer / som Korelsten / Imellem
Malmø oc Faltsterbo haffuer ieg fundet helt
Agre fulde aff samme Røt / oc maa brugis ind-
uaartis oc vduartis.

Induaartis.

Denne Røtis unge Spirer / saaden i Vin
oc met Edicke oc Smør berede / oc æden / blø-
gør Bugen / rømmer Brykter / gjør at pisse /
er en kaastelig Mad til træske Kenniske / men
idelige brugt / formindsker Fødselens na-
ture.

Røderne saadne i Vin oc drucket / ob-
ner æffueren / vddruffuer den Gulesot / renser
Nyrer.

Nyrerne / Blæren / oc gjør dennem saare gaar 74.
som Lendener & haaffue.

Brterne oc Frøet saadne i Vin / eller
Vand aff dem brent / haaffuer samme trafft.

For den Gulesot skal mand siude denne
Brteis Røder met Figen / oc de Erter som kal-
dis Ziser / oc det saa dricke / dette skal vddrissue
den Gulesot.

Røderne tiurde / oc i Vin saadne / oc dru-
cke / stiller den røde Blodsot oc Tarmenis
vred.

Vduaartis.

Røderne sønder skaarne / stætte oc vdi Vin
saadne / varm paalagde / stille Ledemodernis pi-
ne som aff laue ere.

Brterne saaledis beredde / oc paalagde /
fordrissuer Nyrernis pine.

Ofen aff Brterne i Munden holdet / bort-
tager Zendernis pine.

Dill.

Anethum, *Genitura*, *Cynocepali*, *Mercurij*
genitura. Læss Diosc. lib. 3. Cap. 56.

E. Dylle.

Fille frø er hedere end Brten / maa brugis
til Maden oc til Lægedom / baade induaartis oc
vduaartis.

Induaartis.

Frøet

Frøet oc det yderste aff Vrterne met
Blomsterne i Vin eller Vand saadne / oc dru-
cket / giffuer de diendis Quinder deris fortabte
Melck igien / stiller Tarmenis vred / atstil Bæ-
deret i Bugen / fordriffuer hiefelse oc spyelse /
gjør vel at pisse / idelige bruger / vdslycker Veneris
spil / oc den naturlige Ecceg.

Vduaartis.

Røg oc Bad vnder op gjorde aff Dil / ere
saare gode til den onde Moder.

Anijs.

*Anisum. Anicetum. Cuminum dulce. Absin-
thium dulce. Apesum. Foeniculus Romanus. Læss
Diosc: lib. 3. Cap. 54.*

Anijs er varm oc tør aff Complexie / maa
brngis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Anise frø / eller Sucker Confect der aff
giort / er icke alleniste lysteligt / men oc saare
nytteligt / til alle dem som hassue en ond Aande /
oc icke vel soffue kunde / Stulle den bruge idelige.

Anijs er god til de Vattersottige / Thi
hun obner Læffueren / gjør at pisse / slycker Tør-
sten / neddrycker Bugens opblæfelse / i Vin eller
Vand saaden / oc drucket / oc met varme Poser
vduaartis paalagde.

Anijs

Anijs er god til alle Rastuens / Leffue. 75.
rens/ Lungens/ oc Moderens induaartis Saar/
Thi det styrcker / varmgiør / oc læger alle ind-
uaartis Lemmer / fortærer eller fordøffuer vel/
giffuer en god luct op i Hoffuedet / stiller vred/
pine / opstødelse / oc hickelse / De met ic ord
sagt/ Anijs fordriffuer all Rastuens opstødelse
oc heffuelse/ Lungens brec / oc den stæckede tran-
ge Ande / stiller den huide flydelse. Pythago-
ras haaffuer icke vden skel saa høvelige loffuet oc
priiset Anijs / Hvo som ydermere her om
begerer at vide / hand læse Plinium libro 20.
Capite 17.

Induaartis.

Om noget vaare faldet i nogens øye / da
skal mand støde Anises grøne Vrt / det tørre
eller grøne Trø / oc legge det offuer øyet som ic
Plaaster/ vddragis det.

Saaledis lagt paa forgiffrige Diurs bid/
vddrager Forgiffelsen / oc læger Saaret.

En røg aff Anijs / oc strax Calamite giort/
oc i Næsen anammet / fordriffuer Hoffuet
uerck.

Anise frø til Puluer støt / oc med varm
Rosen olie blandet / er en dyrebare Lægedom
til de øren som induaartis bolne ere/ der i dryp-
per/ det samme giør oc Vrens Des.

Alle forseressne dyder haaffuer Vandet
som

som brent er aff samme Anise blomster / baade
induaartis oc vduaartis bruget.

Danst kommen.

Cares, Careum, Carium, Caral. Iæss Diosc.
lib. 3. Cap. 55.

Æ. Gaertfome.

Commen er varin oc tør / lige som Anijs/
maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Roden aff Danst kommen i Stæger ser til-
redt som Bartanie røder / er en kaastelig sund
Mad / til den kaalde Massue / gjør oc vel at
Pisse.

Danst kommen er god til at bage i Brød/
Somme legge den i Ost / er sandelige god oc
lysteligt til allehaande Mad bruget.

Vduaartis.

Commen i en Linpose lagt / varmgjort oc
paa Bugen lagt / at slil Vederet i Colica passione.
effter Purgaxien.

Bertram.

Pyretrum, Piritrum Saluark herba. Iæss
Diosc. lib. 3. Cap. 79.

Æ. Bertram. Speckelkruet.

Bertram er en saare hed Rod / hendis
trafft tand mand søte / thi hun met mact dra-
ger oc brender / Thi skal hun brugis baade ind-
uaartis

baade

vaartis er vduaartis / for alle Kaalde fjugdom. 76.
ner.

Induaartis.

Diofe.

Vertrams Rod eller Frø i Vin saaden /
oc drucket / tilhobe drager all kaald Slim / oc
vdfører den ved Stolgangen / huilck et offte for-
søgt er / oc vift funder

Inijs)

Vduaartis.

ter til

3 sund

vel at

Frød/

od oc

Vertram er end Tande Rod / thi om
nogen haffde en ond Tand / hand skal finde stør
Vertram i Edicke / oc stulle Munden der
met / der drager tilhobe all kold forsamler
Vædste / oc stiller pinern. Vertram brugis
nu mest til saadan brect.

Vertrams Rod i Munden tugget / gjør
det samme / purgerer saaledis sactelige Hoffue-
dens vædste.

ore oc

3ione.

Vertrams Rod smaa stør / oc met Olie
blandet / oc der met smort / fremlocker Sue-
den / forriemer Senerne / oc alle kaalde ledemo-
ders lemmer.

Læss

Saaledis bruger / fremlocker oc igiengiffuer
det gantste legeme sin fortabte Verme / serdelis
dem som den Kaalde fuge en lang tid met kuld
hafft haffue / eller ere forfrøstne.

endis

dra-

e ind-

artis

En Smørelse eller Salue aff Vertram / oc
Olie aff Comendeblomster gjort / oc Rygbener
der met

der met smøre / sig nedlagt / oc varm på
hollet / tilsteder icke at den Raaldefugis
igien kommer / Imodstaar oc den Faldende
serdelis vnge Dørns / saaledis bruger.

Summa / huad aff Ruld forkølet er / kand
igien foruermis met denne Rod.

Persilie.

*Oresilium, Petrosilium Agrium, Anium
montanum, Apium hortulanum, Selinum sativum,
Sanguis ori, Petroselinum silvestre. Exss Diosc.
lib. 3. Cap. 62.*

Persilie.

Persilies Røt oc Rod / brugis icke alle
niste i Stegersit / men ocsaa vdi Apoteken / oc
Frøet serdelis / Huilcken krafftelige Pisset vd
driffuer / Roden maa brugis til Mad oc Læge
dom / baade induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Persilies Røt oc Røder / høre vdi Ste
gersit til Kockene / oc ere baaede gode oc nytte
lige til allehaande Mad / thi de nedrycke oc op
blæfse / oc om nogen haffuer drucket Solff
stums forgift / vddriffuer den / giør vel at pisse /
fremloeker Quinderns tid / obner Læffueren oc
Milken / rien oc vel Battersortige / oc dem som
den Gulesot haffue.

Persilie met Rod oc Frø / maa brugis
i alle

handelige vdi alle maade en kaastelig Rod til 78.
der ganste legeme / maa brugis induaartis
oc vduaartis.

Induaartis.

Quesurt eller Bedenre Rod oc Frø / haff-
ne samme dyd som Persilie / met er i vdriffuel-
sen sterckere / behendigere oc foligere / til at stille
pine met.

Mand maa giøre Confect raffler aff den
rødre Rod til den kaalde slimactige Phlegma-
tiske Massue / til Moderens oc Farternis
vredsvine.

Huorledis Vibenelle Rod eller Frø bru-
gis oc til sig tagis / vere sig i Driek eller El. & ua-
rium, da er det it forsøgt stycke / for Forgiffet oc
Eder / om den nogen til sig tager haffuer / stiller
Farternis pine / vdriffuer Nyternis oc Len-
dernis steen / igiennem Pisset / oc Quindernis
tid.

Det brendte Vand haffuer samme krafft /
nogle dage effter huer anden drucket / huer gang
tre eller fire Skeder fulde.

Webergel saaden i Quesurre vand oc drin-
cket / stiller vrecken Spasim kaldet.

Vduaartis.

Somme holde Quesurt / for i kaastelige
Vundentruet / til det saargjorde Hoffuer /
E ij Vren

Brten stöt oc Nsen i Saaret lar / Skal strax
tillægis / somme haffue forsøgt saadant mer en
Hane/haffue stunge i Hiernepanden igiennem/
dog saa at Hiernen icke giordis Saar / haffue
saa drøbet Quesenrt Des der vdi/ oc den stötte
Brt vduaatris der paa bunden / oc er inden en
stæcket stund tillægt.

Ansietet nogle dage mer Quesenrte vand
thoei/fordrissner Flecterne/ gör Ansietet klart
oc rent.

Kørnel.

Gingidium, Lepidium, Cherephillum, Ceriso-
lium. Læss Diosc: lib. 2. Cap. 81.

E. Kørnel.

Den tamme Kørnel tien Roeken/oc Apo-
teckeren/ er en forsøgt Brt/ for det induaartis
leffrede Blod.

Induaartis.

Denne Brtis Des / eller det brendte
Vand drucket/afskil leffret Blod i Liffuet/som
aff fald / slag / eller stødelse tilsammen løbet
er.

Maa oc brugis i Mad oc Drick / til at
vddrissue Lendernis steen / oc Quindernis tid
mer.

Om mand vil göre denne Lægedom ster-
ckere / til at vddrissue det leffrede Blod mer/ da
skal

skal mand tage Kræfftes Byen / oc støtte linde
Kul / oc giffue det at dricke / met Olsen aff Kør-
uel / eller met det brendte Vand / dette fordriff-
uer oc Sidernis sting.

Vng Kørnel / met anden Kaal saaden /
oc ædt / giør Massuen oc Hoffuedet gaat / for sin
gode luct Skyld.

Den vilde Kørnel / er sterckere oc meeri-
gere / til at vddriffue Quindernis tid met / vdi
Vin saaden / oc drucket.

Saaledis bruket / er oc god for Pesti-
lentie.

Vduaartis.

Kørnel støt / oc paalagt som it Plaafter /
at stil all heffuelse / oc det leffrede Blod / som aff
falt eller slag sig sat haaffuer / imellem Hud oc
Rigd.

Hundefex.

Conion, Cicuta. Exss Diosc: lib. 4. Cap. 67.

℞ Schirling / Wodenduncf.

Denne onde Vre Hundefex / skal icke
giffuis eller tagis induaartis i Liffuet / for hen-
dis store Kaaldheds Skyld / vduaartis maa hun
brungis til at stillige Siugdommer / Denne Vre
er Mundfærnis oc Mundernis Vre / naar hun
aff dem brungis / kunde de leffue tystelige.

Vduaartis.

℞ iij

Mand

Mand maa bruge Hundeker Des / eller
det brendte Vand til alle hede Hoffuelser oc
Svæddommer / huilcke icke ville stillis aff andre
Lægedommer / lincet paalagt / det tilbage driff-
ner Heden / stiller Hoffuedens oc alle Lemmers
pine.

Indlude i Ofen eller vdi Vandet vaade-
giorde oc paalagde / lader icke Brysterne eller
andre Lemmer bliffue store eller haarde / fordriff-
ner Quindernis melck / Men disse Lægedom-
mer riene bæst / det reen Liffuede oc fyste
Glosterfolck.

Denne Brtis Des oc det brendte Vand /
Stulle vduellis for alle andre Lægedommer / til
den brendendis vilde Jld.

Summa / Huad som aff Hede kommer /
tand denne Brtis Des oc Vand / tilbage driff-
ne / pinen stille / oc hielp til Søffum.

Røllicke.

*Superfilium Veneris, Millefolium, Herba mi-
litaris. Achillea. Læff Diosc. lib. 4. Cap. 88.
oc 100.*

Denne gamle oc offte forsøgte Sunden-
fruet Røllicke / er aff tør qualitet / tilsammen
drager / tørrer oc læger / maa brugis induaartis
oc vduaartis.

Induaartis.

Denne Vet allene / eller met andre Brter
i Vin

i Vin saaden oc drucket / læger allehaande 80.
Saar oc Breef / vddriffuer det leffrede Blod/
Spolorme/oc hues forgifft i diffuet er/saaledis
bruket / stiller Bugens pine.

Vduartaars.

Wardstærerne vide vel hvorledis denne
Bret skal brugis til Plaaster oc Saluc / thi hun
læger / tørrer oc renser alle Saar.

Ferst eller grøn Køllicke stør / oc paa fer-
ste Saar lagt / drager dem tilhammen / lige som
de vaare tilhammen sinde.

Lige saa bruket oc paalagt / stiller Quin-
dernis tids offuerflødiges flydelse/dette er ic løn-
ligt oc forsøgt stycke.

Genserick. Stor Køllicke.

*Potentilla, Protentilla, Herba anserina, Mille
folium magnum, Tanacetum agreste, Agrimonia
parua.* Huad denne Brets naffn er in Dioscori-
de / er end wiist hos lærde læger / Somme ville
at hun skal vere *Supersilium Veneris.* Læff Diosc.
lib. 4. Cap. 101.

Genserick eller stor Køllicke (som mig
funis) er ic vaadaccig / men aff tør art / lige
som Køllicke / maa brugis induaartis oc vd-
uaartis / vden all fare.

¶ iiii

Induaar.

Induaartis.

Genferick eller stor Roaucke / met Vand
oc Salt / saadne oc drucket / er god til dem som
aff hønt faldne ere / at bli oc vdriffuer det leff-
rede Blod.

Genferick i Vin saaden oc drucket / stiller
Vugens oc Ryggens pine / men oc til de
Quinder som plagis met den hude flud.

Udvaartis.

Denne Vrtis almindelige Lægedom er /
(som den menige Mand mener) at hun skal
stille Vugens Andelse / om mand thoe Argen
mer hende / oc legger hende i Stoene.

Andre siæ / om denne Vrt siudis i Vin /
oc leggis paa Massuen / at hun da giør Stol-
gang / Huad huer fornemmer her om det visses
er / maa hand anamine oc bruge.

Der brendre Vand / skal oc vere god til
røde Vyne / Klude der vdi vaadgiorde / oc
paalagde / skal oc boretiffuer alle Fleeter / oc
stille pinen / alt dette haaffuer ieg icke end forsøgt
oc forfarer.

Hedenst Bundenkruet.

Herba fortis, Carthophylago, Ceratophylax,
Consolida Saracenicæ. Huad denne Vrtis naaffn
er in Dioscoride, er end wiist hos lærde Læger.

Denne

Denne Brev vaar er i Skouent / paa de ste- 81
der / huor som Solen ick skien / haffuer gule
Blomster / ere som smaa Stierner / ieg haffuer
hørt aff de bonde Quinder som hende sal haffue /
at de kalde hende Hedenste Bundenkruet / oc
denne Brev maa brugis induaartis oc vduaar-
tis / lige som Sannickel.

Induaartis.

Band aff denne Brev brent / oc serdelis /
om hun førre haffuer ligget vdi Bin i blødt /
oc siden brendis læger alle Waffuens induaar-
tis Saar / Lessuerens / Moderens / oc det gant-
ste Legemis / stiller alle induaartis vred oc pine /
maa brugis i alle maade / som Sannickel.

Vduaartis.

Denne Brevs dyd oc krafft er lige som
Consolida maior, Kollisches oc Wensørens. Men
dog haffuer hun ydermere / disse effterscreffne
dyder.

Først / Band brent aff denne Brev / er
god oc nyttelige brugt / til alle ferske oc gamle
Saar / der med thone oc rensede / oc paalagt
med Linclode / oc serdelis til Wenderis oc
Quindfolckens lønlige steds Skab oc Saar.

Samme Band læger alle Mundens saar /
der med thone oc flucket.

Myssike. Bockare. Skoumercke.

℥ v

Galation,

Galution, Mater. filuis, Cordialis. Læss Diosc.
lib. 4. Cap. 91.

℞. *Walmester.*

Denne Vrt maa brugis induaartis oc
vduaartis.

Induaartis.

Mysicke i Vin lagt i Maymaanet / oc
den drucket / vederqueger Hiertet / oc den for-
derffuede læssuer.

Vduaartis.

Quindfolckene siude denne Vrt i Vand/
oc baade deris smaa Børn der vdi / for vdsæt.

It Fodebad giort aff samme Vrt / Sæ-
derne der i satte / vddrager deris træthed.

Rubia.

*Erythodanum, Rubia tinctorum, Rubia Ery-
thronium, Rubia sativa, vena tinctorum. Læss*
Diosc. lib. 3. Cap. 137.

℞. *Klencfruct.*

Denne Vrt er aff nature varmt oc tør/
maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Roden aff denne vrt i Vin saaden oc drucket/
er god til dem som stungne ere aff Hugorme /
eller andre forgifftige Dyrte. Ofen aff
Vrtten oc aff Roden vdkryst / oc met Vin dru-
cket /

niase.
ckee / er god for det samme / Saaret skal oc 82.
thoes her met.

6 oc
Forsagde Lægedom / eller oc Roden til
Puluer støt / oc huer gang it quincin til sig ta-
get/driffuer veldelige Pisser/sammecdis Quin-
dernis tid/ obner den forstoppe de Lffuer/Wilt/
Myrer / oc Moderen / er oc it kaaftengt forløgt
oc
for-
stycke for den Gulesor.

and/
læ.
Fæ
Frøet støt/ oc met Oximel/ eller met Hon-
nig oc Edicke drucket/ fordriffuer Wiltien/ ren-
ser Melancholiam.

Wouaartis.

and/
læ.
Fæ
Røgbad eller Tappe gjort aff samme Rod/
ere saare god til de strøbelige oc suage Quind-
folck / vddrage den anden Sædsel / oc det døde
Wann.

Ery-
læff
Wren oc Roden støt met Edicke / oc paa-
tage / renser oc doder allehaande Skab / som
æder om sig / Ringorm / eller anden Hudens
wrenhed.

Jordbererurt.

stør/
Herba frage, Fragaria. Jordberet kaldis
aff Vergilio fraga, Huad denne Vreiss navn er
in Dioscoride, er end wuist hos Lægedommens
Doctores.

læff/
Erdeberem.

erme/
n aff
drue-
læff
Jordbære vrt / Rod oc Bær / ere varm oc
tørre/sindis vdi Vin for Sideris sting/oc den-
dernis steen/ Men her imod ere Bærene kaalde
oc aff vaadactig Complex / maa brugis
ind.

induaartis i Legemet til Mad oc Lægedom/
sammecledis vduaartis.

Induaartis.

Kockene kiende Jordbær vel/ de faage go-
de Kætter aff dem/ huileke bedre riene de Sin-
ge end Helbrede Mennister / thi de saare vel
føle.

Jordbær oc Vand aff dem brent / er ic
faasteligt føle Vand/ tilkunnens oc Læffuerens/
oc all induaartis Hede/ kunde lestis met Jord-
bære Vand.

Spedalste Mennister / som haffuer ic røt
Ansiet / oc hede Blod/ kunde opholdis en lang
tid met Jordbære Vand / om dagen to eller
tre gange der aff drucket/ huer gange tre Steder
fulde

Samme Vand saaledis drucket / styrcker
det suare oc Prøbelige Herte / rømmer Bry-
stet / afkil den hede Gulesot / oc giør ferst
Blod.

Vduaartis.

Jordbære Vri stør / oc Ofen der aff vdr-
kryst / er god til alle hede onde Saar / tilsam-
men tvinger dem / saa at de lægis.

Jordbære Vand/er gaat naar som Mun-
den induaartis bulne er/ oc for Halsens bylder/
der met klucket.

Det røde Ansiet der met thoet / fordriffuer
Heden/ oc alle haande Wrenhed.

On

Jo
oc p

rag
der
uer
rier

Dig

huil
bru
de r

oc
fig
Alle

oc g
oc d

Dr
Bil

Om/
Omde Stennebeens saar/ Stulle renfis met 83.
Jordebære Band/ Inklude der vdi vaadgiøris
oc paaleggis.

e go
Sim
e vel
er it
ens/
orbe
t rø
lang
eller
feder
rcker
Bry
ferst
ffvd
lsam
Nun
lder/
ffuer
Qn
Somme giøre Wynenand aff Jordebær/
tage der til Salt / oc distelere det saa / eller lade
det saa i it Raaber kar / i en Kellere / saa bliff-
ner her aff it grønt Wynenand / huilcke oc vel
tien til Flecter.

Tormentilla.

Pentophyllon siluestre, Pentapedes, Bistorta,
Digirus Mercurij. Læss Diosc. lib. 4. Cap. 40.

T. Tormentil.

Tormentilla er en kaastelig oc dyrbar Rod/
huilcken til mange afskillige siigdomme tien/maa
brugis induaartis oc vduaartis / er aff kaald
oc tør Complex / er kaastelig til alle syddelse.

Induaartis.

Ofen aff ferst oc grøn Tormentille Rod
oc Bre / drucket / staar imod all Forgift / vere
sig ædet eller drucket / Sammeledis Pestilence/
Alle disse vddriuer hun igiennem Sueden.

Der som mand icke kand saa Roden ferst
oc grøn/maa mand støtte den tørre til Puluer/
oc den til sig tage/ huer gang it quintin.

Eller mand maa siude en Haand fuld aff
Brierte / oc Røderne i Vin / oc den samme
Vin varm dricket / er lige krafftigere.

Brierte

Bræterne oc Røderne lagde i blød i Vin/
oc siden brent *in Balneo Maria*, er it kaafteligt
forsøgt Vand til foresagde Brøster.

Foresagde Bræter / Rød / oc Des / Puluer
eller Vand / tien vel til alle Lemmer / obner den
forstoppede Leffuer / læger Lungen / arsttil oc vdr
driffuer inden en stacket tid den Gulesot / serde
lis om mand dricker Osen der aff.

Om nogen bleffue Siug / oc saare frøse / oc
en vifte huad Siugdom det skalle vere / hand
skal tage it quintin aff samme Røds puluer / oc
it quintin Egeragelse / oc dem tilhammen blan
det med en drick Tormentil vand / det saa dri
cke / sig nedlegge / oc der paa suedis / da frelses
samme Menniste med Guds hielp fra all for
giftelig Siugdom / vere sig Suedsot / Pestilen
ge / Kaalde siuge / denne Legedom er viss oc ofte
forsøgt.

En almindelig Regel. Huad som helst
Legedom mand vil berede imod Forgiffte oc
Pestilenge / skal Tormentilla ingelunde forgær
tis.

Ydermere / der findis isøye nogen Rød til/
som bedre er imod allehaande flydelse / vere sig
rød eller huid / end Tormentilla er. Mand maa
giøre aff hende Confecti, Taffler / Puluer / Ele
auaria, Drick / Poser / effter som huer gaar
siunis.

Saare Hyrderne vide hendis dyd / oc kun
de hielpe deris siuge Saar med hende.

Den

Denne Vrtis Des oc Vand stulle bru. 85.
gis lige som Tormentille / thi gioris det intet
behoff ydermere her aff at strijue.

Vduaartis.

Gemfingris Vrt saaden met Vand oc
Honning/lager Mundsens oc Tondernis Riøds
saar / oc den saare Halff / der met thoet oc
klucket.

Det brendte Vand / haffuer samme dyd
oc krafft.

Roden met Edicke saaden / oc offuerlage
som it Plaster / dader alle Saar / som om sig
æde/ vere sig Tistel/ Kræfft / oc saadanne lige.

Det brendte Vand aff denne store Gem-
fingris Vrt / skal vere god til de Hender som
stelffue eller røste / offte der met thone / oc aff
dem selff igien tiurdt.

Andre hendis dyder ere bescreffne iblane
Tormentilles.

Sanickel.

*Sanicula, Sennicula, Diapensia, Ferraria
minor,* Huad hendis naffn er in *Dioscoride*, er end
wiist.

Sanickel er aff tør Complexie / maa bru-
gis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Sanickel haffuer samme dyd som Tor-
mentilla/

mentilla / Thi Rodet oc Bladene i Honnig
vand saadne / oc drucket / læger den saare Lunde
ge / renser hendis rør / oc hues ydermere ind-
uaartis i Legemet brudet er / kand lægis met
Sanickel.

I Vin eller i Vand saaden / oc drucket /
stiller Blodspylse / Bug vred / oc Lendenerck /
stopper allehaande Blodfor / paa Mend oc
Quinder / Denne Vrt skal brugis til all ind-
uaartis breck / lige som Tormentilla.

Vduaartis.

Sanickel læger saare vel / oc tilfammen
drager ferste Saar / thi skal hun brugis til
Vundendranck.

Til alt hues brudet er / maa Sanickel met
andre ting paaleggis som it Plaaster / lige
som om Consolida, (det er Valurk) screffuer
saar / oc ydermere om hende findis der.

Sanickel saaden i en Grød met ferst
Risd / tilfammen drager styckeren igien / saa
saar læger hun.

Løuefod. Synnau.

Leontopetolan, Leontopodion, Leucopedion,
Pes leonis, Planta leonis, Alchimilla, Artincilla.
Læss Diosc. libro 3. Cap. 126.

I. Synnow / Vnser Frowen Mantel.
Denne Vrt er en kaastelig Vrt / oc ale
heus induaartis oc vduaartis brudet er / kand
hun

huh læge / hendis Complex er tilbøvelig til 86.
Raaldhed.

Induaartis.

Synau maa brugis induaartis i Lege-
met / i Vin saaden oc druckes / Eller brende
Vand aff hende / oc dricke det / for alle induaar-
tis breck oc Saar / lige som om Tormentilla oc
Sanickel sagt er.

Induaartis.

Bladene aff Synau paa all hed Hæffuel-
se lagde / vere sig ober eller helt / stille pinen oc
lette all heden / Det brendte Vand gjør det
samme.

Breen oc Roden brugis til Bunden
drack / til Plaster oc Saluer / lige som Sa-
nickel.

Agermonie.

Eupatorium, *Agrimonia*, *Hepatica*. Læss
Disse. lib. 4. Cap. 83.

Agermonie / Agrimonien.

Induaartis.

Agermonie saaden med Vin / oc druckes /
ober Læffuerens forstoppelse / saaledis bruget /
er god for Tarmenis vred.

Det brendte Vand druckes / sacrer Ho-
sten / afstil Spyttet eller Skarnet / vddruffet
Rij den Gu.

den Gulesot / er god til dem som haaffue den
Raalde fuge / dæder Ormene vdi Liffuet.

Vduaatig.

Aggermonie blad stæt met Jstre / oc varme
paalagt / tilhobe drager de vsticckelige ere / ser-
delis de som aff hug ere komne / oc ick rettelige
i det første ere i tilshyde oc lægte.

Denne Vrt brugis oc til Ledemoder /
som afflede ere / oc da skal mand tage Aggermo-
nie først grøn eller tør / oc Huedetled / oc dem
i Vin tilsammen junde / saa lunge indtil det
bliffuer som en Brød / oc saa varme paalegge.
Somme stege hende tie i Edicke oc Smør / til
forscreffne breek / oc er dette it stont Experi-
ment.

Det brendte Vand er oc god til Munden
som induaartis builen er / oc til andre Saar /
dem der met thone / lægis de.

Lungeurt.

Pulmonaria, *Muscus*. *Lichena petrosa*, *Li-
chena aquatica*. *Lichena arborea*, *Lichena silue-
stris*, *Lichen-Bryion*. *Idess Diosc. lib. 4. Cap. 14.*

V. Lungenfruet.

Denne taalde Lungeurt som vaaxer i
Brynd oc paa vaade Steene / sammeledis
Lungeurt som vaaxer paa æg / maa brugis ind-
uaartis oc vduaatig.

Induaar-

Denne grøne frybendis Vrt i Vin saa-
den / eller oc i andre maade druckes / læger den
saargiorde Lunge oc Leffuer / imodstaar alle Hoff-
uedens hede flydelse / som stedse ned i Halsen
falder / er meget kaasteligere oc bedre end den
actis aff mange / til at stillige Legemens sug-
dommer / som koinne ere aff Hede.

Vrten tiurt oc til puluer siges / oc blandes
med Sucker / eller oc beredes med andre Vrter /
er saare god til Lungens brect oc brøst.

Denne Lungeurt som vaaxer paa Eger /
brugis almindelige til Lungesot / for Trang-
brystigde / for en stacket Aande / oc for Hoste /
giort til Puluer / eller oc Vand aff dem brent /
oc druckes. Denne Vrts puluer skal saaledis
beredis. Tag Lungeurt / om er tiurt / Anijs /
Lungen aff en Ræff / som tørret er imod Lucien
eller Bæret / Jonnickel frø / Slersøde / Hol-
kurt / lige meget aff huert / imaa stor huert ser-
delis / oc sicte det igiennem it. Vrtesode / tag
lige saa meget god Sucker / som alle disse for-
screffne veye / blande dem tilsammen / her aff
om Affceners oc Morgenens til sig taget med
Vin / eller anden Vædste / fordriffuer den sta-
ckede Aande / obner Lungen oc Leffueren / oc er
gaar for den tørre Hoste.

Hyrder / de som Handle oc omgaacs med
Queg oc Fæ / giør denne Lungeurt til puluer /
M iij blandes

blande den mee Salt / oc giffue Tøet / den som
trangbrystigt er / oc Hoste haaffuer / oc er en fast
oc forsøgt Lægedom.

Den vaade Lungenre / eller Læffuerre / som
vaaxer i Brynde eller paa Stene / lester all
naturlig hede / oc staar imod Saarens hede fly-
delse / der paalagt.

Tler. Pisseurt. Tomsru haar.

Empetron, Calcisraga. Læss Diosc. lib. 4.
Cap. 142.

T. Tumsru haar. Haerkruet.

Denne Brt findis almindelige gierne paa
Sandiord / hos de smaa Tuer / oc hare hos
Vecke / hendis krafft er / at hun sonderbryder
Stenen / vddrissuer den / oc gior at pisse / brugis
Induaartis i Legemet.

Induaartis.

Denne Brt saaden i Honnig vand / oc
drucket / vddrissuer icke alleniste Stenen / men
vissa Phlegmam oc Choleram, det er / all Waff-
uens galde / sene slim / oc andre onde vædster /
rien saare vel til dem som ere Vattersottige.

Samme Brt saaden i Vin oc drucket /
stiller Quindernis tid veldelige / som ieg haaffuer
i sandhed forfares aff en ærlig Quinde / som er
min Fadder oc gode Ven / thi hun haaffuer det
self forsøgt.

Steen

Steen rude.

82

Adiathon, Adianthum, Capillus Veneris, Cincinalis herba. Læss Diosc. lib. 4. Cap. 120.

E. Muer rude / Rod Strenbreck.

Denne Dret vaaxer paa Mure alleniste /
oc ingen anden sted / maa brugis induaartis oc
vduaartis / er aff faald oc tør nature.

Induaartis.

Steen rude saaden i Vin eller Honnig
vand / oc nogle dage effter huer andre druckes /
obner den forstoppede Lessuer / vddrissuer den
Gulesor / renser Lungens oc Brystens Saar /
fordrissuer den stæfede Aande / bløder den
hæerde Milt / vddrissuer Melancholiam igien-
nem Pisser oc Stenen / sammeledis Forgiffes /
om nogen den druckes hæffuer / vddrissuer oc
Quindernis tid.

Her imod stopper forsagde saadane Drick /
Puluer / Syrup / Vand eller andet hves som
aff denne Dret beredis / all Bugløb oc fly-
delses.

Vduaartis.

Steen rude i End saaden / oc Hoffuedes
der met choet / tilstedes icke at Haaret aff fal-
der / læger Hugorms oc andre forgiffelige Dr-
mes bidte.

M iij

Huid

Huid Steenbreck.

*Lithospermum, Miliun solis, Grana solis, Saxi-
fraga alba, Herba Herculi, Semen lapidum, Se-
men lapidosum, Columba. Læss. Diosc. lib. 8.
Cap. 149.*

E. Wit stenbreck / Stensaet / Mer-
hirsen.

Den Steenbreck som de småa rinde
Korn vaare paa / haffue den dyd oc traffi siger
Dioscorides, at hund sønderbynder Blærens
steen / oc vddriffuer den igiennem Pisset / maa
brugis induaartis oc vdnaartis.

Induaartis.

Steenbreckes til Puluer støt / oc met
Vin drucket / vddriffuer Stenen veldelige.

Vdnaartis.

Paa det Stenens pine kand diff bedre
stilles / maa mand siude Vrterne vdi Vandt
oc bade sig der met. Denne Vrt driffuer Ste-
nen veldelige / thi skal den visselige brugis / for
hendis vddriffuendis traffis skyld.

Engelsøde. Egebredne.

*Polipodium, Filicula, Filicularis, Multiradix,
Læss Diosc. lib 4. Cap 166.*

B. Eeknarn / Dropwort.

Engelsøde

Engelsøde purgerer baade Menniste oc 89.
Suin/ vdsører allehaande galle oc slim/ hendis
qualitet er tør oc lit varm / brugis mere ind-
uaartis end vduartis.

Induaartis.

Engelsødis Rød / serdelis den som vaaxer
paa Egetræ / saaden med Høns / der til Anise
frø / oc Ingefær taget / oc det Saad fastendis
drucket / vddriffer den sorte oc gule Galle oc
Slimmen.

Somme tag Karost / Spisekommen / Se-
nicke frø / Anise frø / Engelsøde / oc Ingefær /
smaa Karet / lige meget aff huer / disse forscreff-
ne siude det med en gamel Hane / oc giffue sam-
me Saad dennem som Tarmenis vred haffue /
oc er sandelige en god Lægedom for Bug vred

Engelsøde støt til puluer / oc der aff til
sig taget / i det mindste it quintin / med Honnig
vand / oc der paa tre eller fire timer fastet / haff-
ner samme krafft oc dyd.

Vand aff Engelsøde brent / er god for
den fierde dags Kaalde siuge / i nogle dage effter
huer andre / om Morgen en oc om Aftenen dru-
cket. Er oc god for Hoste / for en stæket oc
trang Aande / for Lungenesot / for Melancholia, for
siure Drømme.

Naar Suine død er / da skal mand giffue
Suine

Guinene denne Rod i deris Mad / hun purgerer
oc bestermer dem.

Bregne som vaaxer paa Agre.

Peru, Peron, Filix, Surculus Mercurij, Sanguis
Asini. Læss Diosc. lib. 4. Cap. 161.

E. Faren.

Induaartis.

Roden til Puluer støt / oc it lodt til sig
taget / met Honniq vand / vddriffuer Spolor-
me / men om mand tager der til Scamoneam
oc sort Rysseurt / da bliffuer denne Lægedom-
sterckere oc krafftigere. De som ville bruge
forscreffne Lægedom / Stulle tilforu æde Qui-
delsøg.

Roden i Vin saaden / oc den i nogle dage
drucket / skal hielppe Milten igien i sin rette
sted.

Uduartis.

It stont stycke til dem som aff Ild / her
Band / Olie / eller andre saadanne lige brende
ere. Tag Roden aff Bregne/stød heude/fryst
Osen der aff / men er hun for tør / da tag Rosen
vand / eller Lindeblomsters vand / eller Rilde
vand / huileket aff dem du kant haffue / met disse
Band fryst Osen igiennem / der aff komper en
ley Des / met den Des smør den brende sted /
da læges det vnderlige / Denne Lægedom oc
Konst

Konst er viss / sand icke nock loffuis aff dem som 20.
hende bruge.

Bregne som vaaxer i Skoue.

Thilypteris, Filix femina, Filix femella. Ioh.
Diosc. lib. 2. Cap. 167. oc Plin. lib. 4. Cap. 11.

¶ Wolt Saren.

Denne Bregne er hin andens Hustru/
haffue fuld næt ens dyder / maa brugis induaar-
tis oc yduaartis.

Induaartis.

Denne Bregnis Rod stot til puluer / oc
der aff tre quintin met Honnig vand druckes /
yddriffue de brede Orme.

Lige saaledis met Vin druckes / yddriffuer
de lange trinde Orme.

Quindsolck stulle icke bruge denne Rod /
thi hun giør dem wfructsammelige / haffuer
oc andre wdyder met sig / huilcke icke sammelige
ere at beseriffue.

Bladene aff ynge Bregne / saadne oc æd-
ne / blødgjøre den haarde Bug.

Yduaartis.

Roden rorer oc til Puluer stot / oc ydi
gamle Saar lat / som icke lægis vilde / læger
denne Rod baade paa Wrenniste / Quez oc
Sæ.

Hiorre.

Hiortetunge.

*Phyllitis, Solopendria, Asplenium, Hemionium,
Lingua cernua, Splenatica.* Exss Diosc. lib. 4,
Cap. 128.

E. . . Hertestunge.

Denne Vrt er tør oc noget varm aff na-
ture.

Induaartis.

Hiorte tunge i Vin saaden oc drucket/
er god til dem som aff Hugorme bidne ere / dette
maa oc giffuis Føet som stungne ere aff den-
nem.

Saaledis varm drucket / er god for Bug
vred / stiller Bugens flydelse / *Diarhiam.*

Bladene i Edicke saadne / oc nogle dage
drucket / fordriffuer Milten / oc hun forsainder
der aff.

I Vin saaden oc drucket / obner Lessneren/
Milten / vddriffuer den Gulesot / borttager
den sierde dags Kaalde siuge / atstil den sorte
Melancholiam / vddriffuer Blærens oc Len-
dernis steen / Sammeledis leffret Blod fra
Hiertet / som aff slag eller krysstelse kommet er/
imodstaar Kaalde piss / Disse bescreffue dyder
tilscriffuis Hiortetungis vrt / men alle ere icke
end beuiste.

Vand aff Hiortetunge brent styrcker
Hiertet / stiller Dickelsen / *singula* ka'det.

Vduaar.

Hiorte tungis Vand er god til Drøbelen/
som nedfalden er / der met klucket.

Met reen Hamp offuer Læffueren eller
Massuen lagt / vddriffuer deris vnaturlige he-
de / renser alle obne Saar / der met thone.

Tordmaanedes Gioler.

Ion. *Viola purpurea.* Læss Diosc : lib. 4.
Cap. 107.

Gioler ere aff kaald oc vaadactig complex/
skulle brugis i alle kaalde Siugdommer / ind-
uaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Aff Gioler gioris Edickè / Olie / Sucker
Conserua, luleb oc Syruer / Huo som icke for-
maar at fiske Sucker / hand maa sinde Gioler
i Vand / oc det bruge til alle hede Siugdom-
mer / serdelis til ynge Vørns / som den Falden-
desot eller hede Kaaldeunge haffue.

Saaledis beredis de almindelige / oc er
en nyttelig Lægedom for fattigt Folk.

Tag Gioler som vaaxer vdi Tordmaaned/
den stund de staa i deris beste Blomster / oc end
velluctendis ere / leg dem i en Tinfande / lad
het Vand paa dem / lad dem saa staa i 6. eller
8. Timer / krysst saa Blomsterne der fra / gior
saa samme Vand varmt igien / lad saa samme
Vand

Vand lige som førre / paa ferste Stoler / brug
dette tre eller fire gange / med andre ferste Stoler /
siden tage samme aff klarede Vand / lad
Sucker der i / lad det saa sacrelige sinde / ind
til det bliffuer ryck / som klare Honnig / da er
det nock saaden / Naar det bliffuer kalt / stal
det ladis i et Glas / som offuentil sneffuere oc
vnder vift er / oc foruare indtil behoff gioris.

Saaledis maa Rosen Syrup siudis / sama
meledis oc aff allehaande grønt Vrter oc blom
ster.

Stoler Syrup to eller i Skeder fuld til
sig tage / lække den brennendis Raalde singis
hede / holde Bugen oben / styrcke Hierter / stille
Sideris sting / oc er god til alle hede Sing
dommer.

Somme blande Stole Syrup med ferst
Kilde vand / giffue det saa for Tørst / er en ly
stig tilhobe blandelse for suge Mennister.

Vduartis.

Stole Olie / Stole Vand / eller Stole Edi
cke / alle disse stille den store Hoffuetnerck / der
med smort / inklude der vdi vaade giorde oc
paalagde / Tiene oc vel til de hede Læffuer vdu
aartis paalagt.

Gule / brune / læffuerfarffue
de / huide Stoler.

Viola

Frøet stot til Puluer / oc huer gang i
halfft quintin druckee / vddriffuer Massuens
galde.

Vduaartis.

Vander aff Blomsterne brent / skal vere
gaat til røde Vnen / i dem lat / oc vduaartis
met Influde paalagt. Saaledis bruger / le-
ster oc andre Saars hede.

Viola persica / Viola partica/ Viola peregrina.

Ere de Violer som vi her i vore Land til
Bretkoste bruge / inæn traft eller dyder end
funder i gamle Læge Bøger om dem.

Riddere sporer.

H dysiron, Pelicinum, Securridaca, Consoli-
da rog. lu, Cuminum siluestre. Læss Diosc. lib. 3.
Cap. 138 oc Plin lib. 27. Cap. 13.

Ridderblumen / Riddersporen.

Blomsterne oc Vander aff denne Vre
brent / brugis almindelige til onde oc dumme
Vnen / skal oc leske all induaartis oc vduaar-
tis hede / druckee oc paalagt.

Majmaanedes blomster.

Ephemerum, Ephemeron, Iris siluestris, Caca-
lia Leontica, Liliu conuallium. Læss Diosc. lib. 4.
Cap. 108.

M

E. Mene

Menblumen.

Disse Maymaanedes blomster / ere allene gode til at bruge / naar de haaffue deris fuldcomne luec / Vand aff dem brent / brugis til at stillige induaartis oc vduartis Singdommer.

Induaartis.

Maymaanedes blomster / lagde i blødt i god sterck Vin / oc nogle gange brent / er god til dem som forsuinde / oc ere blesne maectløse / igien giffuer oc det fortabte Maal / huer gang en Stede fuld drucker.

Saaledis bruger / er oc god for Eder / for Tarmenis vred / styrcker Hiernen oc Hiertet / oc om noget fra sinde vaare / giffuer Sindene igien.

Neglicker.

Lychnis stephanomartice, Lychnis coronaria. Flores Chariophyllorum, Flores Musarum, Flores Nympharum. Læss. Diosc. libro 3. Cap. 169.

Neglicker elste de Rige icke alleniste for deris skønheds Skyld / men ocsaa for deris gode søde luec / ere oc nyttelige til mange ting.

Induaartis.

Somme giøre Sucker Conserua aff disse kaastelige Blomster / lige som aff Rosen / Fiorer / eller Qreninge / er icke kaastelige Sucker / oc traastigt.

kræfftigt / til at styrcke det suage oc strøbelige
Hjerre met/oc serdelis i hede Raaldeunge.

Somme tilgiøre Edicke met de røde Neg-
licker / oc bruge dem i Induaartis oc vduaartis/
er god for Hoffueneret / der til luctet / oc Ten-
derne der met smurt.

It kaasteligt Vand for Steen / brendis
aff de vilde Neglicker/som vaaxe paa Marcken/
der aff skal mand dricke tu eller tre Steder ful-
de/naar mand plagis aff Steen / oc er it ret Ex-
periment.

Pionye.

Glycyfule. Glycidie, Pæonia, Pionia, Herba ca-
sta, Herba regia, Penterobon, Rosa benedicta. Læss
Diosc. lib. 3. Cap. 134.

2. Peonien. Benedicten rosen.

Induaartis.

Roden aff den røde Peonie riur oc til
Puluer stot/ oc der aff saa stort som it Mandele
met Vin druckes/rensar Quinderne effter Fød-
selen / vddriffuer deris tid / Lendernis oc Blæ-
rens steen/den Gulesot/stiller Bugens pine.

Men her imod Roden i Vin saaden / oc
den nogle dage druckes / stopper Bugens fly-
delse.

12. Pionie tierner til Puluer storte / oc
druckes / stiller Quindernis Blods flydelse/

N ij

imod.

imodstaa Moderens opstødelse / vemmelse oc
spjelse / oc lader icke Streen vaaxe i vnge
Børn / om mand giffuer den der aff at dricke.

15. Pionie kierner støtte til Puluer / met
Vin drucket / opuecke de Quinder igien / huil-
cke aff Moderens breck nedfaldne ere / lige som
de vaare døde.

Bandet aff disse Rosen oc Røder brent/
streckt Hierret / tien oc saare vel til vnge Børn/
som met siat Siingdom besengde ere / dem i-
bland met giffuet iu eller tre Skeder fulde.

Den huide Pionie / huilcken som læger
selge oc holde for *Diptam*, haffuer lige krafft oc
dyd som den røde / hun maa oc brugis for alle-
haande Eder oc Forgiffelse.

Induaartis.

Roden oc Træet hengde om Halsen / ere
gode for Spøgelse / oc for den Faldendesor/
figer *Galonia*. Huilcket oc forsøgt er aff mange
lærde Mend / oc vist fundet.

Kleffuer eller Sue som vaaxe paa Enge.

Trifolium pratense, *Trifolium Cuculi*, *Ale-
luya*.

Kleffuer eller Sve som vaaxe paa Enge/
maa brugis induaartis oc vduaartis / Men
Blomsterne oc der mode frø / ere allsombest.

Induaar-

Induaartis.

ss.

Blomsterne oc Frøet i Honnig vand eller
i Vin saaden / oc drucket / eller her aff Elistere
giort / oc bag indsat / bløder Tarmenis haarde
oc sene slim / heler oc læger Tarmenis saar / oc
stiller deris pine.

Uduaartis.

Blomsterne oc Frøet saadne i Vand oc
Olie / oc lagt paa haarde Knorter oc Bulder/
gior dem tidige oc mode / haffuer fuldnær sam-
me dyd som Fenu Graci frø haffuer.

Nardus. Belluctendis fleffuer.

*Sputider. Lotus hemeros. Lotus urbana. Lo-
tus sativa, Trifolium acutum, Trifolium odoratum.
Æss Diosc. lib. 4. Cap. 96.*

Æ. Sibengezeit / Wolrichender flec.

Sintider er en mectig Vre oc Lægedom
for all Forgiffte.

Induaartis.

Om mand redis for Forgiffte / da maa
mand Sintiders frø / Blomster oc Blad i E-
dicke oc Honnig siude / oc det dricke.

Thi skal mand tage dette Frø til Thera-
gelse / oc til andre Electuaria / som brugis for
Forgiffte.

Blomsterne / Frøet / Bladene / tilhobe
eller huer for sig selff / i Vin eller Honnig vand
saadne

N ij

saadne oc drucke / at til Sideris sting / glør
at pisse / stiller Kaalde piss / tien oc vel til dem
som haaffue den Faldendesot / oc nedfaldne ligge /
oc serdelis til de Quinder som nedfalde aff Mo-
derens breck / oc ligge lige som de vaare døde.

Fornessnde Drick i begyndelsen aff Wat-
tersorten / nogle dage drucke / imodstaar hende.

Forscreffne Drick fordriffu. r oc den tredie
dags oc fierde dags Kaaldefuge.

Tre eller fire quintsin aff Bladene til Put-
uer sette oc drucke / driffue Quinderis tid.

Vduaartis.

Saar aff forgifftige Hingorme oc andre
Djur bidne eller stungne / skulle lægis med den
Vet / Frø oc Blomster / Saaret skal idelige cho-
es oc rensis / med samme Vand.

Det brendte Vand tien oc til saadan breck.

Amur.

Lotus agrios, Lotus silvestris, Melilotum. Læss.
Diosc. lib. 4. Cap. 207.

E. Steinflee.

Amur er oc islag aff Kleffuer / er mere
varm end kaald aff nature / maa brugis ind-
naartis oc vduaartis.

Induaartis.

Amur i Vin saaden / oc sød giore med
Sonnig / oc drucke / bløder oc at til alle ind-
naartis

uaartis Saar oc Bylder i Liffuet / oc stiller 96.
pinen / tien saare vel til den haarde oc hoff-
ne Moder / i Malmeste vin saaden oc druckee.

Vduaartis.

Amur brugis vduaartis meger til at stille
pine mer / lige som Commilleblomster / stæt oc
lagt offuer Byen som hede i er / vddrager den /
Det samme gjør oc det brendte Vand / mer lin
Klude offuer lagt.

Ofen aff Blomsterne vdkryst / tien saare
vel til dumme Byen / at stille binden / vdi Br-
nene lag / stiller pinen.

Amur / Balmuer / Hørfrø / eller Fenum
Græcum, i hvid Vin saadne / er it kaasteligt Røg-
bad / til den hoffne Moder / hoffne Vagteram / til
den lønlige ring / tien o. til all heffuelse / som kom-
mer hos den lønlige sted / Somme tage her til
aggeblommer / oc Liffebons olie.

Fenum Græcum.

Telis, Silicula, Silcia, Cornu caprinum, Stipula.
Æess Diosc. libro 2. Cap. 94.

Æ. Gretischhouw.

Fenu Græci frø / er it kaasteligt / lysteligt oc
nytteligt Frø til at bløde oc modgiøre. Bylder
mer / oc stille pine mer / indugartis oc vduaartis
oc er offte forsøgt.

¶ iij

Indugarto

Induaartis.

Fenu Graci frø i Honnig vand saaden / oc
drucket / bløder hues induaartis forsamlet er /
læger det som saargiort er / stiller pinen i alle
lemmer.

Vduaartis.

Fenum Gracum brugis mere induaartis
end vduaartis.

Fenu Graci frø i Vand saadet / oc siden
igiennem en Klud trykt / oc Hoffuedet der med
choet / læger det Hoffuede Hoffuet / fordriffuer
Skellene / oc kommer Haaret til at vaare.

En Bege eller Zap i forscreffne Saad
våadgiort / oc med Gaase ister smurt / i Quin-
dennis lønlige sted stungen / obner den tilluete oc
hoffne Moder.

De Quinder som haffue saadan breck /
Stulle sidde offuer *Fenu Graci* frø Saad / oc gi-
re Røgbad aff hende vnder op.

Saadan krafted haffue oc Bræerne / den
stund de ferst oc grøn ere / oc brugede som fore-
staar.

Forscreffne Røgbad vnder op / er oc god
til dem som idelige begere at gaa til Stols / oc
kunde der intet atøre.

Dette Frø skal tagis til Elistere i Tarme-
nis vred / oc til de saargiorde Tarme.

Til den haarde Mile skal mand tage *Fæ-*

NUM GIK

num Græcam, oc blande det med Salpeter oc F. 97.
dicke / oc der aff Plaaſter giort / oc paalegge/
ſkal nedtrycke Melten oc giøre den liden.

Summa / dette Erter god oc forſøgt til
all Heffuelſe.

Erter.

Piſum, Piſa, Piſum. Cicer Arietinum. Læſſ
Dioſc. lib. 2. Cap. 95.

Erter.

Erter brugis idelige til Mad / baade aff
Rige oc fattige / Galenus ſiger / at de mette / ſpiſe
oc føde vel / brugis til Lægedom induaartis oc
vduaartis.

Induaartis.

Erter oc Perſillie røder tiſſammen ſaad-
ne / er en god Mad til de Quinder ſom lige v-
di Barſelseng / Saader vdfører deris offue. ſi-
dige wrenhed ved Piſſet / ſerdelis om der indis
med Roſe mariner oc Muſcate blen ſer.

Saaledis ſaadne / giſſue de diendis Quin-
der megen Melck / huor aff merckis / at de vel
føde.

Erteſaad i nogle dage druckes / i Vatter-
ſortis begyndelſe / fordriffuer hende.

Summa / vden all fare maa mand giſſue
Erteſaad fuldnuær vdi alle Siingdommer / ey
enſet huad andre der imod ſige.

R v

Vduaars

Induaartis.

Erter saadne vdi Vand oc Lüd / der bulne
Nurffuede Hoffuer der met thoet / læger det / er
it vist experiment,

Samme Ertesaad fordriffuer Ansietens
ryncker / aiser Huden klar der met thoet.

Om mand tager Honnig oc Bygmel der
til/saa bliffuer det en kaastelig lægedom / til alle
sule flydendis Saar/som icke ville lægis met an-
dre lægedomme / lægis her met.

Erter o. suale Erter rithobe vdi Vand
saadne / der aff Plaaster giort oc ossuerlagt/
fordriffuer den lønlige steds heffuelse / o. stiller
pinen.

Bønner saaledis brugede / haffue samme
kræfte.

Somme haffue saadann mening / oc mene/
at om de røre Varter met Erter / vdi den sam-
me stund som den ny Maane tendis / at de skul-
de forsvinde / oc bære dem saaledis at / de tage
saa mange Erter som Varterne ere / oc met
huer Erter røre de en Varte / siden binde dem i
en Klud/oc kaste dem baglendis fra dem.

Aff de Erter Cicer kaldede.

Erebinthos, Cicer album & rubeum. Læss Diosc.
lib. 2. Cap. 96.

Induaartis.

Cicer

Eicer Erter opsaadne / oc det første Vand 22.
der aff lader / oc mer andet Vand paa ny saadne /
oc samme Vand fastendis drucket / gjør vel at
pisse / oc vddrissuer Stenen.

Nogle dage drucket / er god til dem / som be-
gynde at bliffue Vattersottige.

De som idelige en ond skydelse haffue fra
Myrerne met pine / oc Blæren paa dem er saar-
giort / de skulle icke bruge disse Erter for meget /
for deris driffuende krafftis skyld.

Vduaartis.

Eicer Erter dyd oc krafft / ere iblant Er-
ternis bescreffne / ere i alle maade sterckere oc
krafftigere end rette Erter ere.

Bønner.

*Cyamos, Faba. Ex Dioscoridem libro 2.
Cap. 27.*

Bønner den stund de ere ferste oc grøne /
ere de ingen ond eller skadelig Mad / thi ville
vi æde dem den stund de grøne oc ferste ere /
menn naar de tørre ere / ville vi vnde Bønder
dem oc andre som grofft oc sterck Arbejde
giøre.

Somme giøre Peberlage aff Bønne-
mel.

Somme fedgiøre deris Suin met dem / oc
Suinene bliffue fede inden en stacket tid.

Vduaarte

Induaartis.

Huad som heldst heffuelse sig op heffuer hos
den lønlige sted / nedlegge oc læge Lægerne met
Bønnemel i Edicke saadet / eller i tyck Vin met
Olie blandet.

Summa / Bønnemel er god oc tien til
Brylternis / den lønlige Steds / oc Ledemoder-
nis heffuelse oc Knuder / i Vin saadet / oc varm
paglage.

Aff de Bønner Lupini.

Termon , Lupinus. Læss Dioscorides lib. 2.
Cap. 13.

E. Wackbonen.

Lupini bønner ere aff varm oc tør qua-
litet.

Induaartis.

Lupini bønner i Vand bløtte / indtil Best-
heden er vddragen / siden igien tuerde / til pul-
uer støtte / met Edicke druckne / fordriffue Mass-
uens wlystighed / oc giffue lyst til Maden.

De beste Lupini bønner til puluer støtte /
met Edicke eller met Honnig til sig tagne / vd-
driffuer allehaande Orm / lige som Ormetrud.

Vandet huor i samme Bønner saadne
ere / eller det som de i blød legger haffue / dru-
cket / gjør det samme.

Om mand vil gøre samme Lægedom for-
Orme

Orme sterckere / da skal mand finde Peber oc 99.
Rude met samme Bønner/oc giffue den Siuge
her aff at dricke / meget eller søye effter Perso-
nens leilighed.

Vduaartis.

Iupini bønner i Vand saadne / oc alle
haandt Stab / død Risd / Ansictens maal/
storffuet Hoffuet / der met nogle dage thone/
læger vnderlige / oc gjør Huden saare klar.

Iupini bønners mel / met Edicke saadet/
oc offuerlagt/læger oc fordriffuer Krop/Knor-
ter / Knuder / kendeuerck / oc alle ledemoders
besengelse.

I Regn vand saadne / oc Ansictet der met
thoet / fordriffuer all Ansictens wrenhed.

Fugle Erter.

Orbes, Eruum. Læss Diosc. lib.2. Cap. 112.

Endog Fugle Erter saes aff mange / til at
giffue Queg oc Sæ aleniste / de haaffue alligenel
stor krafft oc dyd i lægedommen / til at stillig
breck oc brøst / baade induaartis oc vduaartis/
oc serdelis deris Mel / huilect mand saa berede
skal. Mand skal legge de beste oc største Erter
i Vand / indtil Stalen eller Huden gaar fra
dennem / siden dem igien tørre/oc til Mel maa-
le / oc renlige sicte igiennem it Breesaald.

Induaartis.

Fulge

Jugle Erters Mel bered som fore staar/
bruger gjør at pisse / oc gjør Bugen gaar / Men
om de idelige brugis / gjør det Blæren oc Tar-
mene Stade / for deris vddriffuendis traffis
Skyld.

De som Suindesot haffue / Stulle blande
dette Mel met Honnig / oc der aff nogle dage fa-
stendis æde / saa store som en Balnød / er en god
nyttelig Lægedom.

Vduaartis.

Jugle Erters Mel blandet met Vin / lage
eller paa smurt / læger alle Hugorms / Hundes /
oc Mennistens bid / større Saarer rent renser.

Jugle Erters Mel i Vin oc Honnig blan-
det / oc paa Quinde brystes haar de Knuder lage /
fordriffuer oc afstil dem / læger alle flydende
Saar / renser alle Maal oc Fleeter alle vegne /
lige som sagt er aff Lupini Bønner / maa de ene
tagis for de andre.

Ie Røgbad vnder op gjort met Jugle Er-
ter oc Edick / fordriffuer Kaalde piss / oc Tenas-
mon, det er / naar en haffuer lyst til Stolgang /
oc kand dog intet gjøre.

Aff de Erter Linsen.

Phacos, Lens, Lenticula. Læss Diosc. lib. 2.
Cap. 99.

Linsen er ic slag aff Erter / ere flade oc icke
trinde

erinde / oc er en almindelig faast mange steder i
i Tyskland / oc lige som Bønner oc Fugle Er-
ter giøre grofft Blod/suare drømme / Massuens
opbæfelse/saaledis giøre oc disse Erter / der til
oc saa idelige bruger / giøre Vynene dumme/
oc fortæris eller fordeffnis suarlige. Men der
som behoff giøris / maa de dog vel brugis i læ-
gedom Induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Linsen i det første Saad saadne oc ædne/
bløde Vngen/men om det første Saad afladis/
oc andet igien paa ladis oc saa fundis oc ædis/
stoppe de den flydende Vng / thi tilladis de at
ædis i saadanne brect oc brøster / Somme lade
Edicke paa dem / mand maa oc finde Portula-
cam met dem/da stoppe de diff bedre.

Vduaartis.

Linsen/Fugle Erter oc Bønner / etene alle
til Stab/flydendis Saar / nedlegge Hæffuelse/
arstil Halsens knuder / Ornenis/ Quinde bry-
stis/oc stiller pinen / i Strand vand eller Salt
vand saadne oc paalagge.

Linsen met Vngmel i Vand saadne/ oc paa-
lagt/stille Podagels pine.

Andre deris dyder / ere lige som Fugle Er-
ter/oc Lupini Bønner.

Galte knappe. Made
fjerne.

Cyclamen

*Cyclamen, Panis perciniu, Cyclaminu. Panis
terra. Nux terra, Ficus terra, Raphanum agria.
Læss Diosc. lib 2. Cap. 156.*

E. Sæwbroet / Grundbæren / Erdaffel.

Disse Knappe eller Røder / ere Guinens
Lægedom / lige som Agerne / aff nature varme
oc tørre / purgerer sacrelige baade offuen oc
neden.

Induaartis.

Dioscorides scriffuer / at mand skal stode
disse Røder / oc dem saa i et becken med Vand
legge / oc vel samme røre / Naar som det igien
suncker er / skal mand forsamle Osen som offuen
paa flyder / med en Sieder / oc laded n tørris /
aff denne Lægedom tredie delen aff it quinten til
sig tager / purgerer offuen oc neden vd / vden all
fare.

De Drengesom vaacte Jæ paa Marken /
æde aff disse Knappe iblant med / der aff spyder
huilcket ieg oc selft forsøgt haaffuer / oc som mig
siuntis / ingen skade der aff fornømmet.

Huede.

Triticum. Læss Diosc. libro 2. Cap. 77.

E. Weize.

Iblant alle Korn loffuis først Huede /
icke aleneste for sin store krafftige søde Skuld /
men oc for den Skuld / at det nytteligt er / oc rien
til at.

Bygmel i Smør stegt / oc der aff gjort en
Brød/oc ædt/stopper Bygens syndelse.

Bduaartis.

Byggens krafft oc dyd ere fuldnær alle
begrebne vnder Huedens / thi maa der ene bru-
gis i den andens sted.

Bygmel oc Bygtled / brugis almindelige
til de ledemoder som aff lede ere/ førre vel saad-
ne met Ediske oc Smør/ saa paalagt.

Saaledis bruget er oc god til Quinde bry-
stes oc lønlige steds heffuelse/ til Krop / den hede
Podagel/oc til alle haande heffuelse.

Somme tage der til Figen/Quemøg/Hon-
nig/ Terpentin eller Bomolie/disse blande de til-
sammen oc siude det saa.

Til Siderhis suare sting / verck oc pine/
skal mand tage Bygmel / Balmuer met Hoff-
uederne / Rude / *Fenum Græum*, lige meget aff
huert/oc siude dem i Vand/oc giøre der aff var-
me Plaster/ oc offte paa steden legge.

Rug.

Siligo. Exss Diosc. lib. 2. Cap. 33.

E. Rogge.

Ruen roffis en mindre end Hueden / der
ere mange til / huileke fast heller æde Rubrød
end Huedebrød/naar som Melet vel rent sietes
oc bager er / er det saare gaar / Thi Rubrød

Q ii

spiser

spiser oc mætter bedre end Hueden / Lucen tæ-
rer det icke heller / saa snart / oc mister sin Qes
som Hueden.

Somme brende Vand aff Rugræss / for
hede oc Lendernis Steen.

Vand brent aff nybaget Rugbrød / oc i
Bræne lat / fordriffuer all døffuelse oc Bræ-
nis pine / oc er it vift Experiment.

Haffre.

Bromus, Avena. Læss Diosc. lib. 2. Cap. 86.

R. Haber.

Induaartis.

Haffre velling vel saaden / er en kaastelig Læ-
gedom for den daglige Stolgang / stopper Bu-
gen / oc giffuer hosom gode søde / for sin naturlige
verms Skyld.

Haffre mel brent / oc drucket / med Honnig
vand / er god til dem som idelige hoste.

Uduaartis.

Haffre mel brugis til hoffne Ledemoder
som ere aff lede / lige som Bygmel / oc maa det
ene brugis for det andet.

Boghuede.

*Ocimum, Læss. Diosc. lib. 2. Cap. 185. M. Varro
de re rustic. lib. 1. Cap. 31.*

Boghuede haffuer i Lægedommen en gien-
stridig

fridig nature/thi hun opblæser Bugen/oc dum. 102.
gior Bynene / Her imod fordriffuer hun Bu-
gens væder / oc gior Bynene klare / naar hun
brugis / som hende bør at brugis der til / oc tien
denne Fruct / baade til Menniskens oc Quæ-
gens føde.

Induaartis.

Boghuede idelige bruget til Mad / eller
Brød aff dem baget / oc ædt / gior Bynene
dumme/bløder den haarde Bug / gior meget
Væder i Liffuet/oc at pisse/igiengiffuer den for-
tabte Melecf / oc fordrøffuis eller foræris suar-
lige / thi hører saadann Mad til dem / som
suart arbejnde giorre / oc vide intet aff Vreckeløf-
hed.

Boghuede sønder støt eller malet / oc mee
Vin drucket/nedtrycker Bugens opblæste Væ-
der/ vddrissuer Attram bilem, den sorte Gulesor/
stiller Tarmenis vred.

Uduaartis.

Ofen aff Boghuede den stund hun grøn
oc ferst er/vdkryst / er en faastilig Lægedom til
dumme Byen / i dem nogle dage effter huer an-
dre lat / renser oc tørrer de Byen som idelige
rinde.

Ofen i Næsen opdraget/ oc Bynene hare
tillæte/renser Hiernen / oc gior at snyfte eller
nyse.

Boghuede mel blandet met Rosen edicke/
oc varmt paalagt / flycker Lüngens befengde
hede.

Samme Plaafter lagt paa onde Vnen/
paa Scorpionis / Hundfiskis / oc Fiarsingis
sting oc saar / skal imodstaa all forgiftelse / oc
stiller pinen.

Turckess Huede.

*Frumentum Asaticum. Triticum magnum. Ty-
pha magna.*

End haffuer ieg icke kunder forfaret huor
til denne Fruct besinderlige tien i Lægedomen/
vden alleniste at mand bager god oc stent Brød
aff samme Fruct.

Somme giøre god Melgrød aff den met
Melet tilrede.

Osen aff de grøne Blad / er en god Læstelse
for allehaande hede / oc serdelis for den røde
Vngens flydelse.

Hirse grynn.

Cenchrus, Milium. Læss Diosc. lib. 2. Cap.

89.

¶ Hirse.

Hirse brugis induaartis oc vduaartis/
baade til Mad oc Lægedom / ere aff nature taal-
de oc tørre.

Induaartis.

Diosco-

Dioscorides siger / at Hirsegryn saadne met 103.
Melet / oc ædne / stoppe Bugen / oc giøre at
pisse.

Induaartis.

Hirse varmgiorde oc i en Linpose lagde / oc
paa Bugen lagde / bortrage Tarmenis vred / stille
den store pine / saa fremt som icke nogen forstop-
pelse der hos er.

Mægen oc deris Greff.

Spargamum, Gladiolus, Bolon, Xiphion. Læss
Dioscorides lib. 4. Cap. 23.
E. Schwertel.

Induaartis.

Frøet oc Røderne aff Mægen brugis til
Lægedommen / i Vin saadne oc drucket / oc der
med thoet læger alle forgiftige Diurs bid.

De smaa Mægen (Gramen kaldede) med
deris Røder i Vin saadne / oc drucket / stiller
icke alleniste Bugens pine / men sønderbrøder
Blærens steen / oc driffuer den veldelige vd.

De ferste Røder støtte oc paa Saar lagde /
drage tilsammen.

Køfr.

Calamus, Hirundo: Læss Dioscoridem lib. 1.

Cap. 99.

Q iiii

Induaar.

Vduaartis.

De ynge Spirer aff Røers røder støtte/
oc paalagde som ic Plaafter / vddrager Torn oc
Pil / oc alle andre sinaa stycker aff Saar. Sam-
me Lægedom blander met Edicke / oc paalagt/
stuler Lendernis pine / Sammeledis Ledemoder-
nis / som aff lanc etc.

De grøne oc skarpe Blad aff Rør / støtte
oc paalagde / leste den vilde Jld / oc anden Læge-
mens hede.

**Dønnehat. Dønnemarskøle / er
den køle som vaaxer iblant
Rør.**

*Typha aquatica, Panicula. Excess Diosc. libro 3.
Cap. 113.*

Æ. Mostolben / Narrentolben / Seetol-
ben.

Dønnehat blander met gammelt Suine
istre / oc offueclagt / skal vere en god Lægedom
til dem som dem brent haffuer / siger *Diosc. lib. 3.
Cap. 123.*

Huide Sioler som vaate i Becke.

*Phycon thalassion, Phycus marinus : Alga mari-
na, Alga mari. Excess Diosc. libro 4. Cap. 95.*

Æ. Mergrass.

Vdi Junij Maanet ere alle Becke pry-
dede

hede met disse huide Zioler / oc ere aff faald na-¹⁰⁴
ture lige som Andemaden er / brugis icke ind-
uaartis / men alleniste vduaartis til den hede
Podagels Lemmer.

Vduaartis.

Disse Zioler oc deris Vrter / steget i Olie
oc Edicke / oc passelig varme paalagde / borttage
Podagels hede pine.

Andemadt.

*Musculus palustris, Lens palustris, Lenticula pa-
lustris, Lens aquatica, Lenticula aquæ, Lens viperalis,
Lens lacustris. Exss Dios. lib. 4. Cap. 76.*

¶ Meer Linsen.

Andemadt er it ret *Repercussium*, føler alle
hede ledemoder / skal brugis forstandelige.

Induaartis.

Om noget Menniske induaartis befengd
vaare / lige som steer naar Pestilente regerer /
dem skal mand giffue Band brent aff Ande-
madt / to eller tre gange om dagen / huer gang
it passeligt Glas fult / er en god nyttelig læge-
dom.

Vduaartis.

Andemads er god til den hede Leffuer /
Einflude der i vaadgiorde / oc luncfede paalagde /
paa den høyre Side.

D v

Staff-

Staffgres.

Hippuris, Equisetum. Læss Diosc. lib. 4.

Cap. 38.

E. Ragen wadel / Pferdis schwanz.

Staffgress tiener vel til Lægedom / for hendis merckelig dyder oc krafftis Skyld / maa brugis induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Staffgress er en kaastelig Brt til at stille Blod met / Brien stot oc Ofen der aff vdkryst oc druckes / stiller Blodens flydelse, / baade paa Mend oc Quinder / oc serdelis dem som spy eller pisse Blod.

Det brendte Vand haffuer samme krafft / om dagen to eller tre gange druckes / huer gang ved tre Skeder fulde.

Ofen met Vin druckes / eller Brierne i Vin saadne / oc varm druckes / stiller Bugens vred / oc saeter den snare Hoste / den trange stæfede Aande / oc læger hues induaartis aff Earmerne oc Blæren brødet er.

Brierne met Røderne skulle findis vdi Vin eller Vand / effter Singdommens leylighed / til foresagde brøst oc brect.

Vduaartis.

Denne Brtis vdkryste Des i Næsen anammet / oc bag i Næcken lagt som it Plaster / stiller Næseblod.

Det

Det brendte Vand gjør oc det samme. 105.
Brterne støtte / oc met Ofen lagde paa
Saar som meget bløde / stiller Blodet / læger oc
tillsammen drager Saarene inden faa dage.

Lillie Skaffgress. Heste rompe.

Hipuris alera, Cauda felina, Cauda equina.
Æss Diosc. lib. 4. Cap. 45.

Heste rompe vdi Vin eller Vand saaden/
eller det brendte Vand aff Brterne brent / om
dagen tre eller fire gange druckes / huer gang fire
eller fem lodt / stiller all Vngens flydelse / læger
Tarmene som Saare ere / er oc god for Kaalde
piss / til bulne Nyrrer / oc for Steen.

Wduaartis.

Indlude i det brendte Vand bløtte / oc
luncede paalagde / er god for Ringorme / for rø-
de Blegner / fordriffuer den hede Brønde bag
i A:ken / stiller Vngens flydelse / oc den lønlige
stedes heffuelse.

Nafande.

*Nympha, Nenuphar, Claua Herculi, Clauus
Veneris, Digitus Veneris, Cacabus Veneris, Papauer pa-
lustre, Alga palustris.* Æss Dioscoridem libro 3. Cap.
127.

Æ. Seeblumen kraut.

Nafande

Afande blomster ere aff kaald qualitet/
maa brugis til alle hede Siugdommer vden all
fare/baade induaartis oc vduaartis.

Induaartis.

Det Vand aff de huide Afande blom-
ster/fire eller sex lodt drucket/ er en kaastelig Læ-
gedom til alle hede brendendis Kaaldefinger/
i Pestilensis tid / serdelis tien det som forsuinde
eller *Hæticæ* sole / in *Pleuresi* . det er til Sider-
nis hede Bulde/til den tørre Hoste / for Tørst/
til den befengde Læffuer oc Milt / Dette vand
maa giffuis effter Siugdommens leylighed
vden all fare / Skal oc leggis vduaartis luncte
met Influde paa Læffueren / oc det hede Hier-
te.

Samme Vand nogle dage effter huer an-
den drucket/stiller Bugens lange flydelse.

Somme gøre aff disse Røne Blomster
Conserua Sucker/oc Olie til forserffne bryster.

De som sunde oc karste ere/ Skulle icke bruge
dette Vand eller Olie/ vden saa er at de haffue
loffuet at de vilde leffue kystelige / oc indgiffue
dem i Klaasterne/thi det døder den indplantede
Fødsels nature.

Roden eller Frøet aff Afander / i fort Vin
saadet oc drucket / stiller Quindernis tid / naar
ingen anden Lægedom det stille vil.

Vduaartis.

Quad

ter/
n al

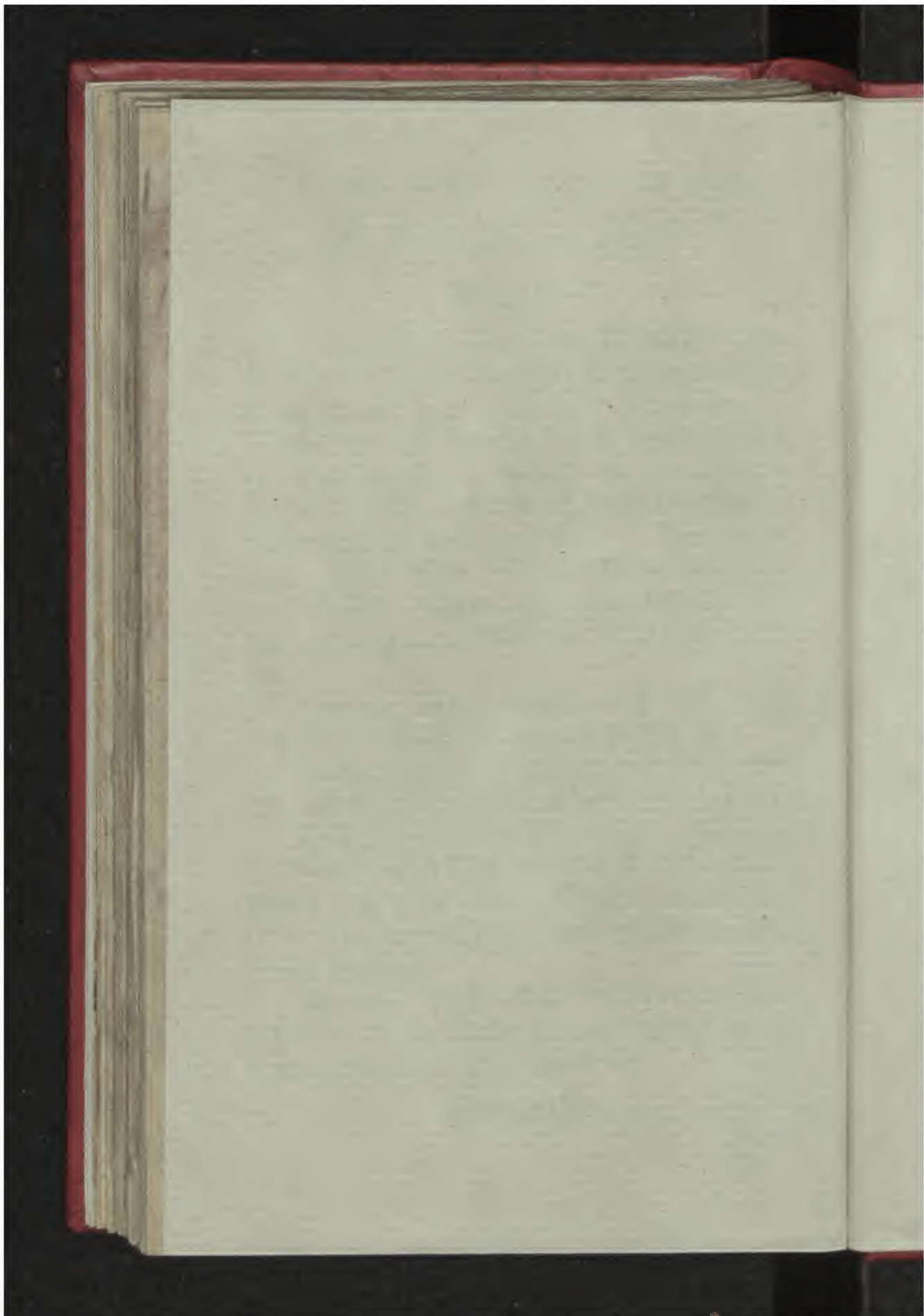
om.
æ.
ger/
inde
der.
rft/
and
hed
cke
ier.

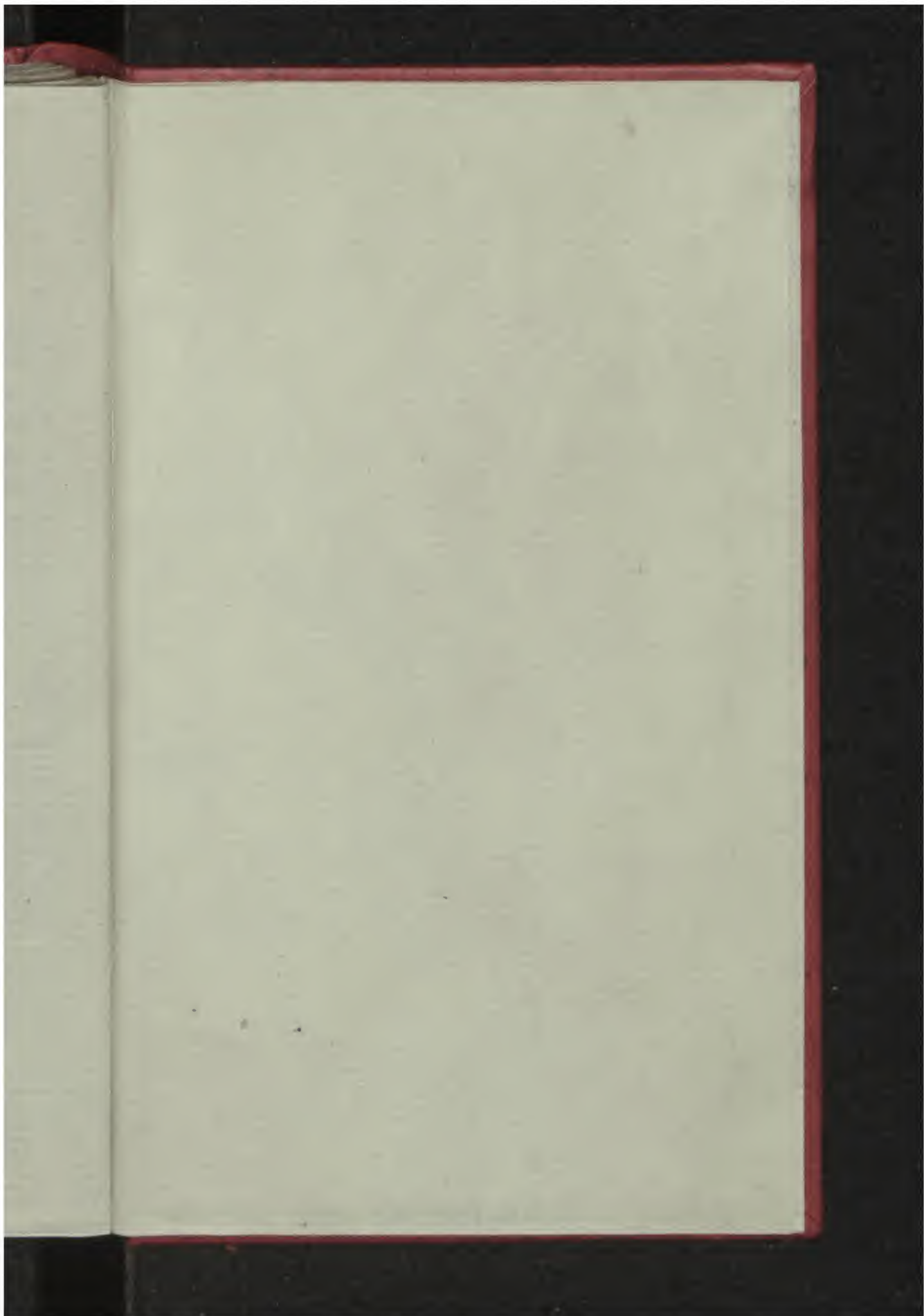
an.

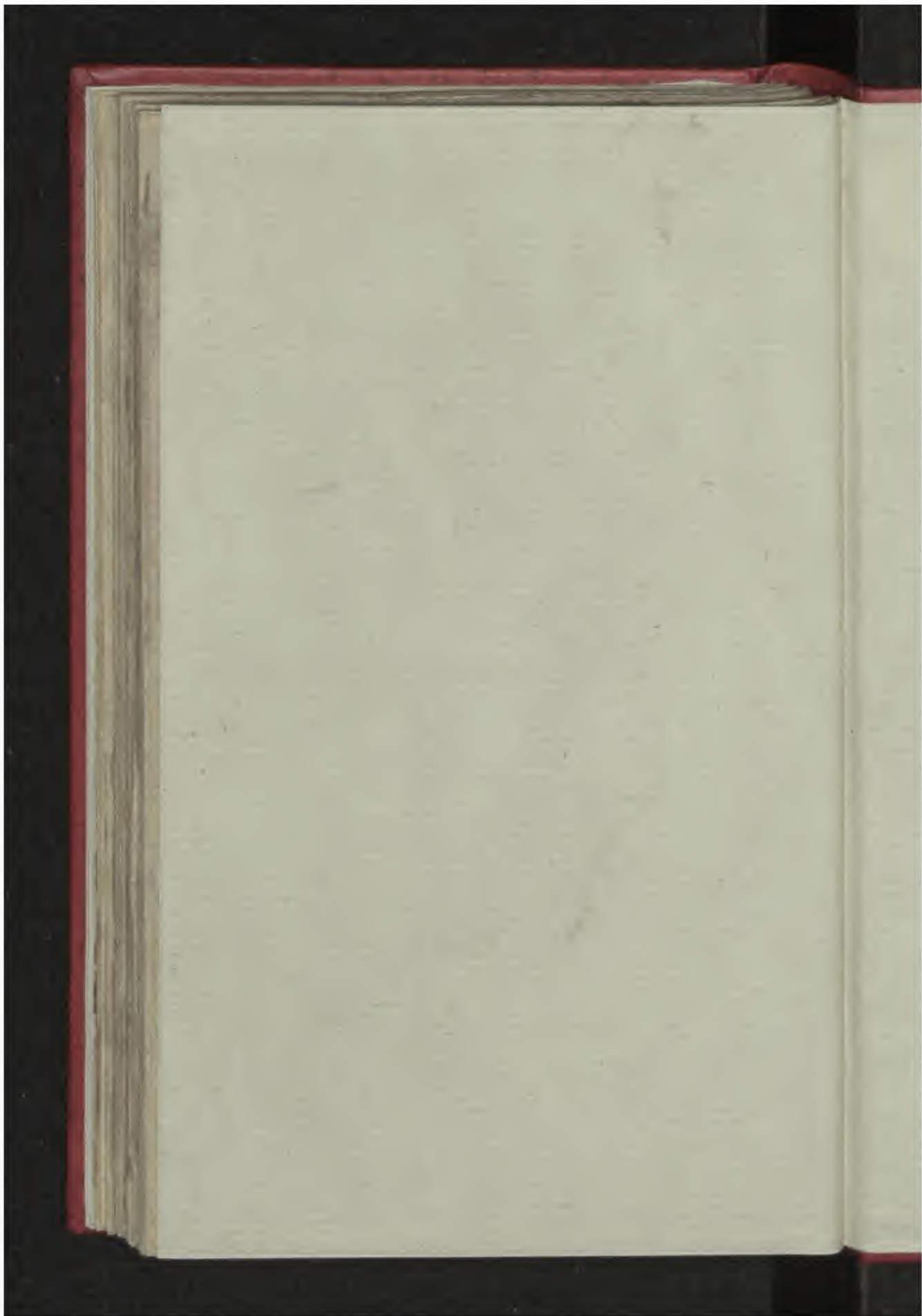
fter
fter.
ige
ffue
ffue
rede

Gin
mar

uad

Det kgl. Bibl. Bogb.